

Zo zbierok Vojenského historického múzea v Piešťanoch - pásové samohybné súlodie GSP-55

MESAČNÍK MINISTERSTVA OBRANY

ČÍSLO 12 / DECEMBER 2011

Pf 2012

Bohatá úroda

/ Jozef ŽIAK

Stromčeky šťastia - 5 ks
Maj. Zuzana ČATLOCHOVÁ, ručinný artist, folk.
Voľná tvorba

Jeseň okrem zberu úrody v našich záhradách už tradične prináša aj bilancovanie celoročného amatérskeho úsilia profesionálnych vojakov, ich rodinných príslušníkov, zamestnancov, vojakov v zálohe a vo výslužbe, ale aj detí a mládeže v oblasti literárnej tvorby, fotografie, video tvorby, maľovania obrazov, výšiviek a inej tvorby. Inak to nebolo ani 26. októbra v posádkovom klube v Liptovskom Mikuláši.

„Umenie reflektuje aj naše životy, vyjadruje každodennosť, no, samozrejme, vypovedá aj o výnimočných pocitoch, vnemoch, ktoré človek zažíva.“ pripomenul minister obrany Ľubomír Galko. Ceny prebrali víťazi štyroch súťaží: FotoAtak (poručík Peter Pol-druhák, Ing. Zdenko Zátka), Galéria Mil

(plukovník v. v. Stanislav Neštický, Maximilián Hrbáň), Litera (Mgr. Mária Vargová,) a Video Atak (Miroslav Ciglian).

Spolu sa do súťaže zapojilo 81 autorov, ktorí zaslali 232 súťažných prác. Svojimi výsledkami sa prezentovali profesionálni vojaci v hodnostiach od desiatnika až po plukovníka. Pomerne veľké zastúpenie v jednotlivých súťažných kategóriách mali aj bývalí profesionálni vojaci.

Aj takto ukázali, že im dianie v ozbrojených silách nie ľahostajné ani dnes. Svojším pohľadom na armádu súťaže osviežili deti a študenti. Všetci prispeli k tomu, že tohtoročná úroda na poli amatérskej tvorby v ozbrojených silách bola naozaj bohatá.

Lukáš MILAN
šéfredaktor

Ministerstvom obrany sa prehralo cunami. A tak ľudia demotivovaní predčasnými voľbami dostali ranu istoty v podobe expresného odpálenia ministra obrany Ľubomíra Galka. Rezort obrany po rokoch marazmu a tápania v tme potreboval zmenu, a všetko, čo sa za posledný rok a pol urobilo, išlo do stratena. Úplne zbytočne. Nie preto, že padla vláda, ale preto, že každý na ministerstve dobre vie, že s novou vládou sa opäť pôjde od začiatku a na 90 percent aj opačným smerom.

To sa pritom vôbec nemuselo stať, keby sa politici za tých dvadsať rokov už konečne dohodli bez ohľadu na politickú stranu, aká je koncepcia OS SR a obrany tohto štátu. Ale nie! S každým novým ministrom sa mení všetko od základov. Politické strany môžu mať v otázke strategickej bezpečnosti rozdielne názory na detaily, ako to dosiahnuť, ale cieľ ostáva rovnaký! Teda mať plne schopné, dlhodobo udržateľné, nepodvyživené, a najmä efektívne ozbrojené sily. Slovensko asi potrebuje riadnu bezpečnostnú facku, aby sa spamätalo a nebolo ostatným členom NATO na smiech.

Inak úsmev na perách zástupcov NATO muselo vyvolať aj samotné odvolanie Galka. Pri pohľade zvonka Slovensko vyzeralo ako rozvojová banánová republika. Poverená premiérka nechala odvolať ministra tak rýchlo, že nestihla ni-koho iného poveriť prevzatím jeho agendy, čo už len pri sedliackom rozume znamená, že tam ten odvolaný zostane, kým ho niekto nevystrieda.

Slovenský právny poriadok pritom nepozná nič ako ministerstvo bez ministra. A tak päť dní všetci vrátane ľudí v rezorte iba hádali, kto je vlastne ministrom obrany, jedným z najdôležitejších členov vlády v medzinárodnom kontexte.

Nakoniec gordický uzol preťala práve predsedníčka vlády, keď sa rezortu v čase uzávierky ujala ona.

A len tak mimochodom, odvolanie Galka bez nezávislého overenia faktov ohľadom odpočúvania bolo najrýchlejším odvolaním nielen ministra obrany SR, ale hádam aj celkovo najrýchlejšie odvolanie ministra od roku 1993. Tak rýchlo nemusel odísť ani tipér Pavol Kanis alebo František Kašícký, za ktorého sa malo upratovať v miliardách korún.

Jeden z vojenských pridelencov obrany na Slovensku počas ich novembrového stretnutia v Bratislave s úsmevom vystihol situáciu. „U nás to tiež nie je najlepšie, ale my aspoň vieme, kto je náš minister a náčelník generálneho štábu,“ povedal s jemným úsmevom na tvári.

Ľubor Galko

Z obsahu

Levičania
v Nemecku

str. 6 - 9

Jubilujúci
generál

str. 10 - 11

Afganský
zápisník

str. 12 - 15

str. 4-5 Krátko z rezortu
str. 6-9 Levičania v Nemecku
str. 10-11 Jubilujúci generál
str. 12-15 Afganský zápisník
str. 16-17 Vianočné príbehy povstalca
str. 18 Recept na objavenie skryše

str. 19 TECHNIKA – krátko
str. 20-23 Nadzvukové stíhačky
str. 24-25 Výzief sa nebojím
str. 26 Samohybné súlodie
str. 27 Plukovník Ľudovít Šimko
str. 28-29 Saab 2000 Erieye
str. 30-31 Kolesové vozidlo PARS

str. 32 TECHNIKA – krátko
str. 33 Božena odmiňuje Irak
str. 34 Cyprus Jánovi rozšíril obzor
str. 35 Najlepší inštruktor
str. 36-37 Krátko z rezortu
str. 38-39 Vzdušní policajti
str. 40 Chce naštartovať JEMM

str. 41 Očkovanie je nenahradi-
teľné
str. 42 Stuxnet, Duqu, Doom
str. 43 Prieskum
str. 44-46 servis • tipy • rady
str. 47 Vývoj NH-90 ukončený

Mesačník Ministerstva obrany SR
Založený v Clevelande (USA) 1914
Obnovený v Bratislave v roku 1993
Ročník XIX, č. 12/2011
Redakčná uzávierka 1. 12. 2011
Do výroby zadané 6. 12. 2011

Vydavateľ:
Ministerstvo obrany SR
Kommunikačný a tlačový odbor

Šéfredaktor:
Mgr. Lukáš MILAN
tel.: 0960 312 950, 0903 824 491
e-mail: lukas.milan@mod.gov.sk

Zástupca šéfredaktora:
PhDr. Pavol VITKO
tel.: 0960 313 072, 0903 820 847
e-mail: pavol.vitko@mod.gov.sk

Redaktor:
Jozef ŽIAK, plukovník v zálohe
tel.: 0960 338 352, 0903 820 194
e-mail: jozef.ziak@mil.sk

Vedúca vydania a jazyková úprava:
Ing. Eleonora BUJÁČKOVÁ
tel.: 0960 313 054
e-mail: eleonora.bujackova@mod.gov.sk

Fotograf:
Mgr. Ivan KELEMENT
tel.: 0903 820 698

Tajomníčka redakcie:
Bc. Milena SLEZÁKOVÁ
tel.: 0960 312 984, fax: 0960 312 520
e-mail: milena.slezakova@mod.gov.sk

Grafická úprava:
kapitán Ing. Otakar HRABÁK
Ivana MIŠKOLCIOVÁ
Lýdia SEVČIKOVÁ
5. kartoreprodukčná základňa Nemšová

Adresa redakcie:
Mesačník OBRANA
Kommunikačný odbor MO SR
Kutuzovova 8
832 47 Bratislava
e-mail: obrana@mod.gov.sk
www.mosr.sk/obrana

Tlač:
5. kartoreprodukčná základňa Nemšová

Na titulnej strane
foto Ivan KELEMENT

© Ministerstvo obrany SR
EČ 41208, ISSN 1336-1910

Možnosti "inteligentnej obrany"

/ red

Koncepcia inteligentnej obrany bude jedným z hlavných výstupov summitu NATO v Chicagu v máji 2012. Prístup Smart Defence prezentoval generálny tajomník NATO Anders Fogh Rasmussen na Mnichovskej konferencii vo februári 2011. Vyjadruje snahu bojovať proti negatívnym vplyvom súčasnej ekonomickej a finančnej krízy na oblasť obrany. S hlavným Spojeneckým veliteľom pre transformáciu generálom Stéphanom Abrialom o možnostiach „Smart Defence“ tzv. inteligentnej obrany diskutoval 16. novembra minister Lubomír Galko. Slovensko podporuje iniciatívu Smart Defence. V praxi by mohli realizovať myšlienky inteligentnej obrany najmä s krajinami z nášho regiónu napríklad z V4. Smart Defence má v súčasnosti veľký význam ako jedno z možných riešení súčasnej zložitej situácie v oblasti obranných rozpočtov. Generál Abrial vysvetlil, že o Smart Defence treba hovoriť s dostatočným predstihom, aby sa k nadchádzajúcemu summitu v Chicagu stihli pripraviť už konkrétne projekty. „Vzťah NATO a Európskej únie napreduje a preto som si istý, že na summite v Chicagu pridáme ku konkrétnym dohodám o spolupráci,“ dodal.

Ocenili československých legionárov

/ kpt. Peter MICHNICA

Pri príležitosti svetového dňa vojnových veteránov sa 14. novembra stretol náčelník GŠ OS SR generál Lubomír Bulík s príslušníkmi oddeľovania vojnových veteránov Ministerstva obrany Českej republiky a zástupcov Československej obce legionárskej. Pri tejto príležitosti udelil prítomným vojenskú medailu I. a II. stupňa za vernosť Ozbrojených síl Slovenskej republiky a odznak náčelníka GŠ OS SR II. stupňa za aktívnu účasť v bojoch druhej svetovej vojny a za rozvíjanie a šírenie tradícií národnoslobodzovacieho boja medzi vojnovými veteránmi a mládežou a za starostlivosť o vojnových veteránov v súčasnosti. Na záver slávnostného podujatia major Stanislav Pígula zo Štábu pre operácie GŠ OS SR previedol prítomných Sieňou slávy a oboznámil ich s históriou pôsobenia OS SR v operáciách medzinárodného krízového manažmentu.

Pamätná tabuľa v Londýne

/ Pavol VITKO

/ foto Alena LONGAUEROVÁ

Pri príležitosti vzniku prvej Československej republiky odhalili koncom októbra v Londýne pamätnú plaketu venovanú 70. výročiu operácie Antropoid - atentátu na ríšskeho protektora R. Heidricha. Na Porchester Gate (Bayswater Road) ju odhalili velvyslanci SR a ČR Miroslav Wlachovský a Michael Žantovský, legionári západného odboja genmjr. v. v. Ivan Schwarz a plk. v. v. Arnošt Polák, pridelenec obrany SR plk. Vladimír Samek a pol stovky hostí. Plaketa je umiestnená na budove, v ktorej na šiestom poschodí v rokoch 1941-1945 pôsobilo velenie exilovej Československej vojenskej spravodajskej služby. Viedol ju plk. František Moravec, ktorý operáciu od októbra 1941 až do jej úspešného završenia 27. mája 1942 riadil. Spolupracoval pritom s britskou tajnou službou Secret Intelligence Service a jej špeciálnou zložkou Special Operation Executive (SOE).

Vľavo posledný slovenský veterán žijúci v Británii genmjr. v. v. Ivan Schwarz, vpravo velvyslanec SR Miroslav Wlachovský

Slováci opäť zvíťazili

/ npor. Zuzana MIŽENKOVÁ

Súťaž Military Skills Competition sa v misii UNFICYP organizuje už od roku 1980. Vo výcvikovom priestore sa 23. novembra stretlo 9 tímov z jednotlivých sektorov a veliteľstva UNFICYP-u. Každý tím v zložení 7 členov musel obhájiť zručnosti vo vojenských disciplínach – vo vytrvalostnom behu a v zdolávaní prekážkovej dráhy so záťažou, v orientácii v teréne pomocou mapy, v jazde terénnym autom v členitom teréne s prekážkami, v strelbe zo zbraní a v reakcii na rozličné incidenty. Príslušníci Sektoru 4 už po treťi raz vyhrali súťaž v zložení SLOVCON, SERBCON. Slováci si na záver tejto prestížnej súťaže misie UNFICYP hrdó odniesli nielen trofej, ktorú im odovzdal veliteľ jednotiek UNFICYP na veliteľstve v Nikózií, ale najmä uznanie od iných národností, ktoré pôsobia v jednotlivých Sektoroch a na veliteľstve. Slovensko reprezentovalo družstvo v zložení npor. Rudolf Kantor, npor. Zuzana Vivodíková, rtm. Branislav Jursa, rtm. Milorad Komatina, rtm. Branko Maksimović, slob. Daniel Novosedlík, des. Milan Tkáč (zo sektoru 4) a slob. Ján Šepik (z hlavného veliteľstva). Náhradníkmi boli rtm. Radovan Rostecký a des. Lenka Kuchtová.

Statoční z Tokajíka

/ Lukáš MILAN

V Tokajíku si na pietnej spomienke pripomenul 67. výročie Tokajickej masakry počas druhej svetovej vojny. Nacistickí vojaci 19. novembra 1944 za pomoc partizánom zabili 34 mužov a obec Tokajík vypálili. Hoci sa druhá svetová vojna odohrala už pred mnohými rokmi, aj dnes je dôležité aký postoj zaujmeme, keď ide o hodnoty mieru a demokracie. Aj dnes sú obyvatelia Tokajíka príkladom. „Oni neboli pasívni, ani ľahostajní. Statočne bojovali proti fašizmu. Aj títo hrdovia pomohli, aby sme my dnes mohli žiť slobodne,“ povedal minister L. Galko. Obec Tokajík je jedna zo 102 obcí, ktoré nacisti počas druhej svetovej vojny vypálili. Obyvatelia počas vojny pomáhali partizánskym jednotkám ukrytým v okolitých lesoch. Oslobodením desiatok sovietskych zajatcov, ktorí boli v obci ubytovaní v októbri 1944 padol Tokajík a jeho obyvatelia do nemilosti fašistov. Pred 67. rokmi 19. novembra asi 200 nemeckých vojakov obsadilo obec a 34 mužov zatkli a odvieďli za obec. Zastreľili ich okamžite po vynesení rozsudku smrti. Ostatných obyvateľov - mužov, ženy, deti a starcov vyhnali, domy vyrabovali a obec podpálili. Zhoreli všetky budovy, okrem jedného domu a kostola.

Vrtul'níky znova zasahovali

/ kpt. Peter MICHNICA

/ foto vk Prešov

Lesný požiar medzi obcami Spišské Bystré a Kravany, ktorý sa začal šíriť v nedeľu 27. novembra večer, pomáhal likvidovať aj vojenské vrtulníky Mi-17 s bambi vakom z prešovského vrtulníkového kridla na požiadanie Krajského riaditeľstva Hasičského a záchranného zboru Prešov. Do boja s nebezpečným živlom bolo nasadených aj 50 profesionálnych vojakov s technikou z vojenských útvarov z Prešova a Martina. Vojenské vrtulníky pomáhali aj pri likvidovaní požiaru v katastri obce Vysná Boca.

Oheň sa šíril v ťažko dostupnom teréne, kde je značne obmedzený prístup pre klasické hasičské jednotky. Piloti vrtulníkov musia mať dokonale zvládnutú techniku pilotovania vrtulníka, pilotovanie s podvesom pri maximálnej hmotnosti vrtulníka, čo znamená vysokú presnosť a jemnosť pilotovania, ako aj dokonalú spoluprácu s palubným technikom, ktorý pilota navádza. V posádke jedného z vrtulníkov bol aj veliteľ prešovského kridla plk. Miroslav Korba. „Zásah prešovských profesionálov v ťažko dostupnom teréne Nízkych Tatier opäť potvrdil nenahraditeľnosť ozbrojených síl pri riešení situácií domáceho krízového manažmentu,“ povedal náčelník Generálneho štábu OS SR generál Lubomír Bulík.

/ Jozef ŽIAK

/ foto archív mech. práporu Levice

Full spectrum operations

Viac ako 400 príslušníkov slovenských ozbrojených síl s vyše 100 kusmi kolesovej techniky sa v dňoch 26. septembra až 27. októbra vo Vojenskom výcvikovom priestore americkej armády v Nemecku v Hohenfels zúčastnilo na medzinárodnom cvičení Full spectrum operations 173. americkej výsadkovej brigády. Okrem slovenských a amerických vojakov sa zúčastnili aj ozbrojené sily z Bulharska, Poľska a Slovinska. Celkový počet cvičiacich vojakov bol takmer 7 tisíc. Cieľom cvičenia bolo získať skúseností od amerického partnera z rôznych medzinárodných operácií, ako aj možnosť využiť túto výcvikovú príležitosť na zladenie jednotiek a doplnenie národnej a nadnárodnej prípravy jednotiek predurčených na plnenie medzinárodných záväzkov v rámci NRF. Základ slovenskej jednotky tvorili príslušníci mechanizovaného práporu z Levíc. Ďalej boli doplnení mechanizovanou rotou z nitrianskeho mechanizovaného práporu, ženistami zo Serede a jednotkou z 5. pluku špeciálneho určenia zo Žiliny. Veliteľom celej slovenskej jednotky bol veliteľ levicekého 13. mechanizovaného práporu podplukovník Ľudovít Valentíny.

Presily sa nezľakli

„Mali sme vytvorené guľometné hniezda a hliadky. Videli sme síce, že ide na nás obrovská presila, ale povedali sme si, že nemáme čo stratiť, a tak sme sa do nich obuli. Najmä obsluhy guľometov ukázali veľmi presnú strelbu. Prvú útočiacu vlnu sme zlikvidovali najmä vďaka spomínaným guľometom. No poriadne sme zneprijemili život útočiacim jednotkám aj neskôr, kým sme napokon takej masívnej presile museli celkom zákonite podľahnúť. Dovtedy sme však zlikvidovali vyše 120 útočiacich vojakov. Američania boli po boji veľmi prevapení, že im také ťažké straty spôsobila malá jednotka. Hneď sa začali na nás pozerat s uznávaním. Dovtedy nás vzhľadom na naše vybavenie a zastaranú techniku dost podceňovali.“

Starší prieskumník slobodník Ján Daniel ho dopĺňa ďalšou skúsenosťou. „Bránili sme mesto proti útokom slovinských a poľských vojakov. Slovinci boli síce veľmi dobre vybavení a vyzbrojení, mali k dispozícii modernú techniku, ale v útoku sa veľmi nevyznamenal. Spoločne ešte s jedným kolegom sme držali v šachu celú útočiacu čatu. Nebola schopná prekročiť ulicu. Nakoniec nás museli vypípať americkí rozhodcovia s odôvodnením, že chcú, aby Slovinci pokračovali ďalej a nepredpokladali, že im budeme robiť také problémy...“ Cvičenie v Nemecku bolo podľa neho veľmi dobrou skúsenosťou z reálnej bojovej činnosti. Zabrať dostali aj počas nočného prepátravania, keď museli prekonať 12 až 15-kilometrovú vzdialenosť v horskom teréne, aby zistili postavenie amerických, slovinských a poľských vojakov. Úlohu úspešne splnili. V priebehu cvičenia si podrobne všimol aj vybavenie vojakov iných armád. A čo sa mu pozdávalo? „V našom prieskumnom vybavení predovšetkým menšie termokamery, ale aj podstatne kvalitnejšie prístroje nočného videnia,“ hovorí slobodník Daniel.

To sú tí, čo nás tak potrápili

Veliaci poddôstojník prieskumnej čaty rotý bojovej podpory rotmajster Szabolcs Nágel pripomína, že veľkou devízou slovenských vojakov bola silná motivácia uspieť čo možno najlepšie. Po prvých úspešných akciách sa na našich vojakov začali s rešpektom pozerat ich americkí, slovinskí a poľskí kolegovia. Hovorili si, keď ich stretli napríklad v práci: To sú tí, čo nás tak potrápili a spôsobili nám veľké straty, znemožnili nám útok!

„Som rád, že sme si v Nemecku urobili dobré meno. Hoci cvičenie odhalilo aj niektoré naše slabšie stránky a upozornilo nás, že budeme musieť v budúcnosti pokročiť v lepšom vybavení, výstroji, ale aj v technickom zabezpečení,“ hovorí veliaci poddôstojník.

Americké vrtuľníky sa nečakane objavujú nízko nad stromami a o chvíľu už postupne vysadzujú dve rotý vojakov, ktorých cieľom je obsadiť veliteľské stanovište. Bráni ho kombinovaná slovenská jednotka pozostávajúca z príslušníkov strážneho družstva levicekej rotý bojového zabezpečenia a seredských ženistov. Valí sa na nich mnohonásobná presila Američanov...

Levičania si v Nemecku urobili meno

Veliteľ levického práporu pplk. Valentíny (vpravo) upresňuje s americkými kolegami ďalší postup

Zástupca veliteľa mechanizovanej rotý nadporučík Gabriel Molnár mal doteraz dvojnásobnú skúsenosť z operácie KFOR v Kosove, kde bol veliteľom čaty. Oceňuje veľmi dobre vedené zaujímavé inštruktáže, v ktorých im skúsení americkí inštruktori odovzdali mnoho užitočných rád. Či už to bolo z činnosti pri nájdení nástražných výbušných systémov, alebo prepádov. „Cvičenie bolo náročné. Po fyzickej i psychickej stránke. Napríklad naša rota plnila úlohy dva dni v úplnom odlúčení od vlastných podporných jednotiek v horskom teréne. Museli sme sa spoľahnúť na seba. Na to, že sme si zobrali so sebou všetko potrebné. Keďže sme vtedy pôsobili ako pešia jednotka, všetko sme si niesli. Takéto okamihy dokonale preverili schopnosť veliteľov organizovať a viesť činnosť svojich podriadených, umenie dobre si rozložiť sily a prostriedky. Plnili sme úlohy v bojovom rytme. Bolo to náročné, ale potrebné, takých cvičení by sme potrebovali viac,“ konštatuje rodák z Filakova, nadporučík Molnár. Na cvičení sa mohol spoľahnúť na veľmi dobrú prácu veliteľa čaty poručíka Juraja Veliča, veliteľa družstva rotného Rolanda Cvengela, desiatnika Stanislava Spišiaka i strelca desiatnika Jána Babiaka.

Vystreliť a zmiznúť

Veliteľ čaty palebnej podpory poručík Kornel Kánik pripomína, že spočiatku veľmi citelne znepríjemňovali život slovinskej jednotke prepadmi ich konvojov, pascami. Neskôr podporovali útok slovenskej mechanizovanej jednotky pri dobíjaní objektu Apollo. Spoločne s nitrianskou čatou vytvorili jednu jednotku a podporovali mechanizovanú rotu. Spolupráca bola podľa neho veľmi dobrá. „Neskôr sme prešli do obrany. Po vystrelení minometných striel sme vždy po troch až piatich minútach urýchlene opúšťali palebné pozície, aby nás nezastihla odvetná paľba. Keďže čaty palebnej podpory nemajú jednotky na ochranu, musel som vyčleniť ľudí na obsluhu minometov i na ochranu. Boli to poriadne dlhé tri dni a tri noci. To, že jednotka zvládla napriek tomu všetky úlohy, nebolo pre mňa žiadnym prekvapením. Už júnové certifikačné cvičenie na Lešti ukázalo, že sú dobre pripravení. Ukázali aj to v priebehu útoku, ktorý proti nám viedli Američania. Trochu som bol sice z nich sklamaný, že napriek skúsenostiam z Afganistanu sa v noci prezrádzali svetlami, zapálenými čelovkami a ďalšími demaskujúcimi príznakmi. Tým viac si zaslužia pochvalu naši vojaci. Nemáme sa za čo hanbiť. Napriek oveľa horšiemu materiálnemu a logistickému zabezpečeniu,“ poznamenáva veliteľ čaty.

Veľkou školou boli podľa neho taktické vzdušné výsadky, s ktorými sa na Slovensku nestretol. Jedným z poučení z cvičenia je ešte dôslednejšie plnenie časových noriem. Tlačiť ich smerom dolu. Aby bol minomet do troch minút schopný opustiť palebné postavenie. Ďalej zrýchliť presuny. „A práve tu sa ukázal náš problém. Zastarané PV3S (vétriesky) sú veľmi pomalé, navyše svojím zvukom prezrádzajú jednotku. Uazmi sa to dá stihnúť, ale do nich zasa nie je možné naložiť celý palebný priemer. Ďalej musíme pracovať na zastupiteľnosti. Keď je hocikto z osádky zlikvidovaný, minomet musí strieľať ďalej. To znamená, že aj vodič musí viesť aspoň priamu paľbu cez mieridlá. Zlepšiť musíme aj naše maskovanie proti vzdušnému prieskumu i vzdušným prepacom. Americkí piloti vrtulníkov sú veľmi dobre pripravení z bojových misií v rýchlych a do poslednej chvíle skrytých prepadoch,“ pripomína poručík Kánik.

S jeho slovami súhlasí aj veliteľ minometného družstva rotný Tibor Dutkiewicz i mierička 82 mm minometu vzor 98 slobodníčka Zuzana Hutňanová. „Boli sme práve v palebnom postavení, keď sa pár metrov nad našimi hlavami objavil vrtulník Apache, zapol laserový značkovač a všetkých nás cez naše Milesy vypáľal. To boli však naše jediné straty a zároveň poriadna skúsenosť,“ spomína veliteľ družstva.

Čo dokáže neupnutá prilba

Veliteľ rotý bojového zabezpečenia kapitán Dušan Václav oceňuje mnohé trénažéry a pomôcky, ktoré boli k dispozícii vo VVP Hohenfels. Najmä strelecký a trénažer; kde sa simulovali následky prevrátenia vozidla po výbuchu míny. Podľa neho vojaci sa mali možnosť na vlastných skúsenostiach presvedčiť, ako ich dokáže poudierať neupnutá prilba, zbraň či súčasti výstroja...

Rota zabezpečovala na cvičení slovenské jednotky proviantom, vodou pohonnými hmotami, municiou a ďalším potrebným materiálom. Zaisťovala aj ochranu konvojov. Naši vodiči sa počas cvičenia v Nemecku poriadne vyjadzili. Niektorí najjzdili aj vyše dve tisíc kilometrov. „Cvičenie ukázalo, že máme veľmi dobre pripravených vojakov, ktorí sú schopní v prípade potreby improvizovať. Vďaka tejto ich snahe sme zabezpečili pojazdnosť techniky. Čarovalo najmä družstvo opráv kolesovej techniky. Po-

chvalu si zaslužia: rotmajster Martin Moravský, rotný Róbert Mudroň, rotný Ľuboš Petrovič i slobodník Tomáš Greš,“ s uspokojením hovorí veliteľ rotý.

Jeho zástupca nadporučík Ivan Moravský pripomína, že cvičenie okrem iného ukázalo, že v realnej činnosti musia byť jednotky ochrany konvoja jednoznačne vybavené obrnenými vozidlami. Na cvičení ich síce plachta na korbe ochránila pred laserovými lúčmi Milesu, ale nie pred reálnou paľbou... „My však doposiaľ nemáme takúto obrnenú techniku v zostave jednotky,“ hovorí nadporučík Moravský. Na druhej strane pripomína určitý paradox, na ktorý poukázalo cvičenie. Mali sme síce jednoznačne najstaršiu techniku zo všetkých zúčastnených armád, ale hádam až na jeden prípad uaza nemalo uvoľňovacie družstvo prakticky prácu. To sa nedá povedať najmä o Američanoch, ktorým moderná technika dosť odchádzala. „Máme síce starú, ale relatívne spoľahlivú techniku. Za týmto konštatovaním je nielen dobrá údržba, ale doslova čarovanie našich mechanikov. Dokázali napríklad výfuky vyrezať z vaničiek a pozvárať ich,“ pripomína jednu epizódu z cvičenia nadporučík Moravský.

Cvičenie v Nemecku bolo dobrou školou života aj pre duchovného levického práporu poručíka Mareka Brodyho. V útvere je len od marca a už zažil tri dlhodobšie cvičenia. Dve vždy takmer mesačné na Lešti. Ziskal zaujímavé poznatky z práce amerických vojenských duchovných, ktorí majú bohaté skúsenosti z práce medzi vojakmi pri nasadení v Iraku a Afganistane.

Výcvik v meste

Vlaková súprava na ceste do Nemecka

Pred akciou

Skúsenosť na nezaplatenie

Veliteľ levického mechanizovaného práporu podplukovník Ľudovít Valentíny začínal svoju vojenskú kariéru po ukončení Vysokej vojenskej školy pozemného vojska vo Výchove ako veliteľ motostreleckej čaty motostreleckého pluku v Mikulove. Neskôr k tomu pridal prvú medzinárodnú skúsenosť z misie OSN UNPROFOR na území bývalej Juhoslávie.

Ďalšiu zahraničnú skúsenosť získal vo veliteľskom a štábnom kurze v Kansase v USA a potom vo veliteľstve NATO v Heidelbergu s miestom výkonu funkcie v Northwoode vo Veľkej Británii. V rámci tohto pôsobenia plnil šesť mesiacov úlohy zmenového riaditeľa operačného centra na Veliteľstve ISAF v Kábule. Posledné tri roky velí práporu v Leviciach.

S akými predstavami a cieľmi odchádzali vaši vojaci na spomínané cvičenie Full spectrum operations do Nemecka?

Bolo to predovšetkým cvičenie 173. výsadkovej brigády armády USA. V jej zostave pôsobila aj poľská výsadková rota. Ich spojencom bol Slovinský motorizovaný prápor, ktorý predstavoval domáce ozbrojené sily. Toto teda boli prvotní cvičiaci. Slovenská práporová skupina spolu s 1. práporom 4. pluku Armády USA (stály OPFOR vo VVP Hohenfels) tvorili OPFOR (nepriateľské jednotky) v sile brigády. Napriek tomu, že ako OPFOR sme boli druhotní cvičiaci, považovali sme toto cvičenie za jedinečnú výcvikovú príležitosť precvičiť široké spektrum aktivít v cudzom prostredí, v atypickej štruktúre, po vykonaní strategického presunu. Bola to najmä veľká výzva.

Ako ste sa na cvičenie pripravovali, čo mu predchádzalo?

Musím zdôrazniť, že pešie rotý nominované do zostavy práporovej skupiny boli vytvorené z rôt predurčených na plnenie úloh NRF 2012 a 2013. Teda jedna rota bola z nášho levického práporu a druhá z nitrianskeho mechanizovaného. Rota z Levíc už má za sebou certifikáciu a rota z Nitry sa na ňu pripravuje. Teda obidve manévrové rotý boli dobre vycvičené (obe v etape výcviku rotý). Pripravu v oblasti výcviku sme čiastočne upravili vzhľadom na nadchádzajúcu činnosť a organizáciu jednotiek. Vo vlastnom výcviku sme potom pokračovali aj vo VVP Hohenfels. Hlavné ťažisko spočívalo na príprave materiálu, techniky a na zabezpečení medzinárodnej prepravy.

Na cvičení sa zúčastnili nielen príslušníci americkej armády, ale aj niektorých ďalších, ako v tomto medzinárodnom porovnaní uspeli slovenskí vojaci?

Veľmi dobre. Slovincom a Poliakom sme robili OPFOR aj počas ich situčných nácvikov. Slovincom sme niekoľkokrát riadne stažili deň. Poľskí výsadkári boli dobre vycvičení a boli silným protivníkom pre naše jednotky. Z cudzích armád tam bola ešte jednotka pre špeciálne operácie z Bulharska – tiež na strane červených.

Cvičenie, na ktorom sa zúčastnil v zahraničí v posledných rokoch najväčší počet slovenských vojakov, je za nami. Čo prinieslo vojakom, veliteľom, štábnom, aké ponaučenia pre ďalší výcvik si z neho zoberiete?

V súčasnosti ešte proces vyhodnocovania vyvedenia prebieha a nerád by som robil predčasné závery. Po celé obdobie vyvedenia skupina rozhodcov priebežne sledovala a zaznamenávala klady a nedostatky. Každopádne to bola nová a veľká skúsenosť z pôsobenia v medzinárodnom prostredí a plnili sme úlohy spolu s partnermi z NATO.

Pôsobili ste v modernom, plne vybavenom výcvikovom centre Hohenfels, čo by ste si z neho najradšej zobrali domov na Slovensko, aby vám najviac pomohlo pri príprave príslušníkov práporu?

Asi by to bol strelecký simulátor, na ktorom mali možnosť jednotky cvičiť. Ide o zariadenie kde môže strieľať až desať vojakov z rôznych pechotných zbraní naraz a na rôzne situácie. Ale majú tam aj ďalšie pomôcky, ktoré stoja za zmienku. Keďže vo VVP sídli aj CIED akadémia, majú aj dobre vybudované zariadenia na podporu výcviku v tejto oblasti.

Generálplukovník v. v. Jozef Tuchyňa: Terorizmus a slivovica

/ Pavol VITKO

/ foto autor a archív JT

Generálplukovník Jozef Tuchyňa takmer celý svoj profesionálny život spojil s vojenskou uni- formou. Prečo sa pre ňu rozhodol? Ktoré chvíle boli pre neho najťažšie? Z čoho sa tešil? To všetko a viac sme sa tohto bývalého náčelníka Generálneho štábu Armády SR pýtali pri príležitosti jeho 70. narodenín.

Motivácia? Pravdupovediac – nemal som veľa na výber. Rodičia boli poľnohospodári, na rozdávanie nebolo a keďže som chcel získať predovšetkým vzdelanie, zvolil som si dráhu vojaka." povie muž, ktorý v roku 1960 nastupoval v rámci prípravky vojenského učilišta na základnú vojenskú službu. Predtým pracoval necelý rok ako robotník v Dubnici nad Váhom.

Veliaci dôstojníci zmeny privítali

V roku 1986 prevzal funkciu zástupcu veliteľa Vojenského východného okruhu, ktorý mal približne 40-tisíc vojakov. Predtým okrem iného velil topolčianskej tankovej divízii s približne 10-tisíc mužmi. „Pripravovali sme vodičov tankov pre celú bývalú československú armádu. V našej divízii sa pritom najazdilo na tankoch viac, ako najazdili vo všetkých ostatných jednotkách čs. armády," povie s hrdosťou. No aj porovná so súčasnosťou: „Tých 10-tisíc vojakov riadil náš štáb, ktorý mal približne stovku profesionálnych vojakov. Ak by teda niekto porovnával byrokratizáciu vojsk, tu má odpoveď. A to ešte musím podotknúť, že ani informatika, ani spojovacie systémy neboli zďaleka tým, čo sú dnes".

Kariéra generálplukovníka Tuchyňa sa pôvodne po skončení Vojenského ženijnotechnického učilišta v roku 1963 začala pri chemickom vojsku. Bol už zástupca chemického náčelníka divízie v Topolčanoch, keď sa rozhodol napriek slušnej pozícii „prehodiť výhybkou". „Už som nevidel veľkú perspektívu rastu. Priznávam, chcel som dosiahnuť viac. Pred prijatím na brniansku Vojenskú akadémiu som požiadal o preradenie na vševojskovú odbornosť."

Vzdelávanie, službu a všetky súčasti jeho vojenského života ovplyvňoval systém, ktorý aj do armády implantoval komunistický pohľad na svet. Ako prijal, ako sa vyrovnal s rokom 1989?

Cez bezprostredné obdobie nežnej revolúcie som bol frekventantom vyššieho akademického kurzu Akadémie Generálneho štábu spojených ozbrojených síl v Moskve [1. 10. až 1. 12.] Videli sme, že informácie tam boli oveľa otvorenejšie ako u nás doma. Neboli sme žiadni proroci, ale vedeli sme, že tak ako dovtedy to už ďalej ísť nemôže. A ak mám hodnotiť samotný prechod v armáde na nový systém, väčšina profesionálnych vojakov ten zlom iste privítala. Dovtedy totiž vo velení a riadení fungovali dva systémy. V rámci jednej štruktúry boli samotní velitelia. Tá druhá – to boli politickí pracovníci. Často to bolo veľmi zlé. Ak bol problém – mohol zaň veliteľ. Ak sa niečo podarilo – bolo to vyhlasované za výsledok politickej práce. Táto neproporcionálna a čoraz väčší vplyv rozrastajúcich sa politických štruktúr mimoriadne deformoval nielen vzťahy, ale aj samotnú efektivitu velenia. Politickí pracovníci neraz vstupovali do našich kompetencií a ťažko sa voči nim bránilo. Tým, že sa vytvoril jednotný systém vo velení, a nielen z hľadiska rozhodovania, ale aj z hľadiska zodpovednosti, bol oveľa lepší a profesionálnejší.

Otvorenie brán pre verejnosť

V roku 1990 sa stal veliteľom Východného vojenského okruhu. Začalo sa obdobie obrovských zmien. Veď si spomeňme, že pod okruh patrilo napríklad aj 14 vojenských stredných škôl po celom Československu. Na Slovensku z nich už neexistuje ani jedna. Do ťažiskovej

zmeny postupov však patrí aj otvorenie armády verejnosti. „Dovtedy bol v podstate vojenský život prísne utajovaný a informácie, ktoré sa dostávali von, nemohli mať iný ako pozitívny náboj. Predsavzali sme si, aby sa odtrhnutosť armády od spoločnosti skončila, lebo by nemala nárok na budúcnosť. Preto sme už vtedy vytvorili Radu veliteľá Východného vojenského okruhu pre spoluprácu s verejnosťou." Na zasadnutiach rady sa stretávali ľudia, ktorí mali kľúčový vplyv na verejnú mienku. Riaditelia rozhlasu, televízie, tlačovej agentúry alebo Slovenského národného divadla. Tiež šéfovia rôznych existujúcich alebo novovznikajúcich spoločenských organizácií, ako Slovenský helsinský výbor alebo vtedajší Zväz novinárov. „S trochu nadhľadu sa musím pousmiať nad spomienkou, že aj ekumenizácia sa začala na našej pôde. Veď po neviem koľkých desaťročiach si u nás podali ruky katolícky arcibiskup a generálny biskup evanjelickej cirkvi..." Na týchto stretnutiach sa v jednotlivých posádkach preberali pozitívne, no aj veľmi páčivé témy. Pravdaže, tieto stretnutia náčelníka generálneho štábu pokračujú dodnes a sú veľmi užitočné. No kľúčové boli vtedy. V mesiacoch, keď sa lámal verejný názor a keď ešte bolo otázkou, ako sa bude verejnosť pozerat na vojakov. Či ako na príživníkov, ktorí prejednávajú štátny rozpočet, alebo to bude inak. Podarilo sa. Práve od tých čias má armáda kontinuálne jednu z najvyšších dôveryhodností v štáte. Bolo to aj za cenu otvorenia nepríjemných tém, ako napríklad šikanovanie či zneužívanie vojenskej techniky a materiálu. Podobne svoje archívy v zmysle zákona otvorili vojenské súdy a novínari mali k dispozícii právoplatné rozsudky i v citlivých kauzách, čo bola dovtedy nemysliteľné.

„Okrem toho sme zaviedli pravidelné stretnutia s novinármi, vrátane predvianočného trojdňového seminára. Na ňom vystupovali s nasledujúcou besedou všetci kľúčoví armádni funkcionári – od náčelníka generálneho štábu cez veliteľov letectva, pozemných síl, logistiky až po riaditeľa Vojenskej polície či hlavného ženistu. Pravidelne prichádzal aj minister obrany. Aj začínajúci novinári publikujúci o obrane boli takto komplexne zorientovaní v problematike. Bola to dlhodobá a cieľavedomá práca, no aj vďaka tomu v 90. rokoch vyrástlo v médiách niekoľko novinárskych osobností, ktoré sa v rezorte naozaj vyznali a ktoré nereagovali iba na často trápne hlúposti. Výsledkom bolo aj to, že médiá zase požívali kompetentných dôstojníkov na televízne či rozhlasové besedy alebo poskytovali rozhovory tlači. Mali dôveru, reprezentovali. Nuž – som už dost dlho na penzi, ale občas by som si trebárs publicistickú besedu, ktorej dôstojnou súčasťou je aj vojak, rád pozrel..."

Na hrane s politickou mocou

V rokoch 1992 – 1994 bol Jozef Tuchyňa ministrom vnútra SR. K. 1. 9. 1994 po vytvorení Generálneho štábu Armády SR bol ustanovený do funkcie jeho náčelníka. Vykonával ju do 30. 9. 1998. Práve v tom čase, v období obrovského vnútropolitického napätia, vnímali občania armádu ako stabilizujúci prvok v spoločnosti. Pýtame sa, ako sa mu to podarilo:

„Každý hovorí, že armáda je apolitická. Armáda nikdy nie je apolitická. Aj vojaci sú ľudia, ktorí majú svoje názory a predstavy. Musí však byť nadstranícka. Do života armády nesmú vstupovať záujmy politických strán. Túto pozíciu som sa usiloval ubrániť. Predovšetkým v tom záujme som s lídrami politických strán komunikoval. Tlaky z ich strany končili u mňa, pretože pravidla sme si veci vydiskutovali. A nech si hovorí, kto chce, čo chce, keď sme si

vyčistili pozície a postoje, ani politickí lídri štátu mi svoje partajnícke názory v armáde nepresadzovali."

Generál Tuchyňa pritom priznáva, že najmä spočiatku bolo treba vedieť ísť aj do politického rizika, respektíve buchnúť do stola. To sa podľa neho napokon vždy ukázalo nie na škodu, ale na osoh veci. Odstup straníckych centrál od vplyvu na armádu bránil celou svojou osobnosťou. Možno aj preto napriek mimoriadnej autorite doma aj v zahraničí „nedostal" hodnotu štvorhviezdičkového generála.

„Vedel som, čo je a čo nie je dôležitejšie. V tejto otázke by som však rád veci uviedol na pravú mieru. V rámci tabuľkových miest som naplánoval, že náčelník generálneho štábu bude vtedajší generálplukovník. Teda trojhviezdičkový generál. Neprišlo mi totiž korektné, že naša malá armáda sa bude hrdiť generálom so štyrmi hviezdami. Podobne ako náčelníci generálnych štábov s dvadsať či viacnásobne početnejšími vojskami.

V období tretej vlády premiéra Vladimíra Mečiara (1994 – 1998) armádu poznačilo veľké sklamanie, že na madridskom summite NATO v roku 1997 nebolo Slovensko ako jediné z krajín V-4 pozvané do Aliancie. Nie vinou armády. Vinou nedôveryhodnosti štátu. „Slovensko vtedy prepadlo politicky. Naša armáda bola v tom čase vnímaná ako jedna z najlepšie pripravených armád bývalého postkomunistického systému. Dalo sa o tom celkom názorne presvedčiť na nemálo vojenských cvičeniach doma aj v zahraničí. Pre mňa napríklad bolo veľkou satisfakciou vystúpenie našich letcov na aliančnom cvičení Cooperative Banners 97 nórskom Stavangeri. Naše štyri MiG-29 tam fungovali rovnocenne s lietadlami NATO. Nedá sa povedať, že sme neboli dokonale pripravení. Napríklad sme lietali nad morom a naši piloti nemali ani záchranné vesty. Nehovoriac o tom, že sme mali početnejšie oveľa menší technický personál, a to ešte slovenskí mechanici účinne pomáhali našim partnerom. Mali sme viacnásobného šampióna z neoficiálnych majstrovstiev sveta v leteckej akrobácii. Jedno po druhom prichádzali víťazstvá z medzinárodných súťaží vojenských prieskumných hliadok aj jednotlivcov. A samozrejme, mali sme už za sebou skutočné úspechy z nasadenia našich vojakov v mierových misiách – najmä na Balkáne. Skrátka – armáda cítila svoju šancu a bola na ňu pripravená. Zároveň sa výrazne podieľala na pomoci nášmu obyvateľstvu pri povodniach, snehových kalamitách a priemyselných haváriách a iných krízových situáciách.

Komentáre k zmenám a výzvam

„Ako dnes už mimo činnnej služby vnímate pokračujúce zmeny v ozbrojených silách?" pýtame sa generála. Odpoveď: „To je trochu zložitejšie – navyše, už dlho nie som v činnnej službe. No aj takto, takpovediac zboku, vidím neustále tú istú opakujúcu sa chybu, s ktorou som sa stretal aj ja. Zjednodušene – politici vždy začínajú reformu s tým, že takto a takto znížime početné stavy, takto a takto zredukujeme výzbroj a popritom sa zbavíme ešte niekoľkých armádnych objektov. Čo keby už konečne niekto začal s tým, čo od armády vlastne chceme. Aké úlohy má zabezpečovať, aké na to potrebuje zbraňové a ďalšie systémy, koľko k nim treba ľudí a aký tí ľudia majú mať výcvik? Ja viem, v rezorte prebiehalo Strategické hodnotenie obrany. V poriadku – je to dôležité, ale stále je to len hodnotenie. Z neho vyplývajú isté závery a rozhodnutie. Kľúčovou otázkou je, či sa na ťažiskových zámeroch dokážu dohodnúť strany naprieč politickým spektrom. Ak nie, bude to opäť iba taká hra „od volieb do volieb". No a, pravdaže, je tu aj otázka financií. Pýtam sa, dokedy budú Američania niešť v tomto smere na svojich pleciah viac ako ťažiskovú záťaž. Nečudujem sa, že sa začínajú na nás, hašteriacich sa a záväzky neplniacich Európanov, pomaly pozerat ako na skutočne iný svetadiel."

V oblasti obrany občan ako najväčšie ohrozenie, respektíve ako najväčšiu výzvu vníma boj s terorizmom. Vraví, že na našom území to ešte necítíme až tak „pod kožou", ale môže to byť otázka času: „Nehľadiac na naše dôležité členstvo v medzinárodných bezpečnostných zoskupeniach, v tejto oblasti by sme si museli predovšetkým pomôcť sami. Okrem samotných teroristických skupín – vo svete sú v súčasnosti doslova 'plné sklady' žoldnierov, ktorí sú za peniaze ochotní a schopní bojovať hocikde a za hocikoho. Videli sme to v Líbyi,

vidíme to na Blízkom východe, v Afrike, na Balkáne, v Afganistane a hocikde inde. Tu pritom podľa mňa už nepôjde iba o presadenie lokálnej moci, ale o pokus diktovať svetovú politiku. Preto sa s terorizmom musíme naučiť bojovať aj prakticky. To sa len na Lešti skrátka naučiť nedá. Prítom skutoční bojovníci potrebujú aj dôkladnú psychickú prípravu. Aby sa nezospali, keď príde na to, že treba na protivníka namieriť – a keď treba, vystreliť. No ešte sa vrátim k Lešti. Všetka česť tým, ktorým na nej záležalo, čo v tomto vojenskom výcvikovom priestore za posledných takmer pätnásť rokov vybudovali. A som rád, že tamojšie základy a zámer vznikol v 90. rokoch počas mojich diskusií s brigádnym generálom Pavlom Maslíkom, ktorý na Lešti do tohtoročného novembra velil. V každom prípade považujem za správne, že do Afganistanu vycestovali prví bojovníci zo Žiliny. Aj keď je ich zatiaľ málo – aspoň takto. Druhá vec, pri ktorej si kladiem otázku, je absencia prípravy aktívnych záloh. Profesionálna armáda? Nuž – dobre. Ale ako to, že taká mocná armáda, akou je americká, tak intenzívne buduje svoju Národnú gardu – a my v tomto smere driememe. Veď keby sa niečo u nás stalo, budeme to musieť riešiť bez ohľadu na to či peniaze máme, alebo nemáme.

S tým rozdielom, že potom nás to vyjde oveľa drahšie, ako keby sme mali dostatok pripravených ľudí. Preto vytvorenie aktívnych záloh považujem za jednu z naliehavých výziev do budúcnosti."

Keď generálplukovníka Tuchyňa požiadame, aby zhodnotil roztrieštenosť v rámci veteránskych občianskych združení, radšej pokrúti hlavou. Je o ňom známe, že sa nestal členom Klubu generálov Slovenska. Za správnejšie pokladá prácu v Združení vojakov SR. Teda v organizácii, ktorá má ambíciu združovať všetkých od mužstva až po generalitu. Priznáva však, že jeho zdravotný stav mu nedovoľuje už ani to.

Keď odchádzal do zálohy, na výstupnej lekárskej prehliadke mu diagnostikovali cukrovku, ktorá postupne „privrzdzovala", takže v záujme stabilizácie zdravotného stavu sa čo najviac vyhýba akýmkoľvek stresom. „Venujem sa rodine, domu a záhrade a teraz pred zimou sa teším z vypálenia slivovice, prípadne čerešňovice..." zasmeje sa. No predsa len mu nedá, aby sa nevyjadril k potenciálu bývalých vojakov a odborníkov, ktorí pracovali pre armádu. Podľa neho dosť nevyužívaného. Na začiatok uvedie príklad:

Mám priateľa, ktorý bol jedným z otcov informatiky v ozbrojených silách USA, predovšetkým vo vojenskom námorníctve. Volá sa Paul A. Strassmann. Okrem iného bol profesorom akadémie vo West Pointe. Pochádza z Trenčína a bojoval v Slovenskom národnom povstaní. Stretli sme sa na jednej z mojich ciest v Amerike, priviedol som ho do Trenčína a odvtedy sme dobrí známi. Práve on mi otvoril oči, ako by sa mohol využívať potenciál tých, čo už niečo dokázali a ktorí by ešte mohli niečo povedať alebo aspoň poradiť. Skrátka – keď sa čokoľvek v tejto oblasti v armáde deje, vždy ho požiadajú o názor, o slovo do diskusie. Pravdaže, nerozhoduje. Vie však, že jeho názor neberú na ľahkú váhu. Teší ma, že u nás v rámci jednej z konferencií o strategickom hodnotení obrany pozvali na rokovanie aj bývalých náčelníkov generálneho štábu. No nie som si istý, či si nás tí, ktorí budú rozhodovať o budúcnosti armády, chcú aj skutočne vypočuť.

Motto generála

„Môj priateľ generálmajor v. v. Rudolf Tvaroška hovorí, že podo mnou bolo dobré slúžiť, ale že ma bolo ťažšie riadiť," zasmeje sa na otázku, akým základným pravidlom sa riadil vo vojenskom živote. Hneď nato povie: „Mojim krédom bolo: Správaj sa k ľuďom tak, ako si želaš, aby sa správali k tebe tvoji nariadení. Tiež som sa celý život

pred prijatím rozhodnutia radil so svojimi kolegami. Snažil som sa nerozhodovať impulzívnou a na vlastnú päsť. No keď už som rozhodnutie prijal, niesol som plnú zodpovednosť. Zároveň som plnenie rozhodnutí striktnie kontroloval. Často som navštevoval útvary. Nie aby som ich takpovediac 'zhľúkal' alebo aby som si dal kávu a počúval, že je všetko v poriadku. Tiež treba povedať, že kto chce byť tvrdý a spravodlivý voči iným, musí začať od seba."

A ešte niečo. Pozdrav od generálplukovníka Tuchyňa: „Aj keď som to už veľakrát hovoril, ešte raz ďakujem všetkým svojim kolegom, vojakom aj civilom, s ktorými som mal tú česť pracovať v prospech armády. Rád spomínam. No a dnešným ozbrojeným silám, ako aj všetkým ľuďom, ktorým leží na srdci obrana Slovenska, želim rozvahy, trpezlivý úsudok, odvahy, statočnosť a úspech. Budúci rok, aj tie ďalšie. No a ešte predtým – šťastné a veselé Vianoce."

Správny vojak celý život u niečo verí

Verí, že zvládne náročný úväzok, zverenie úlohu, verí, že svoju zbraň ovláda tak dobre, že ho nikdy nesklame. Rovnako verí, že nepriestrelná vesta mu zachráni život, že odolnosť panciera obrneného vozidla odvráti účinok výbuchu nastroženej výbušniny. Viera u pozitívny výsledok ho udržuje u bojovom rytme a je motivačným motorom jeho činnosti. Verí, že jeho blízki zvládnu odlúčenie a že ich živí a zdraví po misii objíma.

Predvečer odletu marcovej rotácie, ktorá šesť mesiacov preživala skutočné klimatické aj bezpečnostné peklo, si vojaci spríjemňujú posedením pri Slovak House. Nemecké nealkoholické pivo je najžiadanejším artiklom počas celej misie. Vtedy večer však chutilo predsa len trochu osobitejšie – bolo posledné pred návratom domov.

Sympatický padre

Medzi posedávajúcimi vojakmi sa zrazu doslova zjaví sympaták s briadkou, ktorý má okolo krku čosi prevesené. Je to štóla vo farbách nášho digitálneho vzoru maskáčov, ktorú môže nosiť v kontingente iba jeden človek – náš kaplán. Padre, ako ho všetci familiárne oslovujeme, prichádza ako vždy v dobrej nálade a prisadne si k vojakom z Tarin Kowtu. Poznajú sa dôverne. Ani jedna jeho cesta do Uruzganu sa nezaobišla bez donášky rôznych vecí z PX-ov – vojenských obchodov v Kandaháre. Padre sa už na začiatku misie dobrovoľne podujal robiť „vojenského zásobovača“, a tak s plnými batohmi proteínov, aminokyselín a ďalších výživných prostriedkov pre športovcov každý mesiac potešil chalanov, ktorí si tovar telefonicky objednali. „Myslím si, že toto je niekedy viac, ako keby som im „kázal“, pretože pomoc bližnému v konkrétnom skutku je tá najväčšia praktická kázeň každého veriaceho človeka,“ hovorí. Aj v Kandaháre sa snažil, okrem pravidelných nedeľných bohoslužieb, stmelovať náš kontingent organizovaním športových dní, či turnajov v stolnom tenise, futbale a nohejbale. Nezostal však iba pri organizovaní, do turnajov sa aj ako hráč aktívne zapájal. Aj teraz v predvečer odletu si pre odchádzajúcich chlapcov pripravil prevape- nie. Od rána čosi strihal, lepil a lami- noval, ale až do posled- nej chvíle držal tajomstvo pod zámok. Po krátkom neformálnom príhovore ku všetkým chlapcom vyta- huje z igelitového vrečka zá- ložky do knihy, ktoré od rána vyrábala každému jednému z vojakov, ktorí odchádzajú do- mov. Na každej záložke je iné krstné meno a ozdobená je malým textilným krížikom.

Až teraz som pochopil, prečo od rána strihal obnosenú maskáčovú košelu na tenké pružky. „Je to taká malá symbolika,“ hovorí Padre. „Polnoka ich táto košeľa chránila a chrániť ich bude aj naďalej, kdekolvek ich vojenský život zaveje,“ dodáva evanjelický kňaz. Nikdy nedelil ľudí podľa vierovyznania. „Som tu predovšetkým ako človek, vo- jak, kolega pre všetkých, aj tých čo si hovoria neveriaci. Tu sa ľudia nedelia na evan- jelikov a katolíkov. Tu sme všetci spolubojovníci, bok po boku. Sme jeden tím, ako re- taz, ktorá je silná len vtedy, ak sú jej očká spolu,“ vysvetľuje.

Ako prvý slovenský kňaz Evanjelickej cirkvi augsburského vyznania vo vojenskej operácii je tiež ženatý a má dve deti. „Do misie som išiel s veľkým rešpektom a bá- ňou s pokorou a zároveň výzvou, cieľom. Mojm cieľom je v budúcnosti venovať sa viacej rodine profesionálneho vojaka na Slovensku. Jednou oblasťou je starostlivosť a pomoc rodine profesionála, keď je vo vojenskej misii v zahraničí a ďalšou pomôcť mu adaptovať sa nielen späť na podmienky našich ozbrojených síl, ale aj vlastnej ro- diny, od ktorej bol dlhší čas odlúčený,“ hovorí Padre. Už teraz má v hlave hrubé ob- rysy programu stretnutí s rodinami vojakov. „Keď poznám psychický stav vojaka, ktorý sa vracia z misie, pretože som tým sám prešiel, ľahšie a citlivejšie dokážem pripraviť aj obsah takýchto stretnutí,“ dodáva vážne.

V ozbrojených silách slúži siedmy rok. Doteraz ako vojenský kaplán pôsobil v Aka- démii ozbrojených síl v Liptovskom Mikuláši, kým ho Ústredie ekumenickej pasto- račnej služby v ozbrojených silách a ozbrojených zboroch (ÚstřEPS v OS a OZ SR) vyslalo do v súčasnosti najťažšej operácie, v ktorej naši vojaci pôsobia. Ako sám tvrdí, išiel do operácie s pokorou a malou dušičkou. Po štyroch me- siacoch tvrdí, že misia zmenila jeho pohľad na život. „Zme- nili sa mnohé moje veci a pohľad na ne ako na priority. Viac si vážim rodinu, manželku, deti, priateľov, a všetko, čo som „pokazil“, by som chcel s Božou pomocou zme- niť. Mnohé veci, ktoré sa mi zdali dôležité, sú oproti tým tu v Afganistane obyčajné smeti,“ hovorí pokorne.

Hrdinovia bojiska

Spočiatku to vyzeralo ako obyčajný výjazd na zá- sah, akých naši špecialisti na zneškodňovanie výbuš- ných prostriedkov (EOD) absolvovali v ostatných piatich mesiacoch

desiatky. Z operačného centra prišlo hláse- nie – desaťriadkový zá- pis o situácii, ktorú majú vyriešiť. Tých de- sať riadkov obsahuje napríklad presné sú- radnice miesta, čas, ná- zov vojenskej jednotky, ktorá je v blízkosti a hlá- sila incident, charakteris- tikou incidentu a ďalšie veci, dôležité pre zásah a rozhod- nutie veliteľa tímu o spôsobe zásahu.

Posádka obrneného MRAP-u už sedí v kabíne, okrem šéfa tímu, ktorý ešte dohovára posledné detaily presunu s veliteľom ochrannej jednotky. Tá bude „kryť chrbát“ našim špecialistom počas presunu na miesto incidentu a tiež po- čas zneškodňovania výbušniny, ak sa na mieste nejaká nájde. Všetky sys- témy automobilu sú preverené, nijaká komplikácia by nemala nastať. Trha- viny, rozbušky, bleskovice, zápalnice a ďalší potrebný materiál je bezpečne uložený a upevnený v MRAP-e. Kolóna vozidiel sa pomaly pohyba smerom k východu zo základne. Slovenský dôstojník z veliteľstva CTF Paladin- South (CTF Combined Task Force – Účelové zoskupenie síl), pod ktorého velenie patrí aj náš slovenský tím EOD, jej pri bráne máva a vztýčeným palcom pravice želá vela šťastia pri zásahu.

Obraz prenášaný z kamery na stožiar vozidla na displej vnútri šéfa tímu neuspo- kjuje. Vstup do priepustu je totiž sčasti privalený betónovým kvádom. Spolu s po-

sádkou sedia vnútri auta vedľa seba aj dvaja mlčanliví kolegovia – neoceniteľní pomocníci tímu EOD. Každý z nich má len jedno rameno a miesto nôh gumové pásy. Stačí im dať iba pokyn cez diaľkové ovládanie a odhodlane sa vydávajú zistiť situáciu v podozri- vom priestore a urobiť nebezpečnú prácu. Aj ten- toraz bude prvotný prieskum na jednom z nich.

Výnimočný pomocník

Presné ruky operátora pohybujú pákami a robot sa vydáva na prieskum prie- pustu. Priepust je od hlavnej cesty vzdialený päť až desať metrov, to znamená, že explózia výbušniny ukrytej v ňom by určite ohrozila napríklad autobus idúci po hlavnej ceste. Úlohou robota je teda nazrieť do otvoru pod cestou, aby sa šéf tímu mohol rozhodnúť, akým spôsobom hrozbu eliminovať. Robot je už na mieste, ale zo získaného obrazu z jeho kamier vôbec nie je jasné, čo je pod cestou uložené. Jediným východiskom z tejto situácie je preskúmať priepust osobne. Šéf tímu vystupuje z obrneného auta, prechádza k zadným dverám, aby si obliekol takmer 50-kilogra- mov ťažký oblek. Ten by mal zmierniť účinky črepín pri možnej explózii. Tlakovú vlnu však nijako nezastaví. Voči takým úvahám sú však naši špecialisti už imúnni, a preto šéf tímu po niekoľkých minútach istým krokom vykračuje oblečený v „skafandri“ k priepustu. V ruke taška so zapnutou rušičkou rádiového signálu a so základnými py- rotechnickými nástrojmi a pomôckami. Cez hrubé plexisklo veľkej helmy prezerá okolie, či sa v blízkosti určeného bodu nenachádzajú stopy sekundárnych náloží. Nebolo by to prvý raz, že jedna nástraha je „poistená“ aj druhou. Spôsoby ukladania improvizovaných výbušných prostriedkov sú v Afganistane čoraz rafinovanejšie a sofistikovanejšie.

Šéf tímu prichádza pred priepust a zisťuje, že betónový blok je priťažký na to, aby ho spred otvoru odvalil vlastnými rukami. Z tašky s náradím vyberá lano, obkrúca ho okolo kvádra, pevne zviaže a vracia sa k autu. Druhý koniec lana upevňuje o oko na vonkajšej strane auta a kráča do bezpečia za vozidlo. Pod kvádom totiž môže byť spúšťač, ktorý zmenou polohy aktivuje rozbušku, a tá roznieti smrtiacu výbuš- ninu. Spoza transportéra dáva pokyn vodičovi, aby pohybom MRAP-u vzad odtiahol prekážku od vchodu do priepustu. Podarilo sa. Vstup má však rozmery približne 40 x 60 centimetrov a ťažký objemný oblek ho aj po vyčistení vchodu do diery ob- medzuje v pohybe. Preto sa rozhodne, že sa k výbušnine musí dostať bez ochran- ného odevu. Za vozidlom si teda ťažký oblek vymieňa za klasickú nepriestrelnú vestu a veľkú helmu za vojenskú kevlarovú prilbu. Líha si pred otvor priepustu a z vesty ešte odoberá zásobníky samopalu, ktoré sú poslednou prekážkou pri vstupe do vnútra tesného priestoru.

V tmavej diere šéf tímu rozoznáva bandasku, z nej vedúce vodiče, ktoré končia v malej škattulke prilepenej lepiacou páskou k plastovej nádobe. Je to prijímač signálu diaľkového ovládania. Ak niekto v okruhu sto metrov v tomto okamihu stisne tlačidlo ovládača, spôsobí explóziu, ktorá v zlomku sekundy „vystrelí“ črepiny, kamene a kusy betónu do okolia, nehorvaci a smrťouci účinku na všetko živé v dosahu. Rušička signálu však spoľahlivo vylúči tento scenár. Šéf tímu ležiaci s natiahnutými rukami vpred dobre vie, že s ničím nesmie ani o vlások pohnúť. Výbušnina môže byť, okrem diaľkového ovládania, zaistená aj proti pohybu. Preto maximálne opatrne veša kovový hák upevnený na konci lana o káble spájajúce prijímač ovládania s bandaskou. Trvá niekoľko minút, kým sa dostáva von na čerstvý vzduch. Ovládač by mal byť v tejto chvíli bezpečne oddelený od rozbušky ukrytej v bandaske plnej podomácky vyrobenej výbušniny. Oddelené časti však z otvoru treba vybrať. Šéf sa teda musí opäť s lanom vplaziť do úzkeho priepustu, opatrne vybrať odpojené diaľkové ovládanie, jeho zdroj zložený z niekoľkých batérií, a kovový hák musí tentoraz upevniť o rukoväť bandasky. V matnom svetle rozoznáva ďalšie poistenie odpálenia výbušniny – mobilný telefón. Obyčajné zavolanie na číslo karty vložené v tomto telefóne by tiež aktivovalo rozbušku. Výrobca tohto nástražného systému bol

teda pokročilý a chcel ho poistiť. Ten, čo výbušninu do priepustu ukladal, však až taký precízny nebol. Telefón zabudol zapnúť. Našťastie!

Každá jedna časť improvizovaného výbušného prostriedku môže byť samostatne zabezpečená proti pohybu, a preto šéf tímu počas asi dvojhodinového zásahu až po členky vlieza, vylieza, spoza auta ťahá lano a opäť sa vracia späť spolu šesťkrát. Po tejto tortúre sú už jednotlivé časti výbušného systému bezpečne od seba oddelené a poukladané pred priepustom. Nasleduje dôkladné preverenie okolia, či sa tam predsa len nenachádzajú ďalšie nastražené výbušniny. V okolí sa stále pohybuje

pravených obalov a ukladajú do MRAP-u. Jedným okom však stále pozorujú pohyb domáчих v okolí. Pre istotu!

Náhle zhustená premávka na hlavnej ceste spomaľuje odjazd našej vojenskej kolóny z miesta incidentu na rýchlosť asi 100 metrov za 15 minút. Tentoraz smeruje nebezpečnými ulicami za mesto, kde v neobyvanej oblasti naši špecialisti EOD riadeným odpalom zlikvidujú privezené bandasky plné podomácky vyrobenej výbušniny. Na mieste ohňom zlikvidujú aj odpalovacie drôty. Je krátko pred desiatou predpoludním. Členovia tímu spokojne odchádzajú späť na základňu. Čaká ich ešte rozbor vzoriek, analýza odpalovacieho zariadenia a prijímača – mobilného telefónu a ich odvoz do špecializovaného laboratória EOD.

Už som sa neraz zamýšľal nad tým, akým spôsobom možno odmeniť prácu ľudí, ako sú tí naši v tíme EOD. Peniazmi určite nie! Tak potom čím? Odpoveď je neuveriteľne jednoduchá. Pracovitým ľuďom stačí odmena v podobe uznania, verejného poďakovania, zabezpečenia možnosti aktívne pracovať vo svojej oblasti a pri tom odovzdávať skúsenosti mladším. Hrdinstvo, ktoré preukazujú naši profesionáli pri zásahoch, sa dá ťažko prirovnať k niečomu inému.

Naši hrdinovia

Americkí špecialisti EOD majú jednu veľmi špecifickú formu uznania a ocenenia tímov EOD za splnenie extrémne nebezpečných úloh. Je nim udelenie titulu „Hrdina bojiska“ (z angl. Hero of the Battle Space). Pre slovenské ozbrojené sily je veľkou ctou, že tento americký titul získal tím slovenských špecialistov na zneškodňovanie výbušnín v misii ISAF v Afganistane, o ktorom píšem. Trojici našich vojakov ho udelil veliteľ amerického Účelového zoskupenia síl CTF Paladín-Juh podplukovník Charles G. Phillips. Slovenský tím EOD (Explosive Ordnance Disposal – zneškodňovanie výbušných prostriedkov) podľa veliteľa CTF Paladín-Juh preukazoval výnimočnú zručnosť, odhodlanie a obetavosť.

množstvo ľudí, ktorí môžu byť potenciálnymi útočníkmi. Ochranná jednotka uvoľňuje dopravu po hlavnej ceste. Členovia nášho tímu vo vestách a prilbách so zbraňami opúšťajú obrnené vozidlo a precízne odoberajú jednotlivé vzorky výbušniny do špeciálnych nádob. Zvyšky balia do pri-

store, úspešne viedol desiatky EOD-zásahov. Počas nich tím zneškodňoval nástražné výbušné prostriedky, vyšetroval a zbieral dôkazy po výbuchoch mnohokrát v

priestore posiatom mŕtvymi telami samovražedných útočníkov a ich obetí, ničil vystrelenú nevybuchnutú muníciu, po-

zostatky uloženej munície z vojny, zaistoval a „čistil“ náleziská munície a podomácky vyrobených výbušnín, zúčastňoval sa na špeciálnych akciách prehľadávania podozrivých budov a iných obydlí a pomáhal pri zatýkaní osôb podozrivých z prechovávaní prekurzorov na domácu výrobu výbušnín. Sloven-

ský tím tiež dodal množstvo zozbieraných biometrických stôp výrobcov a dodávateľov smrtiacich vý-

bušnín z povýbuchových vyšetrovaní na miestach posiatych zranenými i mŕtvymi. Pre ďalšie zdokonaľovanie postupov EOD sú vzorky trhavín, podomácky vyrobených výbušnín, rozbušiek, ďalších komponentov a spôsob ich výroby nesmierne dôležité, rovnako ako odtlačky prstov živých i mŕtvych osôb na identifikáciu a mapovanie pohybu ich výrobcov.

Americké jednotky, s ktorými naši špecialisti úzko spolupracujú a ktoré navrhli náš tím na udelenie titulu Hero of the Battle Space – Hrdina bojiska, vyzdvihli najmä jeho profesionalitu, odhodlanie a vysokú efektivitu. Napriek tomu, že slovenskí špecialisti používajú novú, dovtedy nimi nepoužívanú techniku a viedli všetky zásahy v anglickom jazyku, ukázali sa ako rovnocenní partneri s najlepšimi americkými EOD tímami. Slovenský zásahový tím EOD, ako jeden zo samostatných tímov 749 U.S. EOD jednotky, je zaradený do 24-hodinovej EOD pohotovosti na predsunutej základni v Kandaháre. Tím vykonáva samostatné zásahy v priestore ich zodpovednosti, ktorým je centrum mesta Kandahár v jednej z najnebezpečnejších provincií Afganistanu. Slovensko má zastúpenie aj v ich nadriadenom americkom veliteľstve jedným dôstojníkom, ktorý pôsobí s nimi na základni ako styčný dôstojník.

Veliteľ americkej jednotky navrhol nadriadenému veliteľstvu slovenský tím za kandidáta na získanie najvyššej úrovne tohto titulu, čím by sa Slováci stali najlepším tímom EOD v celej operácii ISAF. Niet pochýb o tom, že si to plným právom zaslúžia!

/ Pavol VITKO

„Pár hrstí fazule – všetko čo nám ostalo.
Partizánske Vianoce 1944 – to bol hlad, zima, strach.
Aj nenávisť a viera, že to prežijeme. Inak by sme zomreli.“

Partizánska hrst' vianočnej fazule

Alojz Cabadaj zo Zohoru na Záhorí – v roku 1943 mladý muž ako tisíce ostatných. Aj preto, že jeho otec mal dva kone, odvieď ho 1. 10. 1942 k jazdeckému priezvednému oddielu v Bratislave. V júni 1943 však už vyrážal z Trnavy s motorizovaným priezvedným oddielom smer Rusko. S cieľom bojovať po boku Nemcov proti „bolševikom“.

Štedrý večer a hladné ráno

„Ako desiatnikovi a veliteľovi družstva mi dali na povel až 15 chlapov. Na Kryme sme strážili železničnú trať,“ povie muž, ktorý v pamäti celkom hravo loví detaily udalostí aj mená svojich veliteľov. Vrávi, že pri strážení sa žiadne incidenty nevyskytli. Horšie na neho zapôsobili iné veci: „Ludia na Kryme boli veľmi milí a dobrácki. Lenže strašne vyhladovaní. Ūbožiaci. Prišla žatva a Nemci im všetko zrekvirovali. Nedalo sa na ten ich hlad pozerat...“ Alojz Cabadaj hovorí, že Slováci sa miestnym poväčšine snažili ako-tak pomáhať. Jemu sa raz podarilo zo sýpkych vyviesť trochu obilia. Dal ho známej rodine. „S poručí-

kom Rapošom, veliteľom mojej čaty, sme boli u nich na pohrebe. Z tej pšenice upiekli zo dva pecne chleba. Aj keď načisto nemali čo jesť, jeden peceň dali mŕtvemu do truhly...“

Dňa 30. októbra 1943 zaujali postavenie pri dedine Olgijevka. „Veliteľ major Marcinka vyslal niekoľkých na prieskum. Cítili sme sa v bezpečí. Rusi boli vzdialení 40 kilometrov. No v noci, keď šoféri pretáčali motory a svietili si pri tom reflektormi, začali nás bombardovať. Lietadlá RAT-y boli jednomiestne dvojplášniky a piloti z nich na nás hádzali iba ručné granáty, takže si pamätám len na niekoľko ľahších zranení. No ráno na nás zaútočili tanky a kozáci. Dali sme sa na ústup.“

Väčšina Slovákov však už mala iný plán. Prebehnutí k Červenej armáde. „Jedným z hlavných organizátorov bol Karol Schwarz, dnes generálmajor vo výslužbe,“ spomenie na svojho kamaráta. „Prečo som prešiel na druhú stranu? Najmä preto, lebo keď sme išli cez Ukrajinu, videl som tie zverstvá, čo tam ostali po vyciňajúcich Nemcoch. No a na Kryme – tam som sa rozhodol definitívne,“ spomenie na svoju motiváciu. Vtedy ešte rozhodnuté nebolo, vojna sa mohla skončiť aj inak. Ale on už vedel, na ktorej strane je pravda, za ktorú chce bojovať.

Vianoce 1943 prežil v zajateckom tábore Usmaň. „Na Štedrý deň bola celkom slávnostná nálada. Z Moskvy prišiel náš predstaviteľ Lichner. Rečnil. Rusi sa nás pýtali, čo chceme na ten náš – bolšoj prazdník – teda na veľký sviatok, lebo oni 24. decembra Vianoce nemali.“ Napokon im navarili kapustu a baranie mäso. K tomu parádny prídel chleba. „No na druhý ráno, keď už papaláša nebolo, nedostali sme chleba ani omrvinku. Hlad som mal celý deň. Za to, že sme včerajším – prazdníkom prekročili normu...“

V každom prípade, najmä vďaka dohovorom londýnskej exilovej vlády s Moskvou o vybudovaní čs. jednotky na území Sovietskeho zväzu, mali v zajateckom tábore o niečo lepšie podmienky ako ostatní. „Občas nám dávali ešte trochu kyslej alebo solenej ryby. Dalo sa, pričom chrbticu a hlavu sme odhodili. Zajati Rumuni, Maďari a Nemci sa po nej vrhli tak, až človeku nebolo dobre...“

Pochovaná milenka

Hlásil sa do boja. Pridelili ho k 2. československej paradesantnej brigáde. „9. januára 1944 nás z Usmane presunuli do Jefremova. Absolvoval som výsadkársky výcvik. Potom ma prideliť ma k protiletadlovému oddielu nadporučika Ferdinanda Moravca, ktorý k nám priletel z Veľkej Británie.

V prvých bojoch pri Proskurove bol už veliteľ čaty a mal 12 protiletadlových gulometov. Keď vypuklo SNP, hlásil sa na pomoc Povstaniu. No od 12. septembra 1944 bojoval na Dukle. Až začiatkom októbra odlietali z Rzesova na Tri duby. „V kabíne lietali zbrane, nádravy aj batohy. Debnička s nábojmi mi ako raketa vrazila do nohy a rozrazila stehno,“ spomína na okamih, keď sa ich lietadlo dostalo pri prelete frontu do lúčov nemeckých reflektorov. Pilot musel strmhľav k zemi, aby ich nezamerali nemecké protiletadlové gulomety.

Boje pod Zvolenským zámkom. Pri Badíne aj na Dobrej Nive. Stovky mŕtvych, tisícky zranených. Ústup z Banskej Bystrice a partizánsky boj v horách. Áno, aj v Alojzovi Cabadajovi je zapísaná veľká časť povstaleckej histórie. Odvahy, nepoddajnosti. A kedy mu bolo najťažšie? „Keď som sa musel rozlúčiť so svojou vojenskou milenkou. So svojou zbraňou. 29. októbra na Starých horách som svoj gulomet použil posledný raz. Ešte teraz počujem nášho veliteľa nadporučika Janka Harničára kričať, aby sme šetrili nábojmi. No o pár hodín prišiel rozkaz, že protiletadlové gulomety sú na ústup do hôr priťažké, takže ich treba zničiť.“

Silvestrovský pochod o život

Partizánsky veliteľ Asmolov dal rozkaz rozdeliť sa na malé skupiny. Aj preto, lebo takto si ľahšie z dedín zoženú jedlo. Desiatka ľudí poručika Pavla Krausa sa usilovala prezimovať v opustenej dreverubačskej kolibe na Dvoch vodách neďaleko Vajskovského potoka. Diverzné akcie, pokusy napádať Nemcov: „S kamarátom Jankom Hološkom sa nám podarilo hodiť granát na autá a vyradiť ich z boja...“, spomenie partizán Cabadaj na jeden z prepádov. No aj úsilie prežiť: „Na Vianoce 1944 boli v Hornej aj Dolnej Lehotě Nemci. V kolibe, ktorá nemala časť strechy, lebo sa kúrilo na otvorenom ohni, nám ostal len zvyšok fazule. Kúrili sme málo, báli sme sa. No stromček sme si v kolibe urobili. Namiesto

ozdobných reťazí sme použili starý obväz a ako vločky poslúžila vata. Aspoň takto sme sa trochu usilovali ostať ľudmi, nie divou zverou na úteku. Ak by sa človek opustil, je s ním koniec ešte skôr, ako zomrie. No a na Silvestra náš veliteľ poručík Pavol Kraus dostal rozkaz na okamžitý presun do Jánskej doliny. Vraj sa z dedín pohli trestné oddiely a so psami prečesávajú doliny...“

Predstavte si toho „veselého“ Silvestra. Predstavte si, že ste vyhladovaní, premrznutí, zle oblečení, slabô vyzbrojení. Niekde v diaľke štekajú psiská a za nimi kráčajú hrdlo-rezi s cieľom dobiť vás na smrť. A vy sa brodíte závejmi od rána do desiatej v noci. „Keď sme z posledných síl prešli z horehronskej na liptovskú stranu Nizkých Tatier, stretli sme sa so skupinou kapitána Muzikanta. Čakal nás nepriemný rozkaz. Na druhý deň sa máme vrátiť do svojej koliby na Dvoch vodách. Nebezpečenstvo sa vraj už pominulo a v Jánskej doline by dve partizánske skupiny pomreli od hladu...“ Nuž veru – predstavte si na Nový rok takýto „turistický“ pochod...

Vítazné víno a vojenský podraz

Prežili. S postupujúcim frontom sa stretli v Poprade. Po zotavení a výcviku v Kežmarku sa mal Alojz Cabadaj presunúť a bojovať o Valašské Meziříčí. „Došli sme do Žiliny a tam – že je koniec vojny! Viete, kto to nezažil, nevie, aká to je radosť. Nikdy mi víno nechutilo tak, ako tých päť fliaš, ktoré sme v deň nášho víťazstva vyplli s frontovými kamarátmi Ondrom Slaninom, Tónom Králikom a Števom Mikulcom v tej žilinskej krčme...“

Alojza Cabadaja povýšili na nadrotmajstra. Po vojne ostal slúžiť u vojakov. Dôverovali mu. Mal okrem iného na starosti tajnú spisovňu. A veľmi sa tešil na vojenskú školu v Hraniciach na Morave. Na jar 1950 mu už poslali oznámenie, že je prijatý. „30. mája ma však poslali na dovolenku s čakáním. To už som pracoval v Bratislave na veliteľstve 4. oblasti. Tí, čo neboli partizáni a nebojovali proti Nemcom, mali skrátka odrazu navrch. Udať, kariéristi, zbabelci a špinavci sa nás potrebovali zbaviť. Podobne ako sa zbavili generála Ludvíka Svobodu. Darebáci! Strašné. Doma ma čakala manželka, ktorá sa z môjho úspechu – z mojej budúcej školy, tešila so mnou. Keď som sa to dozvedel, prvé čo som urobil, bolo, že som bežal odovzdať služobnú zbraň. A to len kvôli nej. V tom momente som mal totiž najväčšiu túžbu tých hnusákov, ktorí stáli za mojím podrazom, na mieste postrieľať!“

Alojz Cabadaj prešiel viacerými civilnými povolaniami. Spolu s manželkou sa tešia z troch dcér a ich rodín. V roku 1992 sa mu federálne ministerstvo obrany revanšovalo za neoprávnené prepustenie z armády tak, že minister Luboš Dobrovský ho vymenoval do dôstojníckej hodnosti podplukovník. Pri príležitosti tohtoročného výročia SNP a jeho 90. narodenin minister obrany Lubomír Galko povýšil Alojza Cabadaja do hodnosti plukovník vo výslužbe.

Plukovník Alojz Cabadaj žije v manželstve so svojou Aničkou presne od jedenástej hodiny 11. 11. 1947. Vrávi, že mal dobrý život. Až na ten podraz v armáde. A na tú vojnu: „Čo som si želal v horách na Nový rok 1945, keď už som nevedel, či ešte budem vládäť žiť? Aby som raz mal čo jesť. Aby mi bolo teplo. A aby som mohol mať niekoho rád. To stačí. A to želim aj všetkým ostatným.“

Vianoce v púšti

Vianoce 1990 v saudskej púšti: zľava poručík Jozef Jakubec, major Jaromír Mareček a major Karel Vacek

„Tešili sme sa na štedrú večeru. Pre českých a slovenských vojakov mala byť prvou vojnou od roku 1944,“ spomína na 24. december 1990 plukovník v. v. Ján Valo. Bol práve Štedrý deň 1990, no o pokojnom dni pre našich vojakov dislokovaných v saudskej púšti sa hovoriť nedá. Bývalý veliteľ československého protichemického práporu v operáciách Púštny štít a Púštna búrka vysvetľuje: „Boli sme dislokovaní v tábore King Khalid Military City. Tešili sme sa, ako si posedíme a zaspomíname na domovinu. Ráno som však bol predvolaný na operačné veliteľstvo. Tam som prevzal rozkaz na okamžitý presun. Mali sme zaujať pozície v púšti asi päť kilometrov severne od mesta Hafr el Batin.“

„Po odbornej stránke nás pripravili veľmi dobre. Psychologická príprava však bola podcenená,“ hovorí Jaromír Mareček, v Púštnej búrke náčelník prieskumnej sekcie čs. jednotky. V roku 1990 major a dnes plukovník vo výslužbe uvádza, že do Saudskej Arábie leteli s tým, že budú pôsobiť hlboko v tyle ako humanitárna jednotka. Napokon však čs. chemici pôsobili počas Púštnej búrky vo vojne proti diktátorovi Saddámovi Husajnovi aj ako chemický prieskum v predných liniách. To však bolo až vo februári 1991. Nateraz sa vrátme k 24. decembru 1990.

„Dopoludnia sme sa zbalili a vyrazili. Po presune do púšte sme okamžite vybudovali okopy, zabezpečili tylo, pripravili chemické družstvá na činnosť a všeličo ďalšie. Iste, nebolo nám všetko jedno. No vojak je vojak – takže rozkaz sme bez väčších problémov zvládli,“ hodnotí plk. Valo, rodák z Piešťan. „Dokonca sme si v stane postavili aj stromček,“ dodáva plk. Mareček. Vysvetlí, že do „batožiny“ ho ešte v Prahe v prvej polovici decembra pribalil logista pplk. Ladislav Sornas. „Darčeky však neboli. Ježiškovi sa veľmi do vojen nechce...“, zasmee sa podplukovník Mareček.

Takmer dva týždne boli priestory seredského ženijného práporu dejiskom súčinnostného výcviku miestnych ženistov a príslušníkov EOD z Novák. Výcvik viedli skúsení inštruktori z americkej spoločnosti AT Solutions.

Recept na objavenie skrýše

/ Jozef ŽIAK

Bol určitou nadstavbou pre vyškolených inštruktorov C-IED pre uskutočňovanie alebo ďalšie nacvičovanie a odovzdávanie vysokošpecializovaných vojenských činností v spolupráci s EOD v prípade nasadenia do vojenských misií.

Seredskí ženisti sa učili praxou v Iraku a Afganistane odskúšané americké techniky a postupy nasadených a zosadených jednotiek, techniky boja v zastavaných oblastiach a prehľadávacie techniky území, budov a osôb. Ale aj zabezpečovanie dôkazového materiálu na usvedčenie v súdnom procese.

Americké skúsenosti

Všetky cvičenia mali metodickú postupnosť a v konečných fázach jednotlivých precvičovaných činností vojaci pracovali pod taktickým námetom a pod drobnohľadom amerických inštruktorov.

„Jedinečným prínosom tohto výcviku bolo aj velenie, kde si aj vojaci nižších hodností vyskúšali veliť jednotku. V prípade vojenského nasadenia, keď je často z boja vyradený veliteľ, to nie je nič neobvyklé. Každý cvičiaci denne v inej úlohe niesol osobnú zodpovednosť za jej úspešné splnenie alebo aj za možné neúspechy. To v prípade zanedbania určitých špecifických povinností. Takto si všetci uvedomovali, aký dôležitý je každý člen tímu a jeho práca v ňom,“ zdôrazňuje veliteľ prieskumného potápačského družstva rotný Michal Ščepko, ktorý ako jediný Slovák doposiaľ úspešne absolvoval a ukončil náročný výcvik legendárnych špeciálnych jednotiek amerického námorníctva (SEAL), tzv. tuleňov v Kalifornii.

Spomínaný výcvik bol podľa veliteľa práporu podplukovníka Ľubomíra Mrváňa vynikajúcim záverom spolupráce inštruktorov AT Solutions z USA. Američania uskutočnili celkovo 15 špecializovaných cvičení pre naše ozbrojené sily. Vzájomnú spoluprácu USA a Slovenska v tejto oblasti osobne ocenil veľvyslanec USA na Slovensku Theodore Sedgwick a generálny riaditeľ sekcie obrannej politiky, medzinárodných vzťahov a legislatívy MO SR Jaroslav Naď. Dôkazom toho je podľa nich aj úspešné pôsobenie už druhého tímu EOD pôsobiaceho v misií ISAF kandidujúceho na prestížne ocenenie „Hero of the battlefield“.

Skúsení americkí inštruktori cvičili slovenských vojakov okrem iného aj v zručnosti militäry search (hľadanie skrýše), zameranej na prehľadávanie budov a priestorov s cieľom objaviť komponenty nástražných výbušných systémov. Pojmom skrýša sa myslí utajený priestor, v ktorom sú uložené zbrane, munícia, komponenty nástražných výbušných systémov a iné zdroje, pripravené teroristickými skupinami na použitie proti koalíčnym jed-

notkám operujúcim v danom priestore. Prehľadávanie uskutočňuje tím, v ktorom má podľa veliaceho poddôstojníka ženijného práporu nadrotmajstra Martina Siekelu každý svoje špecifické povinnosti.

Dôležitosť tímovej práce

Úlohu tímu je objaviť a zdokumentovať všetko, čo by sa mohlo použiť pri výrobe improvizovaného výbušného prostriedku a zabezpečiť všetky informácie, ktoré by neskôr mohli viesť k nájdeniu a usvedčeniu páchatela. Tím má k dispozícii špeciálne vybavenie, nevyhnutné na prácu veliteľa tímu, zapisovača, fotografa, prehľadávačov a ďalších členov takejto jednotky. V momente objavenia život ohrozujúceho zariadenia, ktoré predstavuje okamžité iniciovateľný nástražný výbušný systém, je prívolačný EOD tím, ktorého úlohou je odstrániť toto zariadenie.

„Uskutočňovanie takýchto operácií je dôležité pre včasné odhalenie materiálnych zdrojov určených na teroristické útoky, čo je nepochybne významný faktor pri zvyšovaní bezpečnosti jednotiek operujúcich v danom prostredí,“ pripomína nadrotmajster Martin Siekel. Na kurze sa zúčastnili nielen veliteľia družstiev a špecialisti, ale aj veliteľia ďalších jednotiek. Napríklad aj zástupca veliteľa rotý nadporučík Tomáš Milner. Spoločne so svojim veliacim poddôstojníkom a veliteľom družstva budú práve oni v najbližšom období odbornými garantmi takéhoto výcviku vo svojej rote. Aby sa s užitočnými skúsenosťami amerických špecialistov v bojových operáciách zoznámilo čo najviac príslušníkov práporu, ktorí sa pravidelne podieľajú na činnosti slovenského kontingentu v ISAF v Afganistane.

TECHNIKA

N O V I N K Y • T R E N D Y • V Í Z I E

V Indii súboj Rafale a Eurofighteru

Indické ministerstvo obrany vybralo do užšieho kola na budúceho dodávateľa viacúčelových stíhacích lietadiel výrobcov strojov Eurofighter Typhoon a Dassault Rafale. Oboch výrobcov leteckej techniky pozval obstarávateľ 4. novembra na otváranie ich obálok s konkrétnymi obchodnými ponukami. Konečné rozhodnutie indického ministerstva obrany, s kým bude lukratívna zmluva na dodávku 126 strojov v rámci programu MRCA (Multirole Combat Aircraft) uzatvorená, padne po vyhodnotení ponúk. Po otvorení obálok s ponukami môže ministerstvo obrany určiť najlepšiu cenu a rozhodnúť, kto jednoznačne získa túto

zákazku, ktorú mnohí pozorovatelia označujú za „obchod všetkých obchodov.“ Podľa pravidiel indickej legislatívy pokiaľ uchádzač podá najlepšiu ponuku a spĺňa všetky stanovené požiadavky, môže sa stať víťazom tendra. Ministerstvo obrany už skôr pripravilo cestu k otvoreniu obchodných ponúk na Rafale a Eurofighter, keď schválilo návrh ich ofsetových programov. Eurofighter a Rafale sa dostali do užšieho výberu po tom, ako boli zo súťaže v apríli vyradené štyri ponuky od amerických spoločností Lockheed Martin a Boeing, ruského Knappo so Su-35 a švédkeho Saabu s Jas-39 Gripen.

foto Dassault

Polské ministerstvo obrany zrušilo vypísaný tender na nové cvičné lietadlo (program LIFT - Lead-In Fighter Trainer) a výcvikové systémy pre vzdušné sily. Súťaž na dodávku 16-tich lietadiel spolu s leteckými simulátormi a plne vybavenými učebňami pre pilotov bola vyhlásená v septembri 2010. Návrhy predložilo celkovo päť spoločností vrátane zástupcu kórejského leteckého priemyslu. Prečo bol tender zrušený polský minister obrany Tomasz Siemoniak nevedel, ale prírukoval, že bude vypísané nové výberové konanie.

Od 20. októbra bola uzemnená polovica stíhacích strojov F22 Raptor potom, čo pilot z leteckej základne vo Virginii vykázal „stratu kyslíka“. Po piatich dňoch bol príkaz zrušený a moderné stroje sú opäť vo vzduchu. Povolenia a zákazy letov ako na hojdačke má na svedomí objavenie príznakov „hypoxie“, ktoré súvisia s

dodávkou kyslíka cez masku pilota. Napriek rozsiahlemu testovaniu letectvo stále nevie, čo je za správami o možných toxínoch, ktoré sa dostávajú do kyslíka pilotov. Ako uvádza zdroj Defence News, vzdušné sily síce prijali viaceré opatrenia, ale podľa mnohých bolo povolenie letov predčasné.

India 15. novembra úspešne skúšobne odpálila svoju najmodernejšiu raketu dlhého doletu systému Agni-4. Raketa bola odpálená z mobilnej pozemnej platformy, letela po presne určenej trajektórii a zasiahla zadaný cieľ vzdialený 900 km v medzinárodných vodách Bengálskeho zálivu. Podľa indických zdrojov cieľ skúšky boli úplne splnené, všetky systémy fungovali perfektne od začiatku až do konca. V rakete bolo použitých prvýkrát viacero nových technológií, ktoré predstavujú skok v oblasti indických raketových technológií. Raketa je ľahšia a má dva

stupne pohonu na pevné palivo. Systém je vybavený modernou avionikou, s redundantnými prvkami na dosiahnutie vysokej úrovne spoľahlivosti.

Ruské ministerstvo obrany a spoločnosť Irkut čoskoro podpíšu zmluvu na dodávku cvično-bojových lietadiel Jak-130, povedal to na začiatku novembra vrchný veliteľ ruského leteckého Alexander Zelina pri návšteve výrobného závodu IAP. Účelom návštevy Zelina bolo, aby sa ubezpečil, že spoločnosť Irkut je pripravená plniť požiadavky štátu na dodávky. „Nie je žiadny problém s plnením objednávky. Chápeme, že neexistuje žiadna iná spoločnosť, ktorá by mohla vyrábať Jak-130 tak kvalitne ako závod IAP. Je povzbudivé, že spoločnosť vstúpila na zahraničné trhy“, uviedol ďalej Zelina.

Pokým prvý systémy námornej verzie riadenej rakety VL MICA typu zem-vzduch sa už dodávajú prvým zákazníkom, výroba pozemných systémov VL MICA pre odberateľov je pripravená na dodávky od roku 2012. V tejto súvislosti už boli prvky systému rozmiestnené na nemenovanú leteckú základňu, aby sa overili jej rôzne prevádzkové konfigurácie. Francúzske letectvo sa zapojilo do programu pozemnej verzie VL MICA v roku 2009.

Vrtuľník novej generácie pre službu britského kráľovského námorníctva AW-159 Wildcat pristál na začiatku novembra prvýkrát na palubu lode na mori. Išlo o plavidlo Argus, kde sa počas štyroch týždňov konali jeho skúšky. Wildcat má nové senzory, lepší radar, komunikačné vybavenie, silnejšie motory i väčšiu palebnú silu ako jeho predchodcovia.

Nedostatok útočných ponoriek

V dôsledku rozhodnutia v poslednom strategickom a bezpečnostnom hodnotení SDSR britské námorníctvo čelí nedostatku útočných ponoriek. Taký záver urobil kontrolný úrad NAO, ktorý uvádza, že posunutie zavádzania programu ponoriek novej triedy Astute zapríčini v budúcom desaťročí nedostatok zodpovedajúcich ponoriek a v konečnom dôsledku predraží program o 200 miliónov libier. Podľa NAO rozhodnutie britského ministerstva obrany s cieľom ušetriť v krátkodobom horizonte financie podľa SDSR len priniesie v dlhodobom hori-

zonte predrazenie 15 najväčších armádnych projektov o 466 miliónov libier. Program stavby siedmich plánovaných ponoriek triedy Astute sa má posunúť o ďalších osem rokov, čo predstavuje priemerné oneskorenie dva roky a štyri mesiace na plavidlo. Znamená to tiež, že britské námorníctvo bude musieť predĺžiť plánovanú životnosť pre ponorky triedy Trafalgar. Dňa 13. októbra bol slávnostne v lodeniach BAE Systems v Barrow-in-Furness založený kým už piatej ponorky triedy Astute s názvom Anson.

foto BAE Systems

Slovenský MiG-29AS s digitálnou kamuflážou

Nadzvukové stíhačky naše a od susedov

/ PhDr. Ján DOLINAY

/ foto archív redakcie a autora

Deviatu časť seriálu o výzbroji OS SR, armád našich susedov, niektorých spojencov v NATO, ako aj ďalších krajín venujeme nadzvukovým stíhačkám, ktoré patria k najsofistikovanejším a najdrahším zbraňovým systémom moderných armád.

História

História nadzvukových stíhačiek nie je dlhá, ale zato veľmi dynamická. Pochopiteľne, základným predpokladom ich vzniku bol prúdový pohon, pretože piestové motory potrebný výkon nemali. Ako prvé sériovo vyrábané prúdové stíhačky v druhej polovici roku 1944, teda až koncom 2. svetovej vojny (1939 – 1945), do výzbroje prišli nemecké Messerschmitt Me 262 Schwalbe (max. rýchlosť 870 km/h) a britské Gloster Meteor (max. rýchlosť 675 km/h). Boli veľkým pokrokom, ale k rýchlosti zvuku (asi 1 225 km/h) mali ešte ďaleko a vtedajšie najlepšie klasické stíhačky príliš neprekonali. Veď napr. americký P-51D Mustang dosahoval max. rýchlosť 708 km/h a nemecká výšková stíhačka Focke-Wulf Ta 152 dokonca až 760 km/h!

Nemecký pilot Hans G. Mutke síce tvrdil, že na Me 262 prekonal zvuk už 9. apríla 1945 a o prvenstvo sa hlásil aj Američan George Welch, ktorý vraj túto rýchlosť dosiahol 1. októbra 1947 na stroji North American XP-86 Sabre, ale, hoci obaja mohli hovoriť pravdu, išlo určite len o krátke strmhlavé lety. Žiadne z týchto lietadiel totiž nebolo schopné letieť nadzvukovou rýchlosťou v horizontálnom lete. A tak zostane faktom, že bariéru zvuku takýmto spôsobom ako prvý prekonal 14. októbra 1947 Američan Charles „Chuck“ Yeager na pokusnom raketovom lietadle Bell X-1!

V tzv. studenej vojne (cca 1947 – 1989) bol vo vývoji prúdových stíhačiek spočiatku iniciatívnejší ZSSR. Začiatkom 50. rokov vo vojne v Kórei prekvapil USA podzvukovou stíhačkou MiG-15 (v kóde NATO Fagot) s max. rýchlosťou 1 015 km/h, ktorá víťazila až do nasadenia americkej tiež ešte podzvukovej F-86F Sabre (max. rýchlosť 1 118 km/h). Potom prišiel ďalší podzvukový MiG-17 (Fresco) a v roku 1954 napokon prvá sovietska nadzvuková stíhačka MiG-19 (Farmer) s max. rýchlosťou 1 582 km/h. Američania po F-86F Sabre nasadili zlepšenú podzvukovú F-86D/H/K Sabre Dog, ale už v roku 1953 aj prvú nadzvukovú stíhačku US Air Force (USAF) F-100 Super Sabre, ktorá bola síce v porovnaní s MiG-19 o čosi pomalšia (max. rýchlosť 1 390 km/h), ale predstihla ho o rok a stala sa prvou do výzbroje zavedenou nadzvukovou stíhačkou na svete.

V ďalších rokoch sa s nadzvukovými stíhačkami akoby roztrhlo vrece. Čo len vymenovať všetky typy, nasadené i v mnohých regionálnych konfliktoch od Vietnamu, Latinskej

Ameriky a Balkánu až po Stredný východ nám neumožňuje priestor. Dnes už najvyššie armády disponujú strojmi 4., 4,5., ba dokonca 5. generácie (napr. F-15 Eagle, F/A-18 Hornet, F-22 Raptor, Su-27 Flanker či Su-35 Flanker E) a vyvíjajú ešte modernejšie typy (napr. F-35 Lightning II, Su T-50 PAK FA či Chengdu J-20), ktoré aspoň spomenieme v tabuľke základných parametrov a výkonov.

Technický exkurz

Moderné nadzvukové stíhačky sú vojenské bojové lietadlá primárne určené na boj s bojovými lietadlami nepriateľa a len v druhom pláne na pôsobenie proti pozemným, resp. námorným cieľom. Majú jeden alebo dva výkonné dvojprúdové motory, ktorých ťah možno krátkodobu zvýšiť prídavným spalovaním (tzv. forsážou). Ich posádky sú najčastejšie jednočlenné, ale pri niektorých typoch aj dvojčlenné (pilot a operátor zbraňových systémov). Než sa objavili z lietadiel odpaľované a riadené a neskôr aj tzv. inteligentné samonavádzacie strely (systém odpáľ a zabudni), stíhačky zvädzali tzv. manévrové súboje, pri ktorých mala veľký význam účinná hlavňová výzbroj (najmä guľomety a malokalibrové automatické kanóny), ktorú dopĺňali neriadené rakety. Z ďalších bojových parametrov sa vtedy hodnotila najmä rýchlosť, obratnosť a stúpavosť.

V dnešných obmedzených vojnových konfliktoch, kedy žiadny pilot rýchlosťou ani obratnosťou nedokáže eliminovať samonavádzaciu strelu odpálenú väčšinou mimo vizuálneho kontaktu, sa väčšia dôležitosť pripisuje vlastnej raketovej výzbroji stíhačky a jej pasívnej elektronikej a aktívnej protiraketovej obrane. Špičkové stíhačky dneška (napr. F-22 Raptor) sa už vyznačujú aj vlastnosťami stealth, čiže schopnosťou minimalizovať svoju stopu na radaroch nepriateľa. Hlavňová výzbroj na stíhačkách je už iba akýmsi doplnkom pre prípad krajnej núdze. Významnými parametrami pri posudzovaní úrovne súčasných stíhačiek však zostáva plošné zaťaženie nosných plôch (čím je menšie, tým je stíhačka obratnejšia), pomer výkonu motorov k hmotnosti (ten determinuje rýchlosť stúpania) a napokon samotný výkon motorov, od ktorého závisí max. horizontálna rýchlosť (možno porovnať v tabuľke).

Kedysi sa stíhačky delili na viacero kategórií, ku ktorým patrili napr. sprievodné, nočné, záchytné a prepadové, ako aj stíhacie bombardéry. Dnes možno túto klasifikáciu zúžiť na ľahké multifunkčné – Multirole Fighters (napr. JAS 39 Gripen, F-16 Fighting Falcon, Mirage 2000 a ďalšie), ktoré dokážu plniť úlohy všetkých predošlých, a na ťažšie stíhačky na vybojovanie vzdušnej nadvlády – Air Superiority Fighters (napr. F-15 Eagle, F-22 Raptor, MiG-29 Fulcrum, Su-27 Flanker či Su-35 Flanker E), ktoré patria ku skutočnej špičke.

Naše nadzvukové stíhačky

Pri delení majetku bývalej spoločnej čs. armády v roku 1992, ktoré sa pri väčšine položiek udialo v pomere 2 : 1 v prospech ČR, sa SR vzdala všetkých sovietskych nadzvukových stíhačiek s meniteľnou geometriou krídla MiG-23 (Flogger), aby pri 20 modernejších a výkonnejších stíhačkách MiG-29 (Fulcrum) dodaných v roku 1989 dosiahla pomer delenia 1 : 1. Dnes, po vyradení starších stíhačiek MiG-21 (Fishbed) a stíhacích bombardérov Su-22 (Fitter) a po dvoch dodávkach ďalších strojov MiG-29 v rámci deblokácie ruského dlhu majú OS SR 21 lietadiel tohto typu, z ktorých používajú 10 modernizovaných bojových MiG-29AS a 2 modernizované cvičné MiG-29UBS. Zvyšné nemodernizované stroje (osem MiG-29A a jeden MiG-29UB) sú v zálohe. Modernizáciu slovenských „Migov“ na štandardy NATO v spolupráci s ruským výrobcom a niekoľkými západnými firmami v rokoch 2005 a 2006 vykonali LO

Trenčín a týkala sa komunikačných prostriedkov a ďalších systémov, vrátane prechodu avioniky na anglosaský model. Modernizované stíhačky MiG-29 by mohli v OS SR slúžiť minimálne do roku 2029. MiG-29 konštrukčnej kancelárie Mikojan-Gurjevič, zavedený v sovietskom letectve v roku 1983, je samonosný dvojmotorový hornoplošník s celokovovým drakom škrupinovej konštrukcie zosilnenej kompozitom. Je vyzbrojený 30 mm kanónom GŠ-30-1 so 150 nábojmi a na závesníkoch môže niesť rôzne druhy riadených striel vzduch-vzduch (napr. R-27, R-73 a R-60MK), laserom navádzané strely vzduch-zem, kontajnery s neriadenými raketami i konvenčné bomby do celkovej hmotnosti 3 500 kg. Verzie MiG-29, ktoré ZSSR dodával do krajín bývalej Varšavskej zmluvy (VZ), mohli údajne niesť aj nukleárne zbrane!

Nedostatkom Mig-29 je, že nemá plne automatického pilota (ako napr. Su-27), ale iba hydraulický posilňovač riadenia. Pilot používa multifunkčný prehľadový head-up displej. Pôvodný dopplerovský radar N-019 sa neosvedčil a v novších verziách ho nahradili radarom N-019M, resp. N-010 Žuk M so schopnosťou sledovať viac cieľov súčasne. Infračervený navádzací radar IRST S-31E2 KOLS umožňuje navádzať riadené strely bez zapnutia hlavného radaru, čo zvyšuje utajenie činnosti pred nepriateľskou PVO. K pasívnym prvkom ochrany MiG-29 patria vrhače dipólových odražačov a pyrotechnických klamných cieľov v chvostovej časti lietadla (ďalšie údaje v tabuľke).

Nadzvukové stíhačky našich susedov

Kedže po rozdelení čs. armády jediný podnik na opravu stíhačiek MiG-29 zostal na Slovensku, Armáda ČR už v roku 1994 svojich 10 „Migov“ z výzbroje vyradila a do roku 1996 ich vymenila s Poľskom za 11 vrtulníkov PZL W-3 Sokół pre leteckú záchrannú službu. Do konca 90. rokov minulého storočia v ČR vyradili, resp. do zálohy previedli i všetky „zdedené“ MiG-21, Su-22 a MiG-23, takže Armáda ČR na dlhší čas zostala bez nadzvukového letectva! Po mnohých komplikáciách i korupčnej afére, keď sa nepodarila kúpa nových strojov, uzatvorila česká vláda v roku 2004 zmluvu so Švédskom o prenájme (lizingu) 14 nadzvukových stíhačiek Saab JAS 39 Gripen za asi 20 miliárd českých korún. Tieto stroje do ČR prišli v roku 2007 a zmluva platí do roku 2017.

JAS 39 Gripen [švédsky grýf, resp. okrídlený lev], v názve ktorého skratka JAS znamená Jakt (stíhač) Attack (útočný) a Spaning (prieskumný) je jednomiestna multifunkčná nadzvuková stíhačka zavedená vo Švédsku v roku 1996. Ide o jednomotorový strednoplošník s krídlom typu delta s uhlom nábežnej hrany 45° a s tzv. kačacími krídkami

(Canard Wings), ktoré v kombinácii s deltakrídлом zvyšujú vztlak, umožňujú vzlet aj z relatívne kratších dráh a zlepšujú i obratnosť stroja. Drak Gripenu je celokovový s 30-percentným podielom kompozitov.

Lietadlo má pulzný dopplerovský radar PS-05/A schopný odhaliť cieľe do vzdialenosti 120 km, sledovať niekoľko cieľov za každého počasia a naraz navádzať štyri rakety vzduch-vzduch na štyri rozličné cieľe. Kokpit je vybavený tromi multifunkčnými farebnými displejmi a jedným head-up displejom, ktoré pracujú na princípe filozofie „Don't need, don't show“ (Nepotrebuješ, nevidíš) a zobrazujú len aktuálne a potrebné údaje, aby zbytočne nerozptyľovali pilota.

Ako pevnú výzbroj má Gripen zabudovaný 27 mm revolverový kanón Mauser BK-27 so 120 nábojmi. Na závesníkoch pod krídlami, trupom a na odpaľovacích lištách na koncoch oboch krídel môže niesť riadené strely vzduch-vzduch (napr. AIM-9 Sidewinder, AIM-120 AMRAAM, MBDA Meteor a ďalšie), riadené strely vzduch-zem (napr. protitankové strely AGM-65 Maverick a MBDA Brimstone, strely s plochou dráhou letu KEPD-350 Taurus, laserom navádzané bomby GBU-12/-16/-10 Paveway II a GBU-31/32/-38 JDAM či protitankové strely Saab RBS-15F), ako aj neriadenú muníciu vzduch-zem (napr. raketnice so 70 mm raketami Bofors-CRV-7, klasické bomby či klusterové protitankové bomby Bk 90) do celkovej hmotnosti 4 200 kg. Výzbroj českých Gripenov je zatiaľ obmedzená na strely krátkého doletu Sidewinder a stredného doletu AMRAAM.

Ruský Su-35

Poľská armáda má v súčasnosti v rámci nadzvukového letectva 32 stíhačiek MiG-29 (26 bojových a 6 cvičných) a v prevádzke udržiava aj 45 stíhacích bombardérov Su-22 (28 bojových a 7 cvičných), ktoré plánuje vyradiť v roku 2016. Tento slušný arzenál po rozpade VZ rozšírila o 36 amerických bojových stíhačiek Fighting Falcon F-16C a 12 cvičných F-16D.

Jednomotorový F-16 Fighting Falcon (Útočiaci sokol) firmy General Dynamics (od roku 1993 vyrábaný firmou Lockheed Martin), ktorý v Poľsku premenovali na Jasstraba (Jastrząb), prišiel do výzbroje USAF v roku 1978. Je to multifunkčná, kompaktná a veľmi obratná stíhačka určená na boj proti vzdušným i pozemným cieľom

v každej dennej či nočnej dobe a za každého počasia. Jej tvorcovia využili najnovšie poznatky aerodynamiky i skúsenosti z predchádzajúcich typov lietadiel (najmä F-15 Eagle a F-111Aardvark) a vytvorili stroj, ktorý napriek menším rozmerom disponuje veľkou bojovou silou. Využíva presný inerciálny navigačný systém, výkonný palubný počítač, vyspelý komunikačný systém, systém uľahčujúci pristávanie, radarový výstražný systém (RWS), ako aj systém elektronického rušenia prieskumných prostriedkov a zbraní nepriateľa.

Hlavnou výzbrojou F-16 je 20 mm rotačný kanón M61A1 Vulcan s 510 nábojmi. Okrem toho môže niesť riadené strely vzduch-vzduch (napr. Sidewinder; AMRAAM či Python-4), riadené strely vzduch-zem (napr. Maverick, protiradarové strely AGM-88 HARM či protitankové strely AGM-119 Penguin), ako aj celú paletu neriadených kontajnerových a klasických bômb a dokonca aj nukleárne taktické bomby B61 do celkovej hmotnosti 5 500 kg!

Ukrajina z nadzvukových stíhačiek, ktoré jej pripadli po zániku ZSSR z jeho obrovského arzenálu, dnes prevádzkuje 80 stíhačiek MiG-29, z ktorých 5 modernizovala na ukrajinskú verziu MiG-29MU1, a 36 vynikajúcich stíhačiek na vybojovanie vzdušnej nadvlády Su-27 (Flanker).

Su-27 je pôvodom sovietske jednomiestne dvojmotorové stíhacie lietadlo 4. generácie vyvinuté konštrukčnou kanceláriou Suchoj ako odpoveď na americkú stíhačku F-15 Eagle a zavedené do výzbroje bývalého sovietskeho letectva v roku 1984. Disponuje obrovským výkonom, vynikajúcimi manévrovacími schopnosťami i mohutnou výzbrojou a je schopný vďaka veľkému doletu vykonávať i časovo náročnú hliadkovaciu činnosť. O jeho kvalitách svedčí i skutočnosť, že svojho času sa stal držiteľom 27 svetových rekordov, okrem iných v stúpavosti a vo výške horizontálneho letu. Ako prvý predviedol fantastické manévry Kobra a Zvon (Kolokol), ktoré po ňom zvládlo iba niekoľko ďalších lietadiel (napr. Saab 35

Tabuľka základných parametrov a výkonov (Vzletová hmotnosť je max. vzletová hmotnosť, prvý údaj v súpci Ťah motora je tzv. prevádzkový ťah, druhý údaj je max. ťah s forsážou, Dolet je max. preletový dolet s prídavnými nádržami, otáznik znamená, že údaje výrobca utajuje)

Typ Posádka	Prázdna hmotnosť Vzletová hmotnosť	Dĺžka Rozpätie Výška	Nosná plocha Plošné zaťaženie	Pohonná jednotka Ťah motora	Max. rýchlosť	Dostup Stúpacosť Dolet
Stíhačky v nasadení						
Mig-29 1 osoba	10 900 kg 18 480 kg	17,37 m 11,36 m 4,73 m	38,1 m ² 442 kg/m ²	2 x Klimov RD-33 49,42 / 81,42 kN	2 445 km/h	18 013 m 330 m/s 2 100 km
JAS 39 Gripen 1 osoba	5 700 kg 14 000 kg	14,1 m 8,4 m 4,5 m	30,0 m ² 336 kg/m ²	1 x Volvo Aero RM12 54 / 80,5 kN	2 470 km/h	15 240 m 300 m/s 3 200 km
F-16 Fighting Falcon 1 osoba	8 272 kg 16 875 kg	14,8 m 9,8 m 4,8 m	27,9 m ² 431 kg/m ²	1 x F100-PW-220 64,9 / 105,7 kN alebo F110-GE-100 76,3 / 128,9 kN	2 124 km/h	18 500 m 255 m/s 4 800 km
Su-27 1 osoba	16 380 kg 30 450 kg	21,9 m 14,7 m 5,92 m	62 m ² 371 kg/m ²	2 x Saturn/Ljulka AL-31F 75,22 / 122,6 kN	2 500 km/h	18 500 m 300 m/s 3 530 km
EFA 2000 1 osoba	11 150 kg 23 500 kg	15,96 m 10,95 m 5,28 m	51,2 m ² 312 kg/m ²	2 x Eurojet EJ 200 60 /89 kN	2 495 km/h	19 810 m 315 m/s 3 790 km
Panavia Tornado 2 osoby	13 890 kg 28 000 kg	16,72 m 13,91 m 5,95 m	26,6 m ² 450 kg/m ²	2 x Turbo-Union RB 199-34R 43,8 / 76,8 kN	2 400 km/h	20 000 m 350 m/s 3 890 km
F-15 Eagle 1 osoba	12 700 kg 30 845 kg	19,44 m 13 m 5,6 m	56,5 m ² 358 kg/m ²	2 x Pratt&Whitney F100-PW-229 77,62 / 129 kN	2 655 km/h	20 200 m 255 m/s 5 600 km
F/A-18D Hornet 2 osoby	10 400 kg 23 500 kg	17,1 m 12,3 m 4,7 m	38 m ² 454 kg/m ²	2 x General Electric F-404-GE-402 48,9 / 79,2 kN	1 915 km/h	15 240 m 254 m/s 3 330 km
F-22 Raptor 1 osoba	19 700 kg 38 000 kg	18,9 m 13,56 m 5,08 m	78,04 m ² 375 kg/m ²	2 x Pratt&Whitney F119-PW-100 104 / 156 kN	2 410 km/h	19 812 m 500 m/s 3 219 km
Mirage 2000C 1 osoba	7 500 kg 17 000 kg	14,36 m 9,13 m 5,20 m	41 m ² 337 kg/m ²	1 x SNECMA M53-P2 64,3 / 95,1 kN	2 530 km/h	17 060 m 285 m/s 3 335 km
Dassault Rafale 1 osoba	9 500 kg 24 500 kg	12,27 m 10,8 m 5,34 m	45,7 m ² 306 kg/m ²	2 x SNECMA M88-2 50,04 / 75,62 kN	2 130 km/h	16 800 m 305 m/s 3 700 km
Su-35 1 osoba	18 400 kg 34 500 kg	21,9 m 15,3 m 5,90 m	62 m ² 408 kg/m ²	2 x Saturn 117S 86,3 / 142 kN	2 390 km/h	18 000 m 280 m/s 4 500 km
Stíhačky vo vývoji						
F-35A Light. II 1 osoba	9 980 kg 22 680 kg	15,4 m 10,7 m 4,6 m	42,7 m ² ?	1 x Pratt&Whitney F135 ? / 165 kN	2 500 km/h (odhad)	? ? 3 000 km
Su T-50 PAK FA 1 osoba	18 500 kg 37 000 kg	19,8 m 14 m 6,05 m	78,8 m ² 470 kg/m ²	2 x AL-41F1 ? / 157 kN	2 500 km/h	20 000 m 350 m/s 5 500 km
Chengdu J-20 1 osoba	? 37 000 kg	21,26 m 12,88 m 4,45 m	44 m ² ?	2 x 117S ? / 180 kN	2 500 km/h (odhad)	? ? ?

F-15 Eagle (hore) a F-22 Raptor

F-35A Lightning II

Draken, MiG-29, MiG-35, F-22 Raptor, F-15 Active či F-16 MATV / Vista).

Palubné vybavenie Su-27 má päť blokov, a to pilotážno-navigačný a strelecko-navigačný blok, blok ovládania a riadenia výzbroje, blok rádiového spojenia, blok palubnej obrany a systému kontroly a blok registrácie letových parametrov. Su-27 je vybavený koherentným pulzným dopplerovským radarom Fazatron N001 Žuk a infračerveným vyhľadávacím a sledovacím systémom OLS-27 s dosahom 100 km, ktoré kooperujú s laserovým navádzačom riadených striel. Navádzač môže pracovať aj pri vypnutom radare a vyhľadávači v systéme blízkom utajenému režimu stealth.

Su-27 je vyzbrojený 30 mm kanónom GŠ-30-1 so 150 nábojmi a na desiatich závesníkoch môže niesť pestrý repertoár riadených striel (napr. Vypmel R-27, Vypmel R-73 alebo Vypmel R-77), ako aj neriadených rakiet a bômb, vrátane nukleárných, do celkovej hmotnosti 6 000 kg.

Aj Maďarsko pri revitalizácii svojho nadzvukového stíhacieho letectva po vyradení strojov sovietskeho pôvodu zvolilo cestu lízingu a už v roku 2005 si na 12 rokov od Švédska prenajalo 14 stíhačiek JAS 39 Gripen (12 bojových a 2 cvičné), ktoré bude používať rovnako ako ČR do roku 2019.

Rakúske vojenské letectvo od roku 2007 používa 15 multifunkčných stíhačiek Eurofighter EFA 2000 Typhoon, ktorých pôvodne plánovalo nakúpiť až 18. Typhoon je spoločným projektom Veľkej Británie, Nemecka, Talianska a Španielska a považujú ho za jednu z najvýkonnejších multifunkčných stíhačiek 21. storočia, v konštrukcii ktorej sú sklenené najlepšie poznatky a skúsenosti letectva z predchádzajúcich rokov. Okrem uvedených krajín ju má vo výzbroji aj Saudská Arábia.

Ide o dvojmotorový dolnoplošník s deltakrídлом a tzv. kačacími krídelkami, ktoré mu zlepšujú stúpavosť pri štarte aj obratnosť pri manévrovaní. Deltakrídlo je výhodné najmä pri vysokých rýchlostiach a pri lete vo veľkých výškach, ale vďaka počítačovému elektroimpulznému riadeniu fly-by-wire dobre zvláda aj manévrovanie pri nízkych rýchlostiach. Typhoon má sice menší taktický dolet ako napr. konštrukčne podobný jednomotorový Gripen s nižšou spotrebou paliva, ale pre väčšinu jeho predpokladaných úloh vo vzdušnom

boji i pri pôsobení na pozemné ciele tento dolet stačí. Pasívny infračervený vyhľadávač a sledovací radar Typhoona dokáže sledovať až 12 rozličných cieľov v hornej i dolnej polosfére bez toho, aby sa prezradil vysielaním, a je schopný viesť útok naraz proti šiestim z nich.

Podobne ako Gripen aj Typhoon má revolverový 27 mm kanón Mauser BK-27 so 150 nábojmi a na závesníkoch pod krídlami i trupom dokáže niesť riadené strely vzduch-vzduch Sidewinder, AMRAAM, AIM-132 ASRAAM, IRIS-T a v budúcnosti aj MBDA Meteor, ako aj viaceré prostriedky vzduch-zem, vrátane striel s plochou dráhou letu KEPD-350 Taurus, do celkovej hmotnosti 7 500 kg.

Najzaujímavejšie nadzvukové stíhačky v ďalších krajinách

Túto časť začneme takisto medzinárodným projektom, a to multifunkčnou dvojmotorovou stíhačkou Panavia Tornado, ktorú niekedy označujú aj ako prepádová stíhačka pre veľké vzdialenosti. Pri jej vývoji a vzniku spolupracovali Veľká Británia, niekdajšie Západné Nemecko a Taliansko a do služby ju zaviedli v roku 1979. Neskôr ju do výzbroje svojho letectva kúpila aj Saudská Arábia.

Tento robustný stroj má vďaka modernej avionike dobré predpoklady úspešne pôsobiť vo vzdušných súbojoch, ale lepšie sa uplatňuje v útokoch na pozemné, resp. námorné ciele, čo potvrdili aj dve vojny v Zálive. Svedčí o tom i jeho podvesená výzbroj, zahŕňajúca okrem tradičných striel vzduch-vzduch Sidewinder, IRIS-T, ASRAAM a Brimstone aj rakety s plochou dráhou letu Storm Shadow alebo KEPD-350 Taurus, protiolodné strely AS.4 Kormoran alebo BAe Sea Eagle či protiradarové strely HARM alebo ALARM, vrátane klasických bômb a dokonca aj taktických nukleárných bômb B61 alebo WE.177 do celkovej hmotnosti 9 000 kg! Staršie verzie lietadiel Panavia Tornado niesli na bokoch dva 27 mm revolverové kanóny Mauser BK-27, každý so 180 nábojmi. V novších verziách jeden kanón nahradila sonda na tankovanie paliva za letu.

K najlepším stíhacím lietadlám určeným na vybojovanie vzdušnej nadvlády aj po zave-

dení „superstíhačky“ F-22 Raptor stále patrí americká stíhačka 4. generácie firmy McDonnell Douglas F-15 Eagle (Orol). Prvá verzia z roku 1976 bola koncipovaná ako čistá stíhačka pre vzdušné súboje v zmysle hesla USAF „Not a pound for air-to-ground!“ (Ani libru hmotnosti pre protizemnú výzbroj!), ale objavili v nej aj vysoký potenciál pre pôsobenie vzduch-zem. Tak vznikla dvojmiestna verzia F-15E Strike Eagle (Bojujúci orol) s navigačným a zameriavacím systémom LANTIRN, schopná vykonávať všetky druhy útokov na pozemné, resp. námorné ciele, ktorej však zostali aj manévrovacie schopnosti pôvodnej stíhačky potrebné na vzdušný boj. Svojho času prekonala mnohé svetové rekordy, z ktorých niektoré až po dlhej dobe vyrovnal sovietsky Su-27.

Stíhačky F-15 v rozličných verziách majú okrem USA vo výzbroji aj Izrael, Saudská Arábia a Japonsko. Na základe výsledkov ich nasadenia v mnohých operáciách USAF tvrdí, že pomer ich víťazstiev a strát je 95 : 0! Izraelci so strojmi F-15 (majú ich 82) dosiahli vyše 50 zostrelov, vrátane troch sýrskych stíhačiek MiG-25 (Foxbat) prekračujúcich trojnásobne rýchlosť zvuku!

Z ďalších vynikajúcich stíhačiek 4. generácie s celosvetovým rešpektom uvedme americký multifunkčný McDonnell Douglas F/A-18 Hornet a takisto multifunkčné stroje Dassault Mirage 2000 a Dassault Rafale, oba francúzskeho pôvodu. Na podrobnejšie predstavenie, žiaľ, nemáme priestor; a tak ich základné parametre a výkony ponúkame aspoň v tabuľke. Rozhodne viac musíme povedať o dvoch „superstíhačkách“ 5. generácie, ktorými sú americký F-22 Raptor a ruský Su-35.

F-22 Raptor firiem Lockheed Martin/Boeing, zaradený do výzbroje USAF v decembri 2005, je v súčasnosti najvyšpejšia a najmodernejšia sériovo vyrábaná stíhačka používajúca technológiu stealth. Pri vývoji jej avioniky, riadenia aj ochrany sa použili najnovšie poznatky vedy a techniky a aj radar na zisťovanie, sledovanie a zameriavanie cieľov Westinghouse An/APG-77 LPI je na hraniciach súčasných možností. Odhalenie Raptora za letu je takmer nemožné aj pri použití najúčinnějších prostriedkov. K jeho „neviditeľnosti“ prispieva i skutočnosť, že nesené zbrane sú ukryté v šachtách na bokoch a trupe a vysúvajú sa iba pri použití. Pri plnom vyzbrojení ide o 13 riadených striel vzduch-vzduch a vzduch-

zem s krátkym, stredným a dlhým doletom, okrem ktorých má Raptor i 20 mm rotačný kanón M61A2 Vulcan s 500 nábojmi, hoci jeho použitie sa príliš nepredpokladá. Analytici USAF vypočítali, že pri strete dvojice Raptorov s desiatimi strojmi F/A-18E Super Hornet a pätnástimi strojmi F-16 by zvíťazili Raptory maximálne so stratou jedného lietadla!

Východnou protiváhou Raptora je do určitej miery stíhač 5. generácie Su-35 (Flanker E), ktorý má ruské letectvo vo výzbroji od roku 1995. Ide o výrazné zdokonalenie stíhačiek Su-27 a Su-33 s viacerými prvkami stealth, avšak Raptoru sa v tomto smere nevyrovná, hoci sa radí k absolútnej svetovej špičke v aerodynamike. Zdokonalený systém RBW napojený na centrálny palubný počítač umožňuje ovládať Su-35 okolo všetkých troch osí a vykonávať mimoriadne zložité manévry. Na palube je radar Fazatron N-011 s dosahom 400 km, schopný súčasne sledovať 15 cieľov a viesť útok na strednú vzdialenosť na 6 z nich naraz. Na Su-35 možno podvesiť až 14 riadených striel vzduch-vzduch (R-27, R-33, R-73, R-77 alebo KS-172) a vzduch-zem (Ch-28, Ch-29, Ch-59, Ch-65 alebo Ch-35) do celkovej hmotnosti 8 000 kg. Výzbroj Su-35 dopĺňa 30 mm kanón GŠ-30-1 so 150 nábojmi.

Vývoj v oblasti „superstíhačiek“ však pokračuje a skúšky prebiehajú s ďalšími strojmi. Patrí k nim americký pokračovateľ Raptora F-35A Lightning II, ruský Su T-50 PAK FA (Perspektívnyj Aviacionnyj Komplex Frontovoj Aviacij) i čínsky stealth Chengdu J-20, o ktorých ešte budeme určite počuť. Zatiaľ je informácií o nich málo, a tak ponúkame aspoň niektoré v tabuľke.

Marián Majer: Výziev sa nebojím

Mgr. Marián Majer, PhD., generálny riaditeľ Sekcie kontroly – inšpekcie ministra obrany SR. V rezorte obrany začínal v roku 2004 vo vtedajšom Inštitúte bezpečnostných a obranných štúdií. Neskôr pracoval v Sekcii obrannej politiky, medzinárodných vzťahov a legislatívy. Vyštudoval politológiu a históriu na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave. Politológiu skončil doktorátom. Absolvoval viacero odborných kurzov v Nemecku, vo Veľkej Británii, v Taliansku a Macedónsku. V živote sa riadi heslom, že treba veriť svojim schopnostiam, ale aj vedieť počúvať názory iných.

V rezorte obrany pôsobíte už od roku 2006. Začínali ste v Sekcii obrannej politiky, medzinárodných vzťahov a legislatívy. V súčasnosti riadite sekciu kontroly. Prečo ste sa rozhodli pre zmenu?

Minister Galko ma krátko po svojom nástupe oslovil s ponukou riadiť Sekciu kontroly – inšpekciu ministra obrany. Vzhľadom na charakter môjho dovtedajšieho pôsobenia to síce bola značná výzva, ale zároveň to bola ponuka, ktorá sa len ťažko dala odmietnuť. Výziev sa nebojím, a preto som sa ju rozhodol prijať. Dnes tento krok nelutujem. Myslím, že spolu s kolegami zo sekcie sa nám za ten čas podarilo urobiť kus poctivej práce, za ktorú sa nemusíme hanbiť.

Môžete priblížiť, ako funguje systém kontrol v rámci rezortu obrany?

Predovšetkým treba povedať, že kontroly rozdeľujeme na plánované a neplánované. Neplánované vznikajú na základe bezprostredných podnetov, ktoré sa k nám dostávajú z rôznych strán. Často prostredníctvom komunikácie ministra obrany s verejnosťou, priamymi podnetmi na našu sekciu, či už znútra rezortu, alebo externého prostredia. Veľa kontrol robíme tiež z vlastnej iniciatívy. Núdzu o podnety teda rozhodne nemáme. Kontroly vykonávame priebežne, pričom zvyčajne máme otvorených 5 – 8 kontrol súčasne. Momentálne dokonca pracujeme na šiestnástich.

Zaznamenali ste zvýšený počet podnetov po zavedení antikorupčnej linky ministra obrany? V akom štádiu je ich riešenie?

Určite áno. Treba však povedať, že nie všetky podnety, ktoré občania na túto linku nahlásia, sú aj opodstatnené. Ak sa na to pozrieme štatisticky, tak relevantná je asi jedna tretina z nich. Všetky podnety na korupciu sú v štádiu vyšetrovania, preto sa zatiaľ nedá s definitívnou platnosťou povedať, že sme odhalili korupčné správanie.

V akom rozsahu je o výsledkoch inšpekcie informovaný minister obrany?

Minister je osobne informovaný o výsledku každej jednej kontroly, mnohokrát aj vrátane podrobných detailov. Z hľadiska závažnosti zistení potom pristupuje k ich ďalšiemu riešeniu. Pri kontrolách so závažnejšími zisteniami osobne dohliada na ich nápravu. V tejto súvislosti majú veľký význam aj tzv. následné kontroly, ktorými overujeme nápravu v minulosti zistených nedostatkov.

/ Danko CAPÁKOVÁ

/ foto Ivan KELEMENT

Ktoré z doteraz vykonaných kontrol vám dali takpovediac najviac „zabrat“ ?

Zložité sú najmä tzv. systémové kontroly. Ich cieľom je opísať, ako funguje rezortný systém v nejakej konkrétnej oblasti. Vyžadujú si dlhšiu prípravu, zapojenie pomerne veľkého počtu kontrolórov, veľa času stráveného na cestách a následne aj relatívne zdĺhavú analýzu zistení a výsledkov. Taká bola napríklad kontrola systému personálneho manažmentu alebo kontrola systému logistického zabezpečenia rezortu, ktorá je už takmer vo finálnej fáze. Nelahkými sú však aj kontroly, ktoré sa zameriavajú na procesy obstarávania a používania rôznych druhov techniky. Najmä vtedy, ak tieto procesy začali veľmi dávno. Vyžadujú si precízne posúdenie mnohých aspektov vrátane legislatívy a vnútorných noriem. Výsledky týchto kontrol boli niekoľkokrát medializované a viedli aj k trestným oznámeniam o podozreniach zo spáchania trestnej činnosti príslušným orgánom. Za všetky možno spomenúť kontrolu projektu Pokročilý individuálny bojový systém (tzv. Vojak 21. storočia).

S akými nedostatkami sa stretávate počas kontroly najčastejšie?

Nedostatky možno deliť na viacero skupín, a to konkrétne na nedostatky formálneho charakteru, závažné nedostatky súvisiace s porušením predpisov a zákonov, či systémové nedostatky. V závislosti od toho sa odvíjajú aj možnosti a časové rámce ich odstránenia. Samozrejme, najťažšie sa odstraňujú tie systémové. Kým opravu zlych

dokumentov alebo zrušenie verejnej súťaže je možné urobiť prakticky ihneď, zmeny v nastavenom systéme sa dosahujú podstatne pomalšie. Rovnako široký je rozsah sankcií. Do úvahy často prichádza vyvodenie právnej zodpovednosti a výnimkou nie je ani oznámenie orgánom činným v trestnom konaní.

Spomenuli ste možnosť postúpiť závery kontroly orgánom činným v trestnom konaní. Priniesli doterajšie podania už nejaké konkrétne výsledky?

Doteraz sme podali desať oznámení. Vo väčšine z nich prebieha vyšetrovanie, a teda zatiaľ nie je možné hovoriť o konkrétnych záveroch.

Máte za sebou rok a pol práce pre sekciu kontroly. Ako by ste ju zhodnotili?

Absolútna spokojnosť neexistuje nikdy, vždy je čo zlepšovať. Som však rád, že kontrolóri pristupujú k svojej práci so všetkou vážnosťou, aby sme sa nemuseli za naše výsledky hanbiť. Osobne si myslím, že ešte dlho bude čo kontrolovať, pretože nie je jednoduché zbaviť sa zlyhaní a chýb, najmä tých osobných. Pre budúcnosť rezortu obrany je však dôležité, aby sa znižoval najmä počet systémových zlyhaní. Myslím, že v tomto sme na dobrej ceste, aj keď, žiaľ, stále ešte len niekde na začiatku.

S akými prioritami idete do ďalšieho obdobia?

Chcem dosiahnuť maximálnu úroveň kvality a objektívnosti výsledkov našich kontrol. Mojou osobnou ambíciou je poukazovať na problémy také, aké sú. Čo najobjektívnejšie, bez akéhokoľvek skresľovania či subjektívnych vplyvov. K tomu sa usilujem viesť celú sekciu a dovoľím si tvrdiť, že sa nám to z veľkej časti aj darí. Akási vnútorná nezávislosť sekcie je hlavným predpokladom jej správnej činnosti a adekvát-

ných výsledkov. Na jednej strane to vedie k istej, azda aj prirodzenej, neoblíbenosti v rámci rezortu. Na strane druhej to prináša rešpekt k našej práci.

Vo voľnom čase sa venujete futbalu. Ako ste sa k nemu dostali?

K športu ma od malička viedli rodičia. Môj o sedem rokov starší brat hrával volejbal, mne prirástol k srdcu futbal. V mládežníckych kategóriách som ho hrával aktívne. Ako starší dorastenec som bol v tíme ŠKP Bratislava. Potom som sa musel rozhodnúť, čomu sa chcem v živote ďalej venovať. Prednosť dostala škola. Futbal hrám doteraz tri až päťkrát týždenne.

Veľa ľudí sa v živote riadi nejakým mottom, máte aj vy „to svoje“?

V zásade nemám rád fráзовité heslá. Myslím si však, že v živote treba veriť vlastným schopnostiam, ale napriek tomu treba vedieť počúvať aj názory iných.

Tisícka podnetov

Sekcia kontroly – inšpekcia ministra obrany v rámci svojej novej pôsobnosti – asistenčnej činnosti, rieši aj podnety občanov a zamestnancov rezortu (ďalej len „občania“), s ktorými sa obráti na antikorupčnú linku ministra obrany. Od januára tohto roka, keď ju minister Ľubomír Galko ako prvý zriadil, občania prostredníctvom tejto linky nahlásili už asi tisíc podnetov. K linke má prístup iba minister obrany, čo zaručuje absolútnu anonymitu. Prinášame niekoľko podnetov, ktoré sa v rámci asistenčnej činnosti v rezorte riešia:

Bývalému profesionálnemu vojakovi niekoľko mesiacov meškalo rozhodnutie o priznaní výsluhového dôchodku. Tento bývalý PrV je ženatý, má dve deti a nemal z čoho platiť účty. Okamžite sme urobili nápravu, na základe čoho mu boli priznané dávky sociálneho zabezpečenia v súlade s príslušnou legislatívou.

Podnet na výkon funkcie poslanca u dvoch profesionálnych vojakov. Prešetrením sa zistilo, že obaja sa dopustili disciplinárneho previnenia. Informáciu o tejto skutočnosti sme postúpili veliteľovi Vojenského útvaru Prešov na prijatie vlastných opatrení.

Neoprávnené povýšenie profesionálneho vojaka. Zistili sme, že pri ustanovení do funkcie a povýšení menovaného do vojenskej hodnosti rotný v roku 2005 došlo k porušeniu interného normatívneho aktu zo strany služobných orgánov. Vec sme zaslali náčelníkovi Generálneho štábu Ozbrojených síl SR na prijatie vlastných opatrení.

Nevýhodné zmluvy na pranie a chemické čistenie vo Vojenskom útvare Trenčín. Po preverení výberového konania sa zistilo, že zmluva bola podpísaná so spoločnosťou, ktorá predložila najvýhodnejšiu ponuku v zmysle stanovených kritérií.

Nevykonávanie STK na vojenských vozidlách. Vozidlá OS SR sú z tejto povinnosti oslobodené v zmysle zákona č. 725/2004. V súčasnosti sa vykonáva kontrola spôsobu vykonávania vnútornej kontroly technického stavu vozidiel OS SR.

Predražená výstavba oplotenia vojenského obvodu Inovec. Kontrola nepotvrdila skutočnosti uvedené v podnete.

Anonymný podnet na profesionálneho vojaka o tom, že má vedľajšiu zárobkovú činnosť. Prešetrením sa zistilo, že došlo k zámene osôb, keďže uvedenú činnosť vykonáva jeho otec, ktorý má rovnaké meno.

Podanie pre nespravodlivé prepustenie zo služobného pomeru profesionálneho vojaka. Prešetrením sa zistilo, že v tomto prípade nebol porušený zákon.

Falšovanie maturitného vysvedčenia profesionálneho vojaka. Keďže tu bolo dôvodné podozrenie z prečinu falšovania a pozmeňovania úradnej listiny, vec bola postúpená orgánom činným trestnom konaní (Vojenskej polícii Trenčín).

Podanie profesionálnych vojakov, ktorým veliteľ zrušil vyplácanie príspevku na nápravu rodiny. Po prešetrení podania, veliteľ zmenil svoje stanovisko a obnovil vyplácanie príspevku pre profesionálnych vojakov.

To sú iba niektoré z podaní, ktorými sa Sekcia kontroly – inšpekcia ministra obrany zaoberá v rámci asistenčnej činnosti. Vo svojej podstate ide poskytovanie pomoci občanom, orgánom verejnej správy patriacich do zriaďovateľskej pôsobnosti MO SR, organizáciám a organizačným zložkám MO SR v rámci odstraňovania nedostatkov a príčin ich vzniku v oblasti svojej pôsobnosti.

GSP-55 (ГСП – Гусеничный самоходный паром) v ČSLA poznáme pod názvom Pásové samohybné súlodie GSP-55. Je to špeciálny samohybný pásový prepravný prostriedok ženijného vojska, určený na zriaďovanie prevozových prepravísk na širokých a stredne širokých vodných prekážkach s maximálnou rýchlosťou prúdu vody do 2 metrov za sekundu.

/ Martin GABČO

/ VHÚ – VHM Piešťany

/ foto Miroslav MIHÁLIK

Samohybné súlodie

PSS je schopné prepravovať cez vodné plochy tanky, tankové aplikácie a techniku na pásových, prípadne i kolesových podvozkoch.

Pásové samohybné súlodie GSP-55 pozostáva z dvoch samohybných polosúlodí – pravého a ľavého. Každé z nich sa skladá z obojživelného podvozka (nosiča), vyklápacieho (odklápacieho) pontónu a dvojice vyklápacích kolajových rámp nožnicového typu. Obe polosúlodia sú úplne samostatné, vybavené šesťvalcovým vznetrovým motorom 8D6 s maximálnym výkonom 176 kW s priamym vstrekom paliva a kvapalinovým chladením.

Dva v jednom

Motor je umiestnený v strednej časti nosiča polosúlodia. Presun po suši umožňuje pásové hnacie ústrojenstvo. Maximálna rýchlosť vozidla na komunikáciách je 40 km/h a v teréne 18 km/h. Jazdný dosah vozidla je 200 – 300 km. Na dlhšiu vzdialenosť sa PSS dopravujú na podvalníkoch alebo po železniči. Plavbu na vode zabezpečuje v každom polosúlodí dvojica vrtúľ s možnosťou reverzu chodu. To umožňuje veľmi dobré manévrovanie na vode, vrátane otáčania na mieste. Maximálna rýchlosť plavby polosúlodia je 8 km/h. Pásové súlodie GSP-55 sa do pohotovostnej polohy zostavuje na vode. Osádku súlodia tvorí 6 osôb, t. j. dve trojčlenné osádky polosúlodí. Začiatkom 60. rokov minulého storočia v súlade s operačnými plánmi hľadalo velenie čs. armády vhodný prepravný prostriedok pre ženijné zabezpečenie prechodu vojsk cez vodné prekážky. Po oboznámení s prostriedkami, používanými ženijným vojskom Sovietskej armády sa ako vhodné ukazovalo pásové samohybné súlodie GSP-55 a plávajúci transportér stredný PTS. Na základe odporúčania velenia ženijného vojska schválilo velenie čs. armády zavedenie oboch prostriedkov do výzbroje. Po zaradení do tabuliek počtov Veliteľstvom ženijného vojska bol v roku 1962 naplánovaný dovoz týchto súlodí zo ZSSR.

Z Dunaja na Vltavu

Na súlodiach, dovezených v roku 1963 a 1964, boli urobené náročné vojenské skúšky a v ZSSR vyškolení traja príslušníci ženijného vojska ČSLA ako inštruktori s oprávnením „inštruktor II. triedy“. Obe dovezené súlodia v roku 1964 odovzdali do používania 52. pontónovému pluku v Komárne, kde bola v r. 1965 vytvorená rota pásových samohybných súlodí. Na základe vykonaných skúšok bol naplánovaný dovoz ďalších súlodí zo ZSSR. Licenčná výroba sa vzhľadom na nízku potrebu súlodí a vysoké výrobné náklady v Československu javila ako neekonomická. Plán vyzbrojovania ženijného vojska ČSLA predpokladal na roky 1963 – 1969 dovoz dovedna 24 súlodí GSP-55. Podľa tohto plánu sa predpokladala reorganizácia rot na samostatný prápor pásových samohybných prostriedkov v posádke Komárno. Prápor PSS vznikol 1. 9. 1967 a patril do podriadenosti Veliteľstva Východného vojenského okruhu (VVO) v Trenčíne. Keďže v au-

guste 1968 posádku Komárno zabrala Sovietska armáda, v roku 1969 prešiel prápor do podriadenosti Veliteľstva Západného vojenského okruhu (ZVO) Tábor a prvého septembra bol 1969 redislokovaný do posádky Kamýk nad Vltavou. Pokračujúci dovoz pásových súlodí zo ZSSR umožnil postupne vytvárať ďalšie jednotky PSS. V roku 1990 bola na úrovni vševojskovej divízie zaradená v rámci ženijného práporu prepravnovo-výsadvoká rota, ktorá vlastnila 2 súpavy PSS (GSP-55).

Nejde spojiť do mosta

Technické parametre umožňujú súlodi prevážať na vode techniku do hmotnosti 52 t [pri jeho poškodení 40 t]. So zaťažením dosahuje vozidlo maximálnu rýchlosť plavby na vode 7,7 km/h, bez zaťaženia 10,8 km/h s plavebným dosahom 13 – 17 motohodin. Doba 1 kolobehu PSS na rieke širokej 100 m trvá 12 – 15 min, na rieke, širokej 300 m 15 – 20 min. Prepravná kapacita jedného súlodia na rieke širokej 100 m je 4 – 5 tankov za hodinu, na rieke širokej 300 m závisí od rýchlosti vodného prúdu. Doba pohotovosti z dopravnej do prepravnej pohotovosti na vode trvá 4 – 8 min. Z porovnávaní GSP so západnými typmi obojživelných mostov, a tým aj súlodí, vyplynul najväčší počet najlepších parametrov v prospech GSP-55. Zásadnou nevýhodou GSP však je, že sa nedá spájať do súvislého mosta, čo západné typy obojživelných súprav umožňovali.

Vojenský historický ústav má vo svojich zbierkach len jedno PSS s ev. číslami 07204066 a 07204057, ktoré získal v roku 1994 od ženijného útvaru Nové Mesto nad Váhom. Návštevníci Vojenského historického múzea Piešťany si ho môžu prezrieť vo vonkajšej expozícii.

Hlavné technické údaje			
Dĺžka	12 000 mm	Osádka	3 + 3
Šírka súlodia po okraj pontónov/po okraj výklopových rámp	12630 mm / 21 460 mm	Polosúlodie – dĺžka /šírka	12 000 mm / 3 240 mm
Výška	3 200 mm	Hmotnosť	17 000 kg
Hmotnosť	34 000 kg	užitocné zaťaženie.	52 000 kg
Motor	8D6	ponor: – bez zaťaženia.	970 mm
Výkon motora	176 kW	ponor: – s max. zaťažením.	1 500 mm
Max. rýchlosť po komunikácii	40 – 45 km/h	akčný rádius – na vode	13 – 17 Mh
Max. rýchlosť v teréne	18 – 27 km/h	akčný rádius – v teréne	200 – 350 km
Max. rýchlosť na vode	6 – 10 km/h		

Plukovník in memoriam Ľudovít ŠIMKO

/ pplk. Mgr. Miloslav ČAPLOVIČ, PhD.

Vojenský historický ústav

- Narodil sa 29. júla 1890 v Senici, v rodine národovca, politika a lekára Ľudovíta Šimka a Ireny, rodenej Gavorovej. Mal dvoch súrodencov, sestru Annu a brata Ivana. Ľudovít Šimko mladší prežil svoje detstvo prevažne v rodnom meste.

Už ako jedenástorčný začal navštevovať Vojenskú reálku v Hraniciach na Morave, kde získal solídne vojenské vzdelanie a prehĺbil si znalosť jazykov. Po skončení reálky nastúpil v roku 1907 do Vojenskej akadémie vo Viedenskom Novom Meste. Štúdiu ukončil v roku 1910 a za dobré výsledky v škole, ktorú už roku 1752 založila Mária Terézia, ho ešte rok pred jej absolvovaním menovali do prvej dôstojníckej hodnosti, poručíka cisárskej a kráľovskej (tiež c. a. k.) armády.

Vojenská dráha

Profesionálna vojenská dráha poručíka Šimka sa začala písať v septembri 1910 v Bratislave, kde bol pridelený do 72. pešieho pluku cisárskej a kráľovskej armády. Po vypuknutí prvej svetovej vojny sa ako nadporučík rakúsko-uhorského delostrelectva dostal v auguste 1914 na srbský front, do priestoru Kraljevo Polje – Sopotnik. O rok neskôr, v októbri 1915, ho preveliili k 31. polnému húfnicovému pluku, ktorý bol v zostave rakúsko-uhorskej armády nasadený na východnom fronte v Haličskej oblasti (Užocký priesmyk, Polonina Bukowska, Halez, Lvov). Tam utrpel Šimko aj ľahké zranenie a od februára do júna 1916 pobudol v nemocnici v Budapešti. Následne bol povýšený do hodnosti kapitána (stotníka) a prevelený na rumunský front. Vo februári 1918 už velil húfnicovému oddielu 16. horského delostreleckého pluku na talianskom bojiisku (Lipnik, Trento, Caporetto). Dráma na rieke Piave na sklunku svetovej vojny ho zastihla ako veliteľa taktickej skupiny.

Kapitán Ľudovít Šimko sa prihlásil do čs. armády 17. novembra 1918. Stal sa veliteľom Gardy slovenskej slobody (neskôr premenovanej na 1. pluk Slovenskej slobody) organizovanej v Uherskom Hradišti pri Veliteľstve čs. vojska na Slovensku. Garda sa v polovici decembra 1918 premiestnila do Ružomberka a jej jednotky, ako jediné slovenské v zostave čs. domáceho vojska, sa zúčastnili na oslobodzovaní východného Slovenska spod maďarskej (29. 12. 1918 Košice) a na Orave a severnom Spiši i poľskej nadvlády. V marci 1919 prevzal velenie náhradných telies poľného delostrelectva č. 14 a 114 v Bratislave a súčasne vstúpil aj do radov Zväzu čs. dôstojníctva. V máji 1919 už pôsobil vo funkcii pobočníka veliteľa mesta Bratislava, a v priebehu bojov o Slovensko proti jednotkám maďarskej bolševickej Červenej armády zastával od júna do začiatku júla 1919 funkciu veliteľa obranného úseku na Dunaji, juhovýchodne od Šamorína. V auguste 1919 Šimka prideliili k čs. vojenskej misii v Budapešti, odkiaľ sa do vlasti vrátil v septembri 1920. Následne pôsobil v Prahe ako konceptný dôstojník zahraničného oddelenia prezidia ministerstva národnej obrany a v novembri 1922 ho vyslali študovať na Vysokú vojnovú školu v Bukurešti. Dňom 22. decembra 1922 bol povýšený do hodnosti štábného kapitána generálneho štábu a vojenskú školu v Rumunsku úspešne absolvoval 9. decembra 1924. Slovom a písmom ovládal francúzštinu, nemčinu, rumunčinu a maďarčinu.

Veliteľské posty

Ľudovít Šimko postupne od decembra 1924 do októbra 1927 vystriedal štyri veliteľské funkcie v Olomouckej a Košickej posádke. Do hodnosti majora gšt. čs. armády ho povýšili v Košiciach 4. decembra 1926 a v októbri 1927 bol prevelený na MNO v Prahe, kde zastával funkciu referenta študijnej skupiny 2. spravodajského oddelenia Hlavného štábu. Od októbra 1928 pôsobil znovu v Košiciach, a to vo funkcii prednostu 1. organizačného oddelenia štábu

Zemského vojenského veliteľstva (ZVW). V marci 1930 úspešne vykonal skúšku spôsobilosti pre službu generálneho štábu ako podplukovník a do tejto hodnosti bol krátko na to aj povýšený. Medzitým bol v roku 1929 prevelený na Podkarpatskú Rus, kde až do septembra 1933 pôsobil najskôr vo funkcii veliteľa II. oddielu delostreleckého pluku 12 a potom krátko aj ako veliteľ pluku. Koncom leta 1933 podplukovníka gšt. Šimka opäť preveliili. Stal sa prednostom 1. organizačného oddelenia štábu ZVW v Brne a od 1. januára 1937 veliteľom delostreleckého pluku 8 v Opave, ktorý bol začiatkom roka 1938 premiestnený do Frenštátu pod Radhoštěm. V tom čase mal už vážne podlomené zdravie.

Vo Frenštáte pod Radhoštěm ťažko chorého Šimka zastihla májová aj septembrová mobilizácia čs. armády a napokon aj tragický mníchovský diktát štyroch mocností z 29. na 30. septembra 1938. Oslabený chorobou i politickým a spoločenským vývojom vo vlasti zomrel 29. novembra 1938 v olomouckej vojenskej nemocnici.

Nekrológ 2. decembra 1938 priniesli všetky hlavné slovenské denníky okrem Slováka. Riadky v Slovenskom denníku č. 279 hovoria za všetko: „S Lajom Šimkom odchádza jeden z tých iba niekoľkých vyšších dôstojníkov našej armády, ktorí sú národnosti slovenskej... Bol aktívnym dôstojníkom rakúsko-uhorskej armády a to bolo aj príčinou, že v novej oslobodenej vlasti, ktorej hneď venoval svoje služby a vedomosti..., jeho odborné schopnosti boli ignorované. Je všeobecne známe, že príliš vynášané legionárstvo, v mnohých prípadoch pochybné ceny zatlačovalo u nás mnohé schopné sily... Tak i Lajo Šimko bol srážaný a zatlačovaný, kým iní, takmer vojenski analfabeti, robili generálske kariéry. Zomiera 48-ročný podplukovník slovenský, od svojho 11. roku vojak, Slovák z najlepšieho slovenského rodu, ukrvinený, resignovaný. Zomiera na prahu novej slobody slovenskej, ktorá iste by bola blahoprajnejšia k nadanému synovi slovenskej krajiny...“

Podplukovník generálneho štábu Ľudovít Šimko bol nositeľom Čs. vojnového kríža [1928] a Litovského radu. Je pochovaný v rodinnej hrobke na evanjelickom cintoríne v Senici. Rozkazom ministra obrany Slovenskej republiky z 8. mája 2009 bol povýšený do vojenskej hodnosti plukovník in memoriam.

Ján-Francisci Rimavský uprostred. Bratia Šimkovci v hornom rade - prvý zľava Ľudovít a sprava Ivan

Saab 2000 Erieeye

/ Roman KMENT

/ foto Saab

Medzi najznámejšie platformy včasnej výstrahy a riadenia umiestnené na lietadlách patria americké systémy typu AWACS. Medzi tými veľkými bratmi sa pohybujú aj platformy od menších dodávateľov, z ktorých najznámejší je pravdepodobne švédsky systém Erieeye používaný na viacerých typoch lietadiel.

Palubné systémy včasnej výstrahy a riadenia (AEW & C) umiestnené na lietadlách slúžia na detekciu vzdušných cieľov a umožňujú operátorom odlišit vlastné a nepriateľské lietadlá stovky kilometrov ďaleko. Využívajúc výhodu umiestnenia radarového systému vo vysokej nadmorskej výške sa používajú na obranné a útočné vzdušné operácie. Tieto systémy priamo navádzajú vlastné stíhacie a bombardovacie stroje na nepriateľské ciele a rovnako poskytujú upozornenie pred útokom protivníkových lietadiel. Dajú sa tiež veľmi dobre použiť na sledovanie i v systéme bojového manažmentu.

Moderné AEW & C systémy môžu objaviť lietadlá na viac ako 400 km, pričom samé sú mimo dosahu väčšiny protiletadlových systémov typu zem-vzduch. Všeobecne pri tejto kategórii systémov sa uvádza, že jeden stroj typu AWACS operujúci v letovej hladine na úrovni 9 100 m môže pokryť plochu 311 990 km². Pri vzdušnom súboji môžu komunikovať s vlastnými stíhačmi, ktorí nemusia využiť vlastné aktívne radarové systémy, ale dostanú údaje priamo z platformy AEW & C. Ale vzhľadom na to, že systémy včasnej výstrahy sú výraznými žiaričmi sú často detegovateľné nepriateľskými prostriedkami mimo ich vlastných detekčných možností.

Konštrukcia Saab 2000

Stroj vzdušnej včasnej výstrahy a riadenia je verziou turboprtového lietadla pre regionálnu prepravu cestujúcich Saab 2000, ktorý je na chrbtovej časti trupu vybavený systé-

mom Erieeye PS-890 od Saabu, prieskumným radarom s bočným vyžarovaním. Prvým zákazníkom so strojom Saab 2000 AEW & C sa stali pakistanské vzdušné sily, ktoré si platformy objednali v júni 2006. Prvé z piatich lietadiel rolovalo pre zákazníka v apríli 2008. Ďalšími užívateľmi Erieeye na rôznych platformách sú Švédsko, Grécko, Brazília, Mexiko, Thajsko a Spojené arabské emiráty. Lietadlo plne vybavené pre vzdušnú výstrahu a riadenie je možno využiť napríklad aj pre potreby zaistenia národnej bezpečnosti, kontroly hraničného pásma, velenie a riadenie zo vzduchu, koordináciu pri katastrofách, ale i pre núdzové riadenie letovej prevádzky.

Saab Surveillance Systems je hlavným dodávateľom pre program lietadiel Saab 2000 AEW & C. Saab Aerotech je zodpovedný za vývoj a úpravy platformy regionálneho stroja Saab 2000 na AEW & C konfiguráciu. Za ďalšie časti výrobného programu zodpovedá ešte šesť ďalších obchodných zložiek spoločnosti Saab. Vonkajšie časti krídla Saab 2000 a horná časť trupu boli posilnené, aby sa platforma výstrahy a riadenia prispôbila hmotnosti antény Erieeye. Zväčšená je aj chvostová plocha, aby sa zlepšila stabilita stroja vo vzduchu.

Hlavný trup platformy je vybavený na pravej strane piatimi konzolami operátorov. Z tohto dôvodu boli okná na pravej strane trupu odstránené. Priestor kabíny pre obsluhu systému je klimatizovaný a vybavený systémom na znižovanie hluku. V zadnej časti trupu sa nachádzajú palivové nádrže a vybavenie potrebné pre operácie. Dve prídavné palivové nádrže sú umiestnené na pravej strane v strednej časti trupu za konzolami operátorov.

plerovský radar s aktívnym vychyľovaním lúča, ktorý pracuje v pásme od 3,1 GHz do 3,3 GHz. Radar je operačne spôsobilý po troch minútach od vzletu Saab 2000 už počas stúpania do letovej hladiny a poskytuje efektívne sledovanie oblasti s plochou 500 000 km².

Radar Erieeye má užitočný dosah 450 km a dokáže zistiť cieľ vo veľkosti stíhacieho lietadla v podmienkach elektronického boja v nízkych výškach na vzdialenosť 350 kilometrov. Systém je schopný sledovať viacnásobné vzdušné a námorné ciele za horizontom a poskytuje pokrytie priestoru do výšky viac ako 20 000 m, celokruhovo 360°. Radar má zabudovaný systém identifikácie vlastný - cudzí (IFF). Pevná obojstranná anténa radaru je inštalovaná v obdĺžnikovitom puzdre na chrbtovej strane trupu lietadla.

Výbava pre elektronický boj

Výbava na elektronický boj lietadla je založená na systéme elektronickej podpory Saab Avtronics HES-21 a systéme prvkov vlastnej ochrany. HES-21 tiež zahŕňa systém pozemnej podpory (EGSS), ktorý dodáva údaje pre stroj včasnej výstrahy a riadenia lietadla a na analýzu zaznamenaných dát.

Systém elektronickej podpory (ESM) sa skladá z digitálnych úzko i širokopásmových prijímačov a príslušných antén, ktoré podľa výrobcu poskytujú takmer 100 % pravdepodobnosť zachytenia cieľa (POI). Digitálny prijímač je vybavený interferometrom. ESM spracováva elektronické údaje o bojovom priestore, zachytáva, charakterizuje a identifikuje signály, definuje ich smer letu, generuje a zobrazuje výstražné informácie. ESM systém pracuje samostatne a umožňuje v reálnom čase analýzu a ich zobrazenie pre ESM operátora na palube lietadla. Získané údaje sa zároveň počas misii zaznamenávajú a môžu slúžiť na neskoršie taktické a technické analýzy.

Informácie z ESM sa prenášajú aj do iných palubných systémov, vrátane systémov velenia a riadenia. Prijímač radaru spracováva nízke frekvenčné pásmo (7 GHz na 2 GHz), stredné pásmo (2 GHz až 18 GHz) a horné pásmo (28 GHz na 40 GHz). Digitálny RF prijímač má veľmi vysokú citlivosť a selektivitu, využíva rýchly prechod FFT a techniky viacnásobného spracovania signálu.

Systém vlastnej ochrany

Vlastný systém ochrany (SPS) sa skladá z pasívneho systému, systému výstrahy pred zachytením radaru i ožiarení laserovým lúčom, a systému výmetníc klamných cieľov. Systém umožňuje výber protiopatrení, odpalovanie klamných cieľov rieši s časovým odstú-

Operátori na konzolách stroja vykonávajú: systémový a senzorový manažment, plánovanie misií a simulácie; spracovanie sledovaných dát, celkový manažment a riadenie, identifikáciu a alokáciu. Systém zobrazenia obsahuje digitálne mapy a ploché farebné displeje s vysokým rozlíšením a dotykovým ovládaním displeja. V zadnej časti trupu lietadla sú umiestnené aj zariadenia systémov elektronického, vybavenia Erieeye a agregáty radarového systému.

Radar

Spoločnosť Saab Microwave Systems (predtým Ericsson) je hlavným dodávateľom prehľadového rádiolokátora Erieeye. Ten sa využíva na prevádzku aj ďalších leteckých platformách vrátane strojov Saab 340, Embraer R-99 a Embraer EMB-145. Erieeye je pulzný dop-

pom v automatickom režime. Výstrahu pred laserovým ožiarení zabezpečuje LWS-310 od Saab Avtronics laser pracujúci v pásme 0,5 až 17 mikróvov. Priestorové a spektrálne pokrytie zabezpečuje pole troch senzorov na každej strane lietadla.

Výstrahu pred odpálením rakety má na starosti systém Saab Avtronics MAW-300, ktorý môže súčasne monitorovať a sledovať až osem hrozieb. MAW-300 má štyri senzory, dva na každej strane platformy, každý ponúka pokrytie azimutu 110°, aby sa dosiahlo prekrytie priestoru 360°. Kazety s klamnými cieľmi v štandardnom NATO formáte sú umiestnené na oboch stranách spodnej zadnej časti trupu.

Kolesové vozidlo PARS

/ Roman KMENT

/ foto FNSS

PARS nie je žiadna skratka viacerých slov, ako by sa na prvý pohľad mohlo zdať. Ide o turecké slovo, ktoré v preklade znamená „leopard“. Navrhol a vyrába ho turecký FNSS Savunma Sistemleri, čo je spoločný podnik tureckého Nurol Holding a britského BAE Systems. FNSS patrí k jedným z najvýznamnejším dodávateľom zbraňových systémov pre turecké ozbrojené sily a jeho produkty sú určené aj na export do zahraničia.

Pri vývoji vozidla sa podľa výrobcu kládol dôraz na jeho mobilitu, ochranu, účinné zaťaženie a potenciál ďalších úprav a modifikácií. Vozidlá konceptu PARS využívajú najnovšie poznatky konštrukcie a technológie z komerčného automobilového priemyslu, ktoré však boli militarizované, aby spĺňali požiadavky na výkon a životnosť na súčasnom bojiisku. Sú naprojektované v konfiguráciách náprav 4x4, 6x6 a 8x8, pričom sa v maximálnej miere využívajú identické podsystémy, aby sa znížili celkové náklady na vozidlo. PARS sa najčastejšie prezentujú vo trojnápravovej a štvornápravovej verzii, v oboch sa dajú prepravovať vo vzduchu s C130 (6x6), A400, C17 a C5 Galaxy (8x8). Posádku vozidla tvoria vodič a veliteľ v prednej časti korby plus mužstvo, pričom celkovo dosahujú počet 10 (6x6) alebo 13 osôb (8x8), resp. 6 až 10 vojakov pri verzii 4x4.

Objednávky a dodávky

Medzi najväčších odberateľov „nového leoparda“ bude zrejme aj v budúcnosti patriť Turecko, ktoré si doteraz objednalo pre pozemné sily 1 000 kusov rôznych verzií vozidla a pre námorníctvo 50 obojživelných verzií. Podľa kontraktu z roku 2007 by turecká armáda mala v rámci vývoja a výroby v budúcom roku dostať aj

- Turecký obranný priemysel už dávno nie je popoluškou.
- V spolupráci s mnohými západnými firmami a ich skúsenosťami vyvíja v posledných rokoch množstvo zaujímavých zbraňových systémov, ktoré neostávajú len vo výstavných exponátoch.
- Nie inak je to v prípade novej generácie kolesových obrnených vozidiel PARS.

52 ženijno-mostných verzií MAAB (Mobile Amphibious Assault Bridge), ktoré vychádzajú z verzie 8x8.

Zatiaľ jediný zahraničný hmatateľný úspech dosiahol PARS v Malajzii, ktorá v roku 2008 začala tender na nové kolesové obrnené vozidlo 8x8 a turecký leopard tu obstál v porovnaní so švajčiarskym vozidlom Piranha IIIC a fínskym Patria AMV. Zámer na nákup 257 nových obrnených vozidiel s označením AV-8 oznámilo malajzijské ministerstvo obrany v apríli 2010, a v júni 2011 podpísali malajzijský DEFTech a turecká FNSS dohodu o akceptácii ponuky. DEFTech má byť primárny montážny závod, ktorý v spolupráci s tureckým partnerom upraví vozidlo na miestne požiadavky. AV-8 bude mať vežu juhoafrického Denelu a systémovým integračtorom má byť Sapura Thales. Okrem základnej verzie na prepravu by Malajzia mala dostať aj protitankovú verziu, protiletadlovú a veliteľskú platformu. Dodávky sa majú konať medzi rokmi 2012 a 2017. PARS testovali aj vo viacerých iných krajinách Európy a Blízkeho východu, napríklad v roku 2008 a 2010 v Spojených arabských emirátoch, kde len v prvom roku odjazdilo v púštnych podmienkach viac ako 11 000 km.

Konštrukcia

Vývoj vozidla PARS sa začal v roku 2002. Pre tureckú armádu bol pôvodne navrhnutý PARS 6x6, verzia 8x8 sa prvýkrát ukázala vo februári 2005 počas obrannej výstavy IDEX v Abú Zabí. Od prvej verejnej prezentácie vozidiel PARS konštruktéri postúpili a uviedli do života viaceré vylepšenia, ktoré sa ponúkali po testoch.

KOLESOVÉ VOZIDLO PARS 8x8	
Všeobecná charakteristika	
Posádka (verzia APC)	13
Bojová hmotnosť	26 000 kg
Prázdna hmotnosť	21 000 kg
Dĺžka / šírka / výška	7,97 m / 2,8 m / 2,3 m
Svetlá výška	150 až 500 mm (nastaviteľná)
Max. užitočná hmotnosť	8 000 kg
Prepravitelnosť	A400, C17, C5
Technické charakteristiky	
Motor - typ, výkon, norma	vznetový, 390 kW (524 k), Euro 3
Prevodovka	plnoautomatická
Počet rýchlostí	7 vpred, 1 vzad
Pomer výkonu a hmotnosti	od 14,7 do 18,4 kW/t
Nápravy	4, všetky poháňané a riadené
Perovanie	nezávislé, pneumatické, hydraulické tlmiče
Brzdy	vzduchovo-hydraulický systém, ABS na každom kolese
Pneumatiky	Heavy Duty 1600 R20
Výkonové charakteristiky	
Max. rýchlosť na ceste	100 km/h
Rýchlosť plavby	8 km/h
Brodenie	1,7 m
Dojazd	700+ km
Predný nájazdový uhol	50°
Zadný nájazdový uhol	45°
Stúpanie	60%
Bočný náklon	30%
Prekonanie prekážky (výška/šírka)	0,70 / 2,0 m

Základné vozidlo PARS 8x8 má ocelovú korbu. Vodič a veliteľ sedia v priestore prednej časti vozidla, každý má vlastný nástupný otvor, ktorého kryt sa otvára do boku strechy vozidla. Obaja majú prístup k zobrazovaniu na displejoch, kde sa im zobrazujú všetky relevantné informácie.

Usporiadanie sedadiel obrneného vozidla závisí na úlohe, ktorú vozidlo plní. Vojaci v zásede sedia na samostatných sedadlách po oboch stranách trupu otočený smerom dovnútra. Sedadlá absorbujú nárazy a sú štandardne vybavené päťbodovými bezpečnostnými pásmi. Nástup a výstup mužstva sa realizuje cez veľké rampy inštalované na zadnej časti.

Modulárna konštrukcia PARS zahŕňa inštaláciu rôznych vonkajších veží s obsluhou podľa špecifikácie zákazníka, vrátane možnosti osadenia diaľkovo ovládaných vežových staníc. Nadstavba PARS je riešená tak, aby sa v prípade potreby dali vozidlá rýchlo prekonfigurovať pre rôzne prevádzkové úlohy.

Kolesové obrnené vozidlo PARS 8x8 má tvar spodnej časti korby v tvare V, všetky štyri nápravy poháňané a riaditeľné, štyri miesta vstupu do vozidla, dva majáky, automatickú prevodovku, pomocnú energetickú jednotku APU s výkonom 2,2 kW či vlastný vyslobodzovací navijak so silou 133 kN. Svetlomety sú včlenené do obdĺžnikového trupu.

Výzbroj a vybavenie

Vozidlo môže byť vybavené širokou škálou zbraní od 7,62 mm hlavných prostriedkov až po platformy protivzdušnej obrany s raketovými systémami podľa požiadaviek užívateľa. PARS je v zatiaľ najviac prezentovanej verzii vybavený vežou FNSS s 25 mm kanónom Sharpshooter, ktorý môže strieľať muníciou s kadenciou 200 rán za minútu. Vzhľadom k vysokej zaťažiteľnosti náprav vozidla môže byť vozidlo vybavené nielen dvojposádkovou streleckou vežou, ale aj systémom 120 mm mínometu, raketovými systémami či vežou s 90 mm kanónom.

Jednou z charakteristických čŕt vozidla PARS je dobrý situačný prehľad, ktorý má vodič a veliteľ vozidla. V tureckom leopardovi veliteľ a vodič sedia vedľa seba. Pre lepšiu viditeľnosť majú k dispozícii dve termovízne kamery, dopredu a dozadu, rovnako ako dve optické kamery, tiež vpredu a vzadu. Tým sa podľa výrobcu má posilniť výrazne situačný prehľad v okolí vozidla.

Získaný obraz sa vodičovi a veliteľovi vizualizuje na dve veľké ploché obrazovky. Tie dokážu zobraziť aj polohu vozidla prostredníctvom GPS, aj napríklad stav a informácie o poruchách na systémoch vozidla. Priestor pre vodiča a veliteľa má tiež namontovaných v prednej časti vozidla sedem až jedenásť veľkých periskopov, ktoré ocenia pri riadení vozidla.

Verzia 6x6

Vizualizácia verzie AV-8 pre Malajziu

Prežitie posádky a systémov vozidla je dosiahnuté hlavne prostredníctvom konštrukcie trupu vozidla a súvisiacimi aplikáciami, vrátane možnosti prídavného pancierovania, ktoré PARS chráni pred výbuchmi mín, nástražných systémov i strelbou z ručných zbraní. PARS 8x8 bol zatiaľ vybraný vznetový motor Deutz s maximálnym výkonom 390 kW.

Vysoká mobilita vozidiel PARS vychádza z novo vyvinutého systému zavesenia a odpruženia kolies. Každé koleso, jeho zavesenie a perovanie je samostatné, pneumatické odpruženie je riadené elektronicky a umožňuje meniť svetlú výšku podľa požiadavky na optimálny výkon. Vozidlá majú automatickú prevodovku pre ľahké ovládanie a pneumatiky s centrálnym dohustovaním a protiblokovacím systémom ABS. PARS môže dosiahnuť na ceste maximálnu rýchlosť 100 km/h. Pri manévrovaní v nízkych rýchlostiach dokáže ísť bez zhasnutia motora 3 km/h. Bez prípravy prebrodí vodnú prekážku do hĺbky 1,7 metra, pri plavbe cez vodu (v obojživelnéj verzii s dodatočným pohonom pre plavbu) dosiahne rýchlosť 8 km/h.

Kanada zmodernizuje LAV III

Kanadská vláda oznámila 21. októbra, že spoločnosť General Dynamics Land Systems – Canada udelila kontrakt na modernizáciu 550 obrnených kolesových vozidiel LAV III. Projekt je jedným z programov pozemných síl, o ktorý záujem na realizáciu sa ohlásil v júli 2009. Zmluva má hodnotu 1,064 miliardy dolárov a predlži životnosť

vozidiel s charakteristikou náprav 8x8 do roku 2035. Cieľom je najmä zlepšiť ochranu týchto vozidiel proti mŕnam a improvizovaným výbušným zariadením, zlepšiť ich mobilitu a komfort. Modernizácia LAV III, ktoré kanadské ozbrojené sily využívajú hojne v Afganistane, zahŕňa nasledujúce vylepšenia: upgrade prvkov ako je hnacie ústro-

jenstvo, odpruženie a brzdy, modernizáciu zbraňových systémov, inštaláciu prídavného pancierovania, lepšia ergonómia ovládania vozidla. General Dynamics bude musieť zároveň reinvestovať do Kanady 100 percent hodnoty zákazky, čo ďalej rozširuje ekonomický prínos zákazky pre krajinu.

foto CAF

Spoločnosť Elbit Systems na konci októbra oznámila, že získala kontrakt na dodávku mínometov pre španielske pozemné sily. Projekt v hodnote 8,5 miliónov dolárov sa bude realizovať v priebehu 12 mesiacov. Španielska armáda sa rozhodla získať mínomety po sérii úspešných testov v Španielsku a v Izraeli. Elbit Systems bude hlavný dodávateľ projektu, ktorý bude zahŕňať inštaláciu systému CARDOM 120 mm mínometu na vozidlá VAMTAC 4x4, ktoré sa vyrábajú v Španielsku.

Generálne riaditeľstvo pre výzbrojovanie vzdušných síl (DGAA) v Ríme 14. novembra oficiálne prijalo do výzbroje talianskeho letectva stroj T-346A z rodiny Master, ktorý produkuje Alenia Aermacchi. Dokument bol podpísaný po intenzívnej kontrole komisie vymenovanej DGAA v závoде Alenia Aermacchi vo Venegono a po sérii skúšobných testovacích letov pilotov talianskych vzdušných síl.

M-346 je najnovšie lietadlo poslednej generácie určené na výcvik pilotov pre vysoko výkonné lietadlá ako je Eurofighter, Gripen, Rafale, F-16, F-18, F-22 JSF a ďalšie.

Nemecká vláda sa dohodla na kúpe 7,5-percentného podielu v konzorciu EADS potom, čo nedokázala nájsť súkromného investora, ktorý by jej zabezpečil v tejto najväčšej európskej obrannej firme podiel na rovnakej úrovni, ako má francúzska strana. Daimler AG tlačil na vládu niekoľko mesiacov, aby našla kupca aspoň časti jeho podielu v EADS, pretože potrebuje dať financie do vývoja nových nákladných automobilov. Nemecká vláda bude zároveň skúmať zrýchlenie predaja svojho zostávajúceho podielu v Deutsche Telekom AG a Deutsche Post AG.

Warrior s novou vežou

Britský premiér David Cameron, nový minister obrany Philip Hammond a náčelník generálneho štábu Peter Wall oznámili, že bojové vozidlá pechoty Warrior budú vybavené modernizovanou vežou a novým stabilizovaným 40 mm kanónom, ktorý im umožní paľbu aj počas jazdy. Modernizované vozidlá majú využívať aj nový systém doplnkového pancierovania, ktorý poskytne Warrioru flexibilitu a možnosť prispôbiť sa budúcim technológiám ochrany vozidla. Modernizácia britského bojového vozidla pechoty predlži pôsobenie platformy za horizont roka 2040 a zabezpečí, že bude schopné držať krok aj na budúcom bojisku pozemných operácií. Ministerstvo obrany zákazku udelilo spoločnosti Lockheed Martin UK, čo pomôže udržať a vytvoriť okolo 600 britských pracovných miest v celej krajine. Warrior bol zaradený do služby v britskej armáde od roku 1989. Očakáva sa, že modernizovaná verzia bojového vozidla pechoty vstúpi do služby v roku 2020, s prvými dodávkami plánovanými na začiatok v roku 2018.

foto Lockheed Martin UK

Slovenská Božena odmiňuje Irak

/ Pavol VITKO

Slovenskí vojaci od roku 1993 pôsobili v približne dvoch desiatkach krajín, ale po ich odchode sa takmer nikde nepodarilo uchytiť slovenským podnikom. Ukazuje sa, že prvou pozitívnou lastovičkou je Irak.

Slovensko tejto krajine dodalo v poslednom období letecký simulátor na vrtulníky Mi-17. Pred niekoľkými rokmi Iraku dodalo aj samohybné odmiňovacie komplety Božena, no Iráčania ich doteraz využívali len minimálne. Až v októbri priletelo na Slovensko 23 irackých vojakov, ktorí sa tieto systémy naučili obsluhovať.

Úspešná doma aj vo svete

Slovensko nemôže zabrániť nešťastiam a konfliktom vo svete, ale môže pomôcť zmierňovať ich následky, a to aj pomocou odmiňovacieho kompletu Božena, povedal v októbri na návšteve spoločnosti Way Industries Krupina minister obrany Ľubomír Galko. Podľa neho je toto zariadenie mimoriadne účinné a disponuje vysokou ochranou operátora. „Podporím akúkoľvek aktivitu, ktorá by smerovala k tomu, aby sa toto unikátne zariadenie ešte viac vo svete presadilo, pretože robí Slovensku dobré meno,“ zdôraznil minister.

„Vo svete teraz používajú spolu 185 Božien. Podarilo sa nám ich predatť do Kanady, Poľska, Turecka, Česka, Nigérie, Chile, Angoly aj na Srí Lanku. Využíva ich 13 armád. Okrem vojakov ich na odmiňovanie používajú aj humanitárne organizácie“ povedal nám riaditeľ podniku Milan Slašťan. Slovenská armáda má spolu 21 Božien. Na odmiňovanie ich využívala pri svojom nasadení na Balkáne, v Eritrei aj počas operácie Iracká sloboda. Dodnes typ Božena 4 slovenskí ženisti využívajú v Afganistane. „Verím, že v budúcnosti rezort obrany nájde peniaze, aby ozbrojené sily mohli využívať aj najmodernejšiu Boženu 5,“ avizoval minister.

Odmiňovať bude aj bez nohy

A koľko Božien má Iracká armáda? Tamojší ženisti disponujú deväťnástimi. Doteraz však na ne nemali kvalifikovanú obsluhu. Aj preto sa prišli v dvoch dvojtyždenných turnusoch školiť do Krupiny.

„Bez takejto odbornej prípravy by sme nemali šancu vyťažiť z tohto unikátneho odmiňovacieho stroja všetko, čo nám môže poskytnúť,“ povedal veliteľ druhého turnusu irackých odmiňovačov plukovník Mousari Najah Fad Hilimrah. Za zmienku iste stojí, že v jeho skupine priletel aj odmiňovač, ktorý mesiac predtým prišiel pri svojej práci o nohu. 35-ročný seržant Ammar Sadoon Khalaf Al-Gburi konkretizoval: „Výbuch míny ma pripravil o nohu počas mojej práce neďaleko mesta Basra. Bolo to len mesiac pred priletom na Slovensko...“ Tento otec troch detí však chce v armáde určite zostať. Práve strojové odmiňovanie na Božene vidí ako svoju budúcnosť. No a čo na to hovoria vojenski odborníci? Tvrdia, že ak odmiňovači majú medzi sebou vojaka, ktorý následkom tejto nebezpečnej práce utrpel vážne zranenie, má to na nich silnejší vplyv, ako dlhé hodiny bezpečnostných školení...

Slovenskí vojaci v rámci operácie Iracká sloboda v rokoch 2003 až 2007 preverili v Iraku 200-tisíc štvorcových metrov ručne a vyše 900-tisíc pomocou odmiňovacích systémov Božena. O tom, že sa obe strany usilujú zintenzívňovať vzťahy svedčí aj novembrová návšteva dvoch irackých generálov na Slovensku.

Iračania absolvovali výcvik aj na Božene

Minister obrany Ľubomír Galko so seržantom Ammarom Sadoonom Khalafom Al-Gburi

Cyprus Jánovi rozšíril obzor

/ Jozef ŽIAK

/ foto archív JŠ

Na rozdelený ostrov sa ešte vrátil. Postupne pôsobil vo funkcii operátora, veliaceho poddôstojníka čaty a nakoniec veliaceho poddôstojníka sektorového veliteľstva.

Dovtedy bol rodák z Trebišova, dnes štábný nadrotmajster Ján Štefan realitou vojenského života, ktorý zažil po ukončení vojenskej strednej školy v Liptovskom Mikuláši, skôr sklamán.

Realita bola deprimujúca

„Realita vojenského života bola úplne iná ako moje predstavy. Mój počiatočný elán a nadšenie vystriedalo sklamanie. Schátraná a neúplná technika, ktorá si vyžadovala takmer neustálu opravu, slabá podpora zo strany priamych nadriadených na profesijný rozvoj a kariérny rast nových profesionálov na mňa pôsobila skôr demotivačne. Zúčastniť sa na nejakom odbornom, alebo jazykovom kurze bolo náročné. Postupom času sa situácia mierne zlepšila zrušením základnej vojenskej služby a prechodom na celkovú profesionalizáciu, aj keď hromadný nábor profesionálnych vojakov prevládá nad kvalitným výberom. Som úprimne rád, že dnesko umožňujú väčšie možnosti profesionálneho rozvoja vojakov v hodnostnom zbere mužstva a poddôstojníkov, a to aj vďaka veliacim poddôstojníkom.“ Ján postupne prešiel službou v protiletadlových raketových útvaroch. Najskôr bol veliteľom obsluhy rádiovkej stanice spojovacej rot, neskôr náčelníkom prevádzkarne rádiovkej čaty, potom zástupcom veliteľa čaty strelcov bojových jednotiek protiletadlovej raketovej batérie. Z veliteľských pozícií sa dostal k práci veliaceho poddôstojníka. Najskôr v čate palebnej podpory, neskôr v strážnej čate, rote a potom v celom sektore misie UNFICYP na Cypre. Po návrate z mierovej misie OSN sa stal najprv veliacim poddôstojníkom batérie podpory velenia a potom celého raketometného oddielu v Rožňave.

Osobný príklad

Štábný nadrotmajster Ján Štefan pripomína, že práca veliaceho poddôstojníka vyžaduje veľkú mieru zodpovednosti a sebakontroly. „Je nemysliteľné, aby som pred svojich podriade-

ných predstúpil neustrojený alebo nepripravený na výcvik, najmä keď jednou z hlavných úloh veliaceho poddôstojníka je vyžadovanie práve týchto povinností od svojich podriadených. Až na výnimky som sa stretol s priaznivými reakciami na prácu veliacich poddôstojníkov. Zopár jedincov však stále mylne považuje poukazovanie na ich nedostatky, či nedisciplinovanosť za osobný útok. Zo strany veliteľov som sa nestretol s negatívnymi reakciami. Velitelia berú veliaceho poddôstojníka ako určitého garanta želaného stavu vycvičenosti poddôstojníkov a mužstva. Mám šťastie, že sa v našom útvare stretávam s takými veliteľmi,“ hovorí Ján.

Podľa neho za ním v poslednom období chodia vojaci s dvoma kategóriami problémov. Prvou sú tie bežné, ktoré so sebou celkom prirodzene prináša život vo vojsknom útvare a týkajú sa prevažne výcviku.

Vojakov trápí budúcnosť

„Tá druhá a závažnejšia kategória otázok súvisí s budúcnosťou nášho útvaru a jeho dislokáciou. Vojaci žijú v neistote a u niektorých sa prejavujú známky rezignácie. Súvisí to aj s predpokladanými zmenami v sociálnom zákone. Na tieto otázky sa odpovedá ťažko, no usilujem sa s spolu s ostatnými veliacimi poddôstojníkmi o to, aby poddôstojníci a mužstvo neprepadali „zaručeným“ fámam a naďalej si plnili svoje povinnosti na požadovanej úrovni.

Podľa Jána Štefana si v súčasnom náročnom období v ozbrojených silách zaslúžia najväčší obdiv a úctu ľudia, ktorým nechýba vôľa a chuť odovzdať zo seba maximum. „Nemôžem si dovoliť povedať, že som už vo svojej pozícii dosiahol maximum. Stále je v čom sa zdokonaľovať a postupne si zvykovať latku náročnosti. Aj keď nie vždy je to cesta jednoduchá a priamočiara,“ priznáva úspešný veliaci poddôstojník štábný nadrotmajster Ján Štefan.

Najlepší inštruktor roka 2011

/ Jozef ŽIAK

Rotmajster Martin Bebej nedávno získal prestížne ocenenie Najlepší inštruktor trenčianskeho veliteľstva Síl výcviku a podpory za rok 2011. Cesta z rotý základného výcviku martinského výcvikového práporu k nemu nebola jednoduchá. Podľa veliteľa rotý kapitána Mariána Sobčáka je ocenenie v tých najlepších rukách.

Rodáka z Trenčína už od malička priťahovala vojenská technika a zbrane. A tak sa celkom logicky rozhodol pre vojenskú strednú školu. V Liptovskom Mikuláši vystudoval strojársky odbor zameraný na zabezpečenie pohonnými hmotami a mazivami.

Neuspokojil sa s priemernosťou

Svoju vojenskú kariéru začínal vo vtedajšej mechanizovanej brigáde v bratislavských Vajnoroch. Najskôr ako výkonný práporčík, neskôr zástupca veliteľa čaty a napokon veliteľ čaty. Rotmajster Bebej pracoval s vojakmi v základnej službe. „Nebola to jednoduchá práca, lebo značná časť z nich mala snahu mesiace na vojenčine len prežiť, nijako nevyčnievať, zbytočne sa nesnažiť. So skraccovaním vojenskej služby tento trend silnel. Aj keď sa, samozrejme, medzi nimi našli mnohí, čo premýšľali inak. Ale vtedy som pozoroval okolo seba aj medzi vojenskými profesionálmi snahu byť priemerný. Preto aj prvé reakcie na moju snahu nezľaviť vo výcviku a usilovať sa dosahovať v príprave vojakov čo najlepšie výsledky, boli kolegom z iných rôt skôr na posmech. Vtedy ma podržal vtedajší veliteľ rotý kapitán Teiml, ktorý bol vyznávačom náročného prístupu a hľadania nových foriem výcviku. Často sme cvičili vo Vojenskom výcvikovom priestore Turecký vrch,“ spomína na svoje začiatky rotmajster Bebej.

Preto vitál možnosť podieľať sa na príprave nových vojenských profesionálov v martinskej základnej výcvikovej škole. Ako budúci starší inštruktor výcviku najskôr prešiel rôznymi odbornými kurzami a školeniami.

Zlepšili sa podmienky, prostredie

„Je to celkom iný pocit pracovať s ľuďmi, ktorí nie sú na vojenčine z donútenia, ale preto, že si vojenské povolanie vybrali. Samozrejme, zo začiatku nebolo všetko ružové. Najmä v prvom období, keď to bol skôr nábor, ako výber. A to so všetkými s tým súvisiacimi dôsledkami. Ale postupom času sa situácia zlepšovala a prichádzali k nám záujemcovia, ktorí už prešli dôkladnejším sitom výberu. Môžem to porovnať napríklad aj na fyzickej pripravenosti adeptov. Predtým značná časť nespĺňala kritériá a museli odísť. V súčasnosti máme problémy s približne desiatimi percentami čakateľov. Ale aj u nich vidieť chuť zlepšovať sa. A to človeka teší,“ priznáva najlepší inštruktor roka 2011.

Za uplynulých sedem rokov sa podľa rotmajstra Bebeja výrazne zlepšili aj podmienky a vybavenie, ktoré v dneš vrote základného výcviku a vo výcvikovom prápore majú. K tomu

výrazne prispel aj presun v rámci Martina do kasárni Sever, kde majú okrem iného k dispozícii aj športový areál s telocvičňou. Na jednom mieste je sústredený celý útvar. Neporovnateľné sú aj ubytovacie priestory pre nových vojenských profesionálov, ktoré spĺňajú aj náročnejšie kritériá. Majú nové výcvikové pomôcky, makety. Využívajú napríklad aj strelecký trénažér, ktorý im dosť pomáha. K lepšiemu sa zmenila aj pechotná strelnica vo Výcvikovom priestore Lešť, kam chodia strieľať. Oproti obdobiu, keď pracoval ešte s vojakmi povinnej služby nemusel Martin riešiť ani jeden prípad šikanovania medzi vojakmi. Aj to je podľa neho jeden z pozitívnych prínosov profesionálnych ozbrojených síl.

Práca sa nám darí

V istom období bol medzi adeptmi o vojenskú kariéru veľký počet žien. Teraz sa to zastúpenie znížilo i vzhľadom na možnosti uplatnenia žien v našich ozbrojených silách. Martin mal s nimi väčšinou dobré skúsenosti. Mal na starosti tri krát čisto ženskú čatu. Preferuje však skôr zmiešané kolektívy. V teoretickej príprave boli podľa neho ženy oveľa cielavedomejšie a snaživejšie ako muži. V praktickom výcviku to bolo už trochu iné. Aj keď napríklad v streleckej príprave ženy dosahovali veľmi dobré výsledky.

„Mojím cieľom je, aby z našej rotý základného vojenského výcviku odchádzali po deviatich týždňoch čo najlepšie pripravení noví profesionálni vojaci. Ohlasy a skúsenosti z útvarov, kam odchádzajú naši zverenci ma utvrdzujú v tom, že sa nám darí robiť dobrú prácu. A to ma teší hádam najviac,“ hovorí najlepší inštruktor tohto roka rotmajster Martin Bebej.

Veliteľ rotý kapitán Marián Sobčák približuje, že výber najlepšieho inštruktora bol dôkladným preverením ich schopností. Súťažili v disciplínach, ktoré sú pre nich každodennou prácou. Najmä v oblasti vedenia výcvikovej hodiny, kde predviedli svoje profesionálne majstrovstvo a najmä schopnosť odovzdať vedomosti čakateľom alebo frekventantom jednotlivých kurzov organizovaných v Práporce výcviku Martin. Kandidáti boli v priebehu dvoch dní preverení zo strelby z ručných zbraní jednotlivca na bariérovej strelnici v posádkovom cvičisku Sučany. Ďalšími oblasťami hodnotenia bolo aj preskúšanie z pohybovej výkonnosti, služobné hodnotenie, dosiahnuté výsledky v oblasti sebazvedelávania potrebných k výkonu funkcie inštruktora.

Ondrejčíkov potrebujeme tisíce

/ Danka **CAPÁKOVÁ**

Minister obrany Ľubomír Galko koncom novembra v Slavošovciach navštívil laureáta Vojenského činu roka Juraja Ondrejčíka. „Čítim obrovskú úctu a pokoru na tomto mieste, pretože pán Ondrejčík je človek s veľkým „Č“. Takýchto ľudí nikdy nie je dosť a pán Ondrejčík by nemal získať iba titul Priateľ armády, ale titul Priateľ Slovenskej republiky.“

Hroby dvoch padlých ruských vojakov sa nachádzajú na Paltenovom vrchu, medzi Kohútom a Stolicou pri Slavošovciach. „V týchto častiach sa vo vojnovnej dobe odohrávali tie najťažšie boje,“ priblížil Juraj Ondrejčík. Nápad starať sa o hroby prišiel v súvislosti s jeho otcom. Ten bol partizán a neskôr skončil v koncentračnom tábore. „Ja sám som poľovník a milovník prírody. Roky som tadiaľto chodil a srdce povedalo, že s tým treba niečo urobiť,“ uviedol Ondrejčík.

Pomohli pri povodniach

Pamätnými mincami veliteľa základne odmenil 17. novembra veliteľ leteckej základne KAF v Kandaháre príslušníkov slovenskej strážnej jednotky za ich rýchle a efektívne vyriešenie krízovej situácie v súvislosti s povodňami v Afganistane. „Napriek tomu, že činnosť pri živelných pohromách takéhoto rozsahu nie je presne zakotvená v smerniciach, zachovali ste sa ako praví vojaci a vaša reakcia zachránila zdravie a majetok koaličných vojakov, navyše pri zachovaní plynulosti premávky a bezpečnosti na vstupno-výstupných bodoch základne,“ zdôraznil veliteľ základne americký brigádny generál Jeffrey Kendall Kendall. Podľa veliteľa 16. slovenského kontingentu v operácii ISAF podplukovníka Štefana Acsaia sú skúsenosti našich vojakov nadobudnuté počas nasadenia v operácii kľúčové pre pôsobenie našich ozbrojených síl v rámci domáceho krízového manažmentu. Generál Kendall odmenil za operatívne riešenie hrozby troch vojakov z michalovského a martinského mechanizovaného práporu, ktorí boli počas povodne v službe, ako aj ich veliteľa roty.

/ mjr. Milan **VANGA**

zástupca veliteľa SLOVCON ISAF

Diskutovali o vývoji obranných systémov

/ PhDr. Alena **HARAGOVÁ**

V Akadémii ozbrojených síl (AOS) sa v dňoch 9.-10. novembra konala Medzinárodná vedecká konferencia „Výzbroj a technika pozemných síl 2011.“ Má dlhodobú tradíciu, pravidelne sa na nej zúčastňujú odborníci z Českej republiky, Poľska, Slovenska. Na konferencii diskutovalo 65 zástupcov z 18 inštitúcií, zastúpené boli vysoké školy a univerzity, výskumné ústavy, strojárne firmy pôsobiace v oblasti špeciálnej techniky a prírodné boli i špecializované pracoviská rezortu obrany a vojenské útvary OS SR. Stretnutie odborníkov sa každoročne zameriava na teoretické a technické aspekty výskumu a vývoja špeciálnej techniky a technológií, mnohokrát v nadväznosti na predchádzajúce konferencie, sleduje kontinuitu vývoja obranných systémov, a to vo výskume i vo výrobe. Súčasťou konferencie bola výstava firiem VR Group, Grand Power, Vývoj Martin a SPECTRO APS Martin.

Rytieri delostrelectva

/ por. Martin **ZAJAK**

V priestoroch Samohybného delostreleckého oddielu v Michalovciach v Duklianskych kasárňach už tradične slávnostne inaugurovali 40 delostrelcov. Podujatie organizoval samohybný delostrelecký oddiel v spolupráci s občianskym združením Česká a Slovenská obec delostrelecká (ČASOD). Medzi inaugurovanými boli aj bývalí delostrelci a výzbrojáři plk. v. v. Ing. Peter Javorský a pplk. v. v. Pavol Šaranič. Noví rytieri delostrelectva boli prijatí do rytierskeho stavu pri soche sv. Barbory – patrónky delostrelcov so slovami: “V mene svätej Barbory Vás pasujem do stavu rytierov delostrelectva s právom nosiť kríž rytiera delostrelectva”. Počas slávnostnej inaugurácie udelili delostrelecké kríže a čestné dekréty Sigillum Magnum.

miniBODKA hojí ubolenú dušu

/ Mariana **ZAJACOVÁ**/ foto kpt. Peter **MICHNICA**

Združenie miniBODKA vyhľadáva na Slovensku zanedbávané a týrané deti a usiluje sa im pomáhať. Či už osvetou v ich nie ideálnych rodinách, alebo aj súdnou cestou. A to i ich odobrať a umiestnením do starostlivosti detských domovov alebo pestúnov. Riaditeľ Milan Daniel by vedel dlhé hodiny rozprávať smutné príbehy o deťoch, ktoré bývali zamykané v pivnici, boli nútené k prostitúcii alebo boli vyhľadávané na kost. Napokon, ani príbeh jeho detstva nebol veselý. Naopak. Ako dobrovoľník pomáha deťom už od roku 1993. Aj pracovníci rezortu obrany chceli pomôcť a mnohí sa zapojili do užitočnej zbierky pre tieto deti, ktorú zorganizovali pracovníci oddelenia marketingu a vzťahov s verejnosťou. Medzi darmi nechýbali školské potreby, oblečenie, obuv, ale darcovia mysleli aj na hračky, knihy, trvanlivé potraviny. Dobrá vec sa podarila, odmenou boli rozžiarené očka deti a poďakovanie riaditeľa Milana Daniela.

Výborní Nitrania

/ rotný Jozef **JÁREK**/ foto archív **PLRB Nitra**

Bojové streľby vo VWP Záhorie boli v novembri vyvrcholením dvojtyždňového udržiavacieho výcviku 2. protiletadlovej batérie Igla nitrianskej protiletadlovej raketovej brigády, ktorý prebiehal na posádkovom cvičisku Koliňanský vrch a kontroly zladenosti, kde strelcov a bezpečnostných dôstojníkov preverili z teoretických vedomostí a praktických zručností odbornej prípravy. Úloha znela jasne: „Počas krátkej zastávky zostreliť vrtník vo vise.“ Od vydania povelu až po palbu mal strelec necelých 15 sekúnd na vystrelenie rakety a zasiahnutie svetlice, ktorá imitovala vrtník. Celkovo 26 profesionálnych vojakov (z toho 2 ženy) vystrelilo 30 rakiet S-2M a splnilo úlohy vysoko profesionálne, so záverečným hodnotením výborne.

„Som veľmi rád, že príslušníci batérie Igla potvrdili svoju profesionalitu a vysokú úroveň pripravenosti na plnenie úloh napriek obmedzeným zdrojom na výcvik. Zvlášť chcem vyzdvihnúť siedmich strelcov, ktorí absolvovali svoje prvé bojové streľby, z toho šiesti s výborným hodnotením,“ povedal na záver streľieb veliteľ protiletadlovej raketovej brigády plukovník Vladimír Kováč.

Z redakčnej pošty

Vážený pán riaditeľ **VÚSZ**

v dňoch 31. 10. až 20. 11. 2011 som podstúpil kúpeľnú liečbu vo VKZ Piešťany.

Vysoká kvalita služieb poskytovaných zamestnancami tohto zariadenia rezortu ministerstva obrany SR je už tradičná, preto by som sa chcel venovať inému aspektu. Už v prvý deň v Piešťanoch som bol milo prekvapený a potešený, že som stretol aj vojakov (vojnových veteránov), ktorí boli nasadení v misiách UNPROFOR, UNCRO a UNTAES zo zálohy, teda neboli profesionálnymi vojakmi. Je to nesmierne dôležitá motivačná zložka aj pre profesionálnych vojakov, aby bývali aj súčasní zamestnanci štátu pocítili “starostlivosť” štátu. Verte mi, že v rozhovoroch s mojimi bývalými podriadenými, bola táto skutočnosť obojstranne veľmi oceňovaná.

Dovoľte mi, aby som sa Vám a Vášmu tímu poďakoval za vynikajúcu prácu a profesionalitu pri poskytovaní služieb vojnovým veteránom v rámci limitovaných možností.

Ing. Jozef **ULIAN, CSc.**
plk. v. v.bývalý zástupca náčelníka štábu
a veliteľ slovenského kontingentu UNTAES

Vzdušní policajti

/ Jozef ŽIAK

/ foto archív brigády velenia, riadenia a prieskumu vzdušných síl

Posledný, dosť medializovaný prípad, keď museli zasahovať dve lietadlá MiG-29 pohotovostnej zmeny zmiešaného leteckého krídla Sliač, ktorí držia pomyslenú ochrannú ruku nad slovenským vzdušným priestorom, sa udial v októbri.

Tam ho prevzali maďarskí stíhači a zároveň aj taliansky CAOC 5, do ktorého zodpovednosť patrí vzdušný priestor našich južných susedov i značnej časti južnej Európy. Pre rodáka zo Zvolena, ktorý po ukončení štúdia spojovacieho smeru na vojenskej strednej škole v Novom Meste nad Váhom a vysokej vojenskej školy v Liptovskom Mikuláši pôsobil v žilinskom pluku špeciálneho určenia, bol prechod na zvolenské Operačné centrum novým začiatkom. Nasledovalo náročné štúdium predpisov a postupné zapracovanie do pohotovostného systému. Vďaka starším skúsenejším kolegom sa pomerne rýchlo dostal do problematiky, zvykol si na 24-hodinové služby. Práve v začiatkoch zažil aj tragickú skúsenosť po leteckej katastrofe v Hejciach, keď sa aktivovali zložky leteckej pátracej a záchrannej služby...

Obyčajný deň

Obyčajný deň sa začína na pracoviskách Operačného centra ráno o pol ôsmej, keď si stará a nová zmena v tzv. desaťminútovke odovzdáva službu. Ide o oboznámenie s aktuálnou vzdušnou situáciou v priestore, s udalosťami, ktoré sa udiali za uplynulý deň a zároveň sa ujasnia úlohy, ktoré ich v priebehu nasledujúcich 24 hodín čakajú. Nasleduje ranný brífing, ktorého súčasťou je aj informácia z bratislavského poveternostného ústredia. Potom sú na programe hlásenia a dohovory s okolitými štátmi. Všetko prebieha v angličtine.

„Ide o štandardný postup. Oboznámime sa navzájom, kto nastúpil do služby u nás, kto u nich. V prípade, že k nám napríklad letí nejaký VIP let či iný špeciál, máme informáciu o jeho vzlete. Keď u nás pristane, zasa my informujeme ich. Vojenské a VIP lety musia mať diplomatické povolenie. Nasledujú hlásenia od našich podriadených útvarov.

V priebehu dňa okrem iného zabezpečujeme pre naše letecké útvary v prípade ich lietania leteckú pátracu a záchrannú službu. Zvyšok dňa, ak sa nič mimoriadne neudeje, vyplní spracovanie potrebnej dokumentácie, štatistik. Obsahujú napríklad počty letov, nálet v hodinách,“ približuje major Nôta prácu zmeny Strediska riadenia operácií.

Náčelník zmeny Strediska riadenia a upovedomovania (CRC) major Peter Kábrt začína po ukončení vysokej vojenskej leteckej školy v Košiciach ako letovod v bývalom VVP Javorina. Neskôr pôsobil v bratislavskom stredisku riadenia letov a na navádzacom stanovišti vo Veľkej Ide. Podľa jeho skúsenosti trvá tak tri až štyri roky, kým sa z absolventa školy stane dobrý letovod.

Druhé oči pilota

„Pravda, za predpokladu, že má túto prácu rád. Keď k nej nemá vzťah, len ťažko do seba vstrebe to množstvo potrebných údajov z predpisov. Je to zodpovedná a tímová práca. Kto nevie pracovať v kolektíve, nemá šancu uspieť,“ pripomína major Kábrt.

Letovod predstavuje pre pilota vo vzduchu vlastne jeho druhé oči. Vidí vďaka prístrojom a údajom z rôznych rádiových prieskumov z celého Slovenska oveľa ďalej ako on. Vníma celú šírku vzdušného priestoru. Musí zabezpečovať bezpečné rozstupy medzi lietadlami. „V prípade bojového navedenia letovod navedie pilota do východiskovej polohy, aby mohol splniť úlohu. Sme vlastne takí vzdušní policajti, ktorí sledujú situáciu vo vzdušnom priestore a kontrolujú, či sa všetci, čo sa v ňom pohybujú, správajú v súlade s predpismi,“ poznamenáva rodák z Trenčína, ktorý detstvo prežil v Čechách.

Vedúci zmeny, starší letovod nadporučík Jozef Ometák si dodnes spomína na svoje prvé navedenie. Ešte v Mierove navádzal dvojicu lietadiel MiG-29 na cvičenie jeden proti jednému. Letovod musí podľa neho byť vo fyzickej a psychickej pohode. Musí viesť rýchlo a správne reagovať na vzniknuté situácie. Nesmie mu chýbať tzv. intuitívne rozhodovanie. To musí byť v stopercentnej zhode s nariadeniami a predpismi. Veď každý let sa môže v zlomku sekundy zmeniť...

Veliteľ brigády velenia, riadenia a prieskumu vzdušných síl plukovník gšt. Juraj Grivna si veľmi pochvaľuje prácu svojich ľudí, ktorí pomáhajú zabezpečovať vzdušnú situáciu nad našim územím a v rámci systému NATINADS aj v rámci Aliancie. Či už je to majorka Janka Munčárová, či kapitán Maroš Mráz zo Strediska riadenia a upovedomovania, major Lubomír Kolačkovský a kapitán Andrej Chovan zo Strediska riadenia operácií, nadporučík Jozef Ometák a Michal Adamko z letovodskej časti CRC, kapitán Adrián Andrašik z technického oddelenia, či nadporučík Ján Pavlík z komunikačno-informačného uzla.

Tešíme sa na Slovákov

V Centre výcviku a kynológie Vojenskej polície vo Vlkanovej – Hronseku v novembri vyvrcholila príprava slovenských vojenských policajtov. V decembri vystriedajú svojich kolegov v operácii ISAF v Afganistane. Podľa náčelnícky skupiny všeobecného výcviku kapitánky Bilbany Švarcovej a staršieho inštruktora výcviku nadrotmajstra Vladimíra Bobulu je celý výcvik vedený v anglickom jazyku, keďže policajti pôsobia v medzinárodnom kolektíve.

V ich príprave výrazne pomáhajú aj čerstvé skúsenosti nadrotmajstra Martina Manoviča, ktorý v tomto prostredí v Kandaháre nedávno pôsobil. Pre jedného z vojenských policajtov, nadrotmajstra Jána Vozára to bude už tretia skúsenosť z afganského prostredia. Prvý má ešte ako príslušník veliteľstva NATO v Heidelbergu, keď bol pol roka na veliteľstve ISAF v Kábule a viedol medzinárodnú jednotku vojenskej polície. Pred necelými dvoma rokmi bol zástupcom veliteľa skupiny strážnej jednotky na základni v Kandaháre. Teraz bude zasa pôsobiť v medzinárodnom prostredí. „Už podľa skúseností z pôsobenia v Kábule viem, že ma čaká náročná, no zaujímavá práca v pestrom kolektíve, zloženom z príslušníkov vojenských polícii mnohých armád NATO. Bezpečnostná situácia je síce oproti minulosti skôr horšia, ako lepšia, ale budeme sa snažiť splniť všetky úlohy a v poriadku sa vrátiť domov,“ zdôrazňuje nadrotmajster Vozár.

Centrum vo Vlkanovej - Hronseku navštívili aj zástupcovia vojenskej polície Armády Českej republiky, aby skontrolovali ďalšiu spoluprácu oboch vojenských polícii, tentoraz na území Afganistanu. Českí kolegovia momentálne už druhú rotáciu pôsobia v rámci OML tímu v provincii Wardak, kde pomáhajú pripravovať nových príslušníkov afganskej polície v rámci Národného výcvikového centra Afganskej polície. Od leta budúceho roku by českých kolegov mali v tejto činnosti posilniť aj slovenskí vojenski policajti. „Už sa tešíme na spoluprácu,“ hovorí náčelník oddelenia prípravy Odbornej školy vojenskej polície vo Vyškove podplukovník Lubomír Wenzl. „Policajti oboch našich armád majú za sebou veľmi dobrú spoluprácu v operácii KFOR v Kosove, aj v rámci cvičení a odbornej prípravy v mnohonárodnom prápore vojenskej polície NATO. Naposledy dokázali vysokú efektívnosť

NATINADS

Pred vyše päťdesiatimi rokmi [1. júla 1961] vznikol Integrovaný systém protivzdušnej obrany NATO (NATINADS – NATO Integrated Air Defence System). Podstatou NATINADS-u je nepretržitá ochrana národných vzdušných priestorov európskych členských štátov NATO. Člen systému NATINADS musí mať kompatibilné velenie a riadenie s ostatnými členmi aliancie, zároveň sa stará o nepretržitý rádiový prieskum vzdušného priestoru.

V prípade neštandardnej situácie vo vzdušnom priestore vydá veliteľstvo pokyn pohotovostným lietadlám k okamžitému vzletu (tzv. Alpha Scramble) s cieľom vizuálne identifikovať sporný cieľ. Najčastejším dôvodom takýchto vzletov býva strata rádiového spojenia medzi pilotmi civilného lietadla a miestom civilného riadenia letovej prevádzky.

Pomocou radarových stanovišť, diaľkových prenosov dát a centrálnych radiacií a kontrolných stredísk Aliancia zaisťuje neustálu kontrolu celého svojho vzdušného priestoru od Nórska na severe až východne Turecko nepretržite - 365 dní v roku.

CAOC (Combined Air Operations Centre), čiže Spojené (medzinárodné) stredisko riadenia vzdušných operácií je miesto, kde sú všetky potrebné údaje z národných centier monitorovania vzdušnej situácie (ale aj z civilných radarov) zhromažďované. Na vyžiadanie je v prípade potreby možné nasadiť aj lietadlo AWACS.

Slovenský vzdušný priestor patrí do priestoru zodpovednosti CAOC 2 so sídlom v nemeckom Uedeme.

Celkovo má NATO k dispozícii na našom kontinente štyri takéto centrá (CAOC 1 v dánskom Finderupe, spomínané CAOC 2, CAOC 5 v talianskom Poggio Renatico a CAOC 7 v gréckej Larisse) Statické centrá podporovať spojenecké letecké operácie zo svojich pevných stanovišť. Okrem toho dve z nich (CAOC 2 a 5) majú aj mobilný komponent a môžu podporovať činnosť síl NATO v oblasti konkrétneho nasadenia.

jož

spolupráce na cvičení tohto prápore Black Bear 2011, ktoré sa uskutočnilo práve na Slovensku, na Lešti. Vo Wardaku v súčasnosti českí vojenski policajti plnia úlohy po boku svojich francúzskych, portugalských, rumunských a amerických kolegov. Aj vzhľadom na jazykovú a mentálnu blízkosť i predchádzajúcu spoločnú históriu budeme radi spoločne plniť úlohy práve so Slovákami,“ s úsmevom konštatuje podplukovník Wenzl.

Budúcu spoluprácu s českými, ktorá začne novú etapu pôsobenia slovenských vojenských policajtov v Afganistane oceňuje aj veliteľ Centra výcviku a kynológie VP Vlkanová – Hronsek podplukovník Miroslav Kováčik: „Bude to pre nás nová, užitočná skúsenosť.“ Do odchodu na nové pôsobisko v Afganistane čaká slovenských a českých vojenských policajtov ešte náročná príprava. Časť z nej bude prebiehať v Čechách a ďalšia vo výcvikových zariadeniach na Slovensku.

Chce u nás naštartovať JEMM

/ Jozef ŽIAK

/ foto archív kpt. HANKA

Polský minister obrany ocenil trojročné pôsobenie kapitána Milana Hanka v Spoločných silách – Výcvikovom stredisku (JFTC) so sídlom v poľskom Bydgoszczy udelením bronzovej medaily.

Pre kapitána Hanka sú však tou najlepšou odmenou a zároveň základom pre jeho ďalšie pôsobenie v slovenských ozbrojených silách predovšetkým získané teoretické a praktické skúsenosti z práce v medzinárodnom kolektíve. Ich účinnosť a efektívnosť si mal možnosť overiť niekoľko ráz pri svojich výjazdoch do Afganistanu. Rodák z Michaloviec kapitán Milan Hanka pripomína, že prvý raz mal šťastie na dobré prostredie už po ukončení bakalárskeho štúdia v Liptovskom Mikuláši. Vtedy sa dostal k nášmu prvému plne profesionálnemu vševojskovému útvaru: martinskému práporu rýchleho nasadenia (predchodcovi dnešného mechanizovaného práporu).

Martinská škola života

„Pracovalo sa tam na profesionálnej úrovni. Tomu zodpovedalo aj lepšie vybavenie a zabezpečenie ako v iných útvaroch. A asi ako jeden z mála útvarov vtedajšej armády sme pravidelne cvičili. Hneď po mojom nástupe ma čakalo ako čerstvého veliteľa čaty prvé vyvedenie. S vojakmi, ktorí bolo väčšinou starší ako ja. Nebolo to ľahké, ale napriek všetkým problémom to bola pre mňa veľká škola,“ spomína kapitán Hanka.

Medzitým získal aj prvé medzinárodné skúsenosti. Najskôr v celkom prvej rotácii slovenských ozbrojených síl v misii OSN UNDOF na Golanských výšinách, potom v KFOR v Kosove, kde bol so svojou organickou jednotkou. V Liptovskom Mikuláši absolvoval JSOC, v americkom Fort Knoxe desaťmesačný kapitánsky kurz. Ten mu podľa jeho slov veľmi rozšíril obzor. Po návrate svoje skúsenosti zúročil v príprave martinského práporu do sil rýchlej reakcie (NRF). V Bydgoszczy vystriedal prvého Slováka v JFCT. A až do príchodu generálmajora Pavla Macka a ďalších príslušníkov našich ozbrojených síl bol tam takmer dva a pol roka jediným zástupcom Slovenska. Za jeho pôsobenia sa ťažisko práce JFTC postupne presunulo z výcviku síl NRF na prípravu ISAF.

Začínal v príprave a výcviku poľných operácií, získal aj skúsenosti v oblasti, ktorá bola pre neho nová – v spravodajstve. Absolvoval niekoľko odborných kurzov vo výcvikových a školiacich zariadeniach NATO. Najskôr pracoval pod vedením dánskeho podplukovníka, neskôr francúzskeho plukovníka. Efektívnosť práce seba a svojich kolegov si overoval v priebehu siedmich výjazdov do Afganistanu. Najmä do miest nasadenia zložiek, ktoré školili pre regionálne veliteľstvo ISAF Sever.

Poučenie i motivácia

„Pôsobenie v Bydgoszczy i v čase výjazdov do Afganistanu mi rozšírilo obzor. Získal som také odborné poznatky, ktoré by som doma na Slovensku nemal šancu dostať. Ukázali mi, že globalizácia vo vojenstve poriadne pokročila. Keď sa pred desiatimi rokmi začínalo v ISAF, každý národný prvok mal svoj spojovací systém, interoperabilita bola ešte v začiatkoch. Dnes je situácia úplne iná. Zaujímalo ma systém vzdelávania ADL, no najmä tzv. JEMM (Joint Exercise Management Module), čiže prostriedok – program, ktorým sa pripravujú, plánujú, uskutočňujú, ale aj vyhodnocujú cvičenia. Dnes to už využíva väčšina veliteľstiev Aliancie, ale aj armád na prípravu svojich cvičení. Slovensko je v tomto smere, dá sa povedať, niekde pred štartom spomínaného procesu. Rád by som pomohol s jeho naštartovaním v našich podmienkach,“ skromne konštatuje kapitán Hanka, ktorý dnes pôsobí na Generálnom štábe OS SR. Ďalším poučením a zároveň motiváciou pre neho je lepšie využívanie výpočtovej techniky. Ale v pamäti mu zostali aj iné momenty z Afganistanu. Keď sa napríklad ľútili so štyrmi nemeckými vojakmi, ktorí zahynuli pri plnení úloh, či pohľad na desiatky zhorených tiel po výbuchu ukradnutých cisterien. Aj preto si váži všetkých príslušníkov síl ISAF v Afganistane.

JFTC sa predstavuje

Spoločné sily – Výcvikové stredisko (JFTC) so sídlom v poľskom Bydgoszczy má v rámci NATO dôležitú úlohu. Okrem iného uskutočňuje spoločné školenia pre taktickú úroveň velenia.

- *Služi ako kontaktné miesto a odborné stredisko v oblasti spoločných operácií NATO a bojovej prípravy na taktickej úrovni.*
- *Uskutočňuje pomocou počítačovej simulácie odbornú prípravu a výcvik pre mnohonárodné veliteľstvo na taktickej úrovni pri príprave reálnych misií.*
- *Poskytuje podporu veliteľom pri výcviku a cvičení v NRF so zameraním na spoločné a kombinované schopnosti na taktickej úrovni.*
- *Centrum je schopné uskutočniť školenie, alebo prostredníctvom svojich príslušníkov poskytovať podporu a odbornú pomoc pri výcviku všetkých aliančných partnerov.*
- *Organizuje kurzy, školenia a poskytuje poradenstvo pre rôzne vzdelávanie v rámci celej Aliancie.*
- *Je schopné spolupracovať s inými národnými výcvikovými strediskami, vrátane odbornej prípravy PpP centier a COEs, zabezpečiť uplatňovanie štandardov NATO.*

Spoločné sily Výcvikové stredisko (JFTC) má výraznú a jedinečnú úlohu v oblasti spoločného a kombinovaného vzdelávania na taktickej úrovni. Zameriava sa najmä na spoločnú taktickú prípravu na dosiahnutie potrebnej interoperability v spojeneckých operáciách v krízových oblastiach sveta.

Stredisko je schopné poskytovať podporu a poradenstvo, pomáhať pri výcviku všetkých aliančných partnerov. Organizuje množstvo odborných kurzov, školení a poskytuje poradenstvo. Spolupracuje s ďalšími národnými školiacimi strediskami vrátane odbornej prípravy PpP centier a centrami výmnočnosti. Všetko pre to, aby bolo zabezpečené uplatňovanie štandardov NATO a doktrín. V poslednom období stredisko v Bydgoszczy úspešne organizuje nielen spomínané kurzy pre personál NATO pôsobiaci napríklad v operácii v Afganistane, ale aj priamo na mieste pomáha v činnosti veliteľstiev a jednotlivých výcvikových tímov.

JFTC zameriava svoje úsilie na ISAF. Na odbornú prípravu personálu pred vyslaním a podporuje veliteľov ISAF na taktickej úrovni. Druhou prioritou je podpora výcviku a prípravy Sil rýchlej reakcie NATO (NRF).

MUDr. Peter Kmet': Očkovanie je pre vojaka nenahraditeľné

/ Pavol VITKO

Pán doktor, podľa čoho sa riadi očkovanie vojakov, ktorí odchádzajú do operácií medzinárodného krízového manažmentu?

Preventívne očkovanie, alebo aj aktívna imunizácia, vychádza v rezorte obrany predovšetkým zo zákona č. 355 o ochrane, podpore a rozvoji verejného zdravia. Tento zákon bol rozpracovaný na podmienky ozbrojených síl a v oblasti očkovania platí metodický pokyn vedúceho hygienika OS z roku 2008. Uvedený metodický pokyn vychádza aj z materiálov Stanag 2037, ktorým Aliancia upravuje formou odporúčaní rozsah očkování. Ten vychádza predovšetkým z toho, kam vojaci odchádzajú a proti čomu majú byť chránení.

V súčasnosti je pri očkovaní zrejme najväčšia pozornosť upretá na operáciu ISAF.

Na území Afganistanu za najdôležitejšie považujeme očkovanie proti vírusovým hepatitidám typu A a B. Sú to ochorenia, ktoré nie sú vyslovene rizikové alebo špecifické len v oblasti, kde pôsobia naši vojaci. Poznáme ich aj v našej krajine. No riziko ich získania je v ISAF oveľa vyššie. Ďalej je to očkovanie proti týfusu a preočkovanie proti obrne. Dôležité je aj očkovanie proti hnisavému zápalu mozgových blán, teda meningokovej encefalitíde. V predsezónnom období je dôležité očkovanie proti chrípke.

Aký by bol postup, ak by niekto z vojakov nebol zaočkovaný, ale vzhľadom na nepredvídateľné okolnosti bol náhle vyslaný do operácie?

Najkratšia doba, v ktorej sa dá očkovanie vykonať, je aj pri takzvanej zrýchlenej schéme aspoň tri týždne. Doba, keď sa po vpravení antigénu alebo vakcíny vytvorí v tele účinná hladina protilátok, je totiž minimálne 14 dní. V praxi sa však s takými prípadmi v podstate nestretávame. Aj preto, lebo veľká časť vojenskej verejnosti už prešla misiami a dĺžka pôsobenia protilátok je od troch až po desať rokov. No ak by sa niečo podobné predsa len stalo a človek by bol poslaný ešte pred účinnosťou protilátok, musel by aspoň prvé týždne dodržiavať prísnejšie pravidlá hygieny, stravovania či pitného režimu.

Vyskytujú sa pri očkovaní komplikácie?

Tak ako u každého iného vpravenia cudzorodej látky do organizmu je tu určité riziko, že organizmus môže reagovať neprimerane. Na druhej strane – v súčasnosti používame očkovacie látky, ktoré sú minimálne reaktogénne. Aj preto za dve desaťročia, keď sme zabezpečovali desiatistice aplikácií očkovacej látky, sme sa nestretli s reakciou, ktorá by vážnejšie komplikovala zdravotný stav vojaka.

A keby sa vyskytol prípad, že samotný vojak sa nechce dať očkovať...

Otázka osobného rozhodnutia, dať alebo nechať sa očkovať je v zdravotníckych kruhoch diskutovaná. Na jednej strane sa dá akceptovať, že každý má právo odmietnuť. Druhá vec je otázka zmluvného vzťahu s ozbrojenými silami. Zákon o štátnej službe profesionálnych vojakov hovorí v tom zmysle, že profesionálny vojak je povinný strpieť lekárske úkony chrániace jeho zdravie. V takom prípade by bolo tiež na veliteľovi, či by bol ochotný tolerovať riziko

MUDr. Peter Kmet' je odborný lekár Vojenského ústavu hygieny a epidemiológie Bratislava. Maturoval na gymnáziu v rodnom Ružomberku. V roku 1975 absolvoval štúdium medicíny na Vojenskej lekárskej fakulte v Hradci Králové. Päť rokov bol lekár v tankovom pluku v Práslaviciach. Hygiene a epidemiológii v podmienkach ozbrojených síl sa venuje od roku 1981.

ochorenia, ktoré by v operácii hrozilo neočkovanému vojakovi. K každomu prípadu – ešte sa mi nestalo, aby mi niekto v ambulancii povedal, že si očkovanie rozmyslel...

Stalo sa, že niektorí z vojakov dostali chorobu, proti ktorej boli očkovaní?

Neviem o takom prípade. Ak hovoríme zároveň o očkovaní proti chrípke, to je tiež veľmi účinné. No nemalo ľudí dostať napríklad angínu a myslí si, že mali chrípku, a teda očkovanie bolo zbytočné. Ide pritom o celkom inú chorobu.

V oblasti imunizácie vojakov pracujete skoro tri desaťročia – teda v rezorte obrany najdlhšie. Stretli ste sa v minulosti s prípadom, že choroby, proti ktorým sa dnes očkuje, sa vo väčšej miere vyskytli aj v armáde?

V byvalej československej armáde bol v 80. rokoch relatívne bežný vírusový zápal pečene typu A. Teda inak povedané – choroba špinavých rúk. Sám som riešil desiatky takých prípadov. Choroba sa nezriedka vyskytovala na vojenských stredných školách. Tieto vírusové hepatitídy nám robili starosti, pretože majú riziko následkov. Rovnako v 80. rokoch sme mali v určitom období značný počet hnisavého zápalu mozgových blán, tzv. meningokovej meningitídy. Niekoľko týchto ochorení sme mali aj v polovici 90. rokov. Je to zákerné ochorenie a má veľmi rýchly priebeh, ktorý môže pacienta ohroziť na živote. Odvtedy, ako sa zaviedlo proti nemu v armáde očkovanie, sme ho medzi vojakmi nezaregistrovali.

Sú však aj choroby, proti ktorým sa očkovať nedá...

Napríklad je to vírusový zápal pečene typu C. No výskyt tohto ochorenia je veľmi zriedkavý, je to jeden prípad za tri až štyri roky. Očkovacou látkou sa nedá chrániť ani pred maláriou. Celosvetovo sa v tomto smere vynakladajú obrovské prostriedky, ale zatiaľ si ešte treba počkať. Najmä keď naši vojaci pôsobili v Eritreii, bolo dôležité, aby sa chránili užívaním antimalarik. Ak sa dobre pamätám, po návrate na Slovensko bola malária diagnostikovaná trom príslušníkom ozbrojených síl. Nemôžem sa teraz vyjadriť, či dostali maláriu preto, lebo nebrali zodpovedne a presne antimalariká, alebo choroba bola i napriek ich užívaniu silnejšia. Maláriu sme tiež zaznamenali aj v pozorovateľských misiách v Afrike. Tu dodám, že pre vojakov, ktorí by boli vyslaní napríklad do subsaharskej Afriky, je dôležité aj očkovanie proti žltej zimnici. Vykonáva ho aj náš ústav. Očkovani bývajú vojaci, ktorí sú vyčlenení v rámci síl NATO alebo EÚ. Takže v prípade potreby by mohli byť do takéhoto krajín vyslaní už očkovaní. Vojaci sú tiež postupne očkovaní proti klieštovej encefalitíde. Najmä tí, ktorí cvičia v lesoch, kde sa kliešte vyskytujú.

Koľko stojí preočkovanie vojaka pred jeho vyslaním napríklad do operácie ISAF?

Približne 300 eur na osobu.

Ako sa dá zhodnotiť význam očkovania pre bojaschopnosť jednotiek?

V súčasnosti je nenahraditeľná. Akékoľvek iné opatrenia môžu síce znížiť riziko ochorenia, ale nikdy očkovanie nenahradia. Ak dám na jednu stranu náklady a určitý zásah do organizmu – a proti tomu efekt, ktorý očkovanie prináša, získam pre zdravie je neporovnateľný.

Stuxnet, Duqu, Doom

/ kpt. Peter GARAJ

Ked' som písal článok o Stuxnete, ktorý bol aktívny naposledy približne na začiatku roka 2011, nevedel som že tento rok to nebude posledná zaujímavosť na kybernetickom bojovom poli. Pripomeňme si, že Stuxnet bol vytvorený na to, aby spomalil iránsky jadrový progres.

Šíril sa inak ako internetom, bol vytvorený profesionálne a bol diaľkovo ovládaný a zdokonaľovaný. Nebudeme rozoberať priznanie „medzi riadkami“, ktoré vyslovil Gary Samore, koordinátor Bieleho domu pre Skupinu pre kontrolu zbraní hromadného ničenia v máji tohto roka. Takisto sa nebudeme zameriavať na to, ako Siemens odporučil každému svojmu klientovi kontrolu systémov, hoci sa u nich Stuxnet nenašiel.

Zameriame sa na informácie o tom, že zdroj Stuxnetu sa v novembri 2010 objavil na čiernom trhu a o tom, čo sa deje teraz.

Prvého septembra 2011 bola čiastočne identifikovaná nová hrozba. Budapeštianske laboratórium CrySyS, súčasť Univerzity techniky a ekonomiky, analyzovalo túto hrozbu na 60 stranách. Participujúci študenti ju pomenovali Duqu. Symantec, ktorý hral významnú úlohu pri odhaľovaní Stuxnetu, pokračoval v tejto analýze a označil hrozbu za „takmer identickú“ so Stuxnetom. Predpokladá sa, že autor Duqu mal prístup k zdrojovému kódu Stuxnetu alebo bol priamo autorom oboch týchto vírusov, keďže viaceré automatické analýzy označili časti vírusu Duqu ako Stuxnet. Na druhej strane sa hovorí o tom, že metódy použité v Duqu a v Stuxnete sú také bežné pre vírusy, že by sa nemali považovať za dôkaz prepojenia. A kopírovanie nápadov je vo svete softvéru bežnou praxou.

Duqu pri každej infiltrácii vytvára unikátne súbory. Unikátne menom, obsahom aj kódovaním. To znamená, že bežné antivírusové metódy pri detekcii zlyhávajú.

Agresívny vírus

Duqu je vírus typu trójsky kôň. Nevie sa, čo presne je jeho úlohou, no pravdepodobne je celkom iná ako úloha Stuxnetu. Duqu má niekoľko variantov, zatiaľ sa vie o trinástich, no antivírusové firmy majú však len šesť ako tak kompletných. A jednou z nepríjemných vlastností Duqu (alebo to platí len pre niektoré jeho varianty?) je aj automatické samozmazanie po 36 dňoch, čo sťažuje hľadanie nových verzií vírusu a analyzovanie jeho šírenia.

Duqu má tri hlavné časti. Kernel driver, ktorý sa cez chybu v systéme Windows dostane medzi systémové procesy a tak si získa systémový čas. Druhou časťou je DLL knižnica, ktorá obsahuje funkcie na ovládanie systému, ako aj funkcie na spojenie s ovládacím serverom na internete. Tretou časťou je konfiguračný súbor. Ďalej sa podarilo v niektorých verziách identifikovať keylogger, čo je program, ktorý zaznamenáva všetky stlačené klávesy. To je asi všetko, čo o Duqu vieme. Duqu pri každej infiltrácii vytvára unikátne súbory. Unikátne menom, obsahom aj kódovaním. To znamená, že bežné antivírusové metódy pri detekcii zlyhávajú. Ďalej je veľmi flexibilný, takže sa na pokyn z ovládacieho servera dokáže zmeniť, znovu konfigurovať alebo sa pripojiť na nový ovládací server. Predpokladá sa, že Duqu je širokospektrálny prieskumník, ktorý hľadá informácie o kritickej infraštruktúre a pripravuje podmienky na ďalší útok. Duqu sa nevie sám šíriť, jeho šírenie zabezpečuje Word dokument s využitím chyby v podsystéme fontov operačného systému Windows. Tento dokument bol posielaný špecifickej organizácii počas ôsmich dní. Identifikovaných napadnutí je len niekoľko a anti-

vírusové firmy o nich nechcú veľmi hovoriť. Ani o napadnutých krajinách (Francúzsko, Holandsko, Švajčiarsko, Ukrajina, India, Irán, Sudán a Vietnam sú potvrdené), ani o napadnutých systémoch. Hovorí sa však, že šírenie nie je také obmedzené ako pri Stuxnete a napadnutými systémami sú výrobné linky a dôležité infraštruktúry po celom svete. No všetci sa zhodujú, že šírenie nie je náhodné a ciele sú špecifické. A sú aj konšpiračné teórie, ktoré hovoria o tom, že každá verzia Duqu je určená pre špecifický cieľ a má osobitný ovládací server.

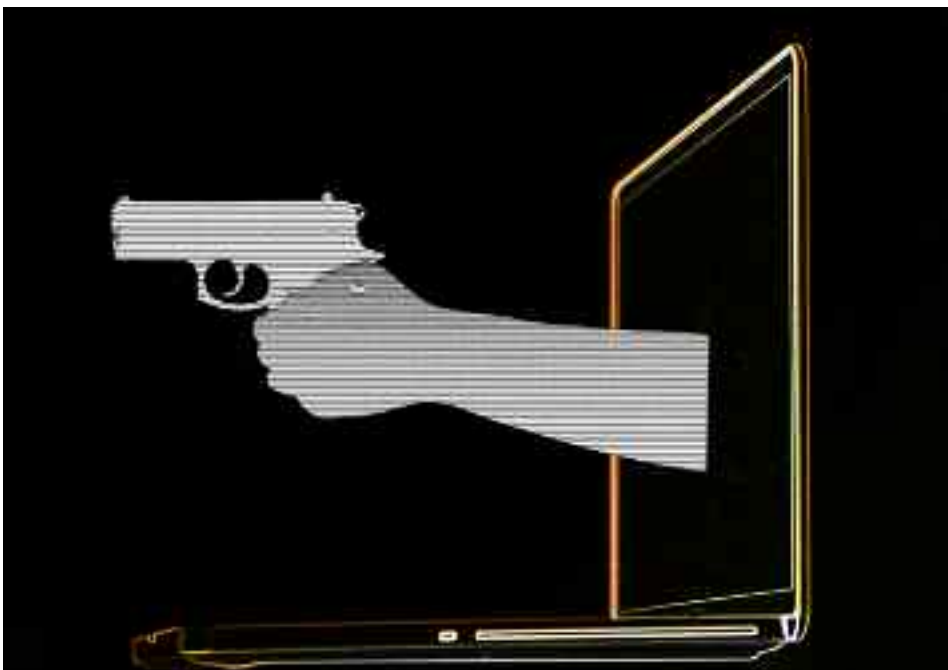
Priveľa neznámych

Dňa 28. októbra 2011 bol zhabaný server v indickom Bombaji. Tento server bol ovládacím serverom pre Duqu a bol hostovaný na serveroch firmy Web Werks. Nikto nevie, ako sa tam ovládací softvér dostal a firma nevie nájsť zákazníka, ktorý si daný server prenajal.

Priveľa neznámych, priveľa teórií, málo faktov. Stuxnet sa analyzoval vyše roka, Duqu ešte nie je ani kompletne zachytený. Závěry sa v takom prípade robia ťažko. No vieme pár faktov. Tento rok je veľmi nepríjemný pre počítačovú bezpečnosť. Nabúranie sa do firmy RSA. Tá sa pokladá za jednu z najlepších vo svojom odbore a predsa sa zlyhaním jedného pracovníka (ktorý otvoril podozrivý e-mail) podarilo ukradnúť veľmi citlivé informácie. Bezpečnosť certifikátov. Ani tá nie je dokonalá (certifikáty: pozri diel o asymetrickom šifrovaní), hacker menom ComodoHacker dokázal vytvoriť certifikáty, ktoré sa tvárili ako pravé. HBGary Federal chceli zverejniť informácie o slávnej skupine Anonymous. Skončilo sa to tak, že Anonymous sa dostali do všetkých účtov zamestnancov firmy vrátane Facebookov, Gmailov, Twitterov a iných. Z Anonymous sa stali LulzSec a AntiSec a začali celosvetové ťaženie proti zle zabezpečeným systémom. Prelomené systémy CitiBank a Bank of America. A to sú len vrcholy ľadovca.

A svetom sa šíriaci neznámy Duqu určite ešte niečo zaujímavé vyvedie.

PS: idem si skontrolovať počítač...

Sociálna situácia výsluhových dôchodcov

/ Karol ČUKAN

V novembrovom čísle Obrany sme čitateľov informovali o zaujímavých výsledkoch výskumu medzi výsluhovými dôchodcami. Išlo o výskum medzi bývalými vojakmi, ktorí odišli z Ozbroyených síl SR v posledných troch rokoch a poberajú výsluhový dôchodok alebo výsluhový príspevok.

Výskum sme uskutočnili v júli a auguste 2011 a pripomeniem, že sa realizoval formou poštovej ankety. Návratnosť vyplnených dotazníkov nebola vysoká, približne 12 %. Najviac nám odpovedali poberatelia výsluhových príspevkov. Vo výskume sme okrem iného zistovali aj názor bývalých vojakov na niektoré aspekty ich sociálnej situácie a zdravotný stav.

Výskum potvrdil hypotézu, že sociálna situácia a zdravotný stav tejto skupiny „najmladších“ vojenských dôchodcov nie sú kritické (resp. ich ako kritické neposudzujú respondenti výskumu). Súvisí to pravdepodobne s tým, že ide o relatívne mladých ľudí,

priemerný vek respondentov bol 42 rokov a najpočetnejšia skupina respondentov, ktorí nám odpovedali, bola vo veku 36 rokov. Relatívne mladý vek však prináša so sebou viaceré okolnosti, ktoré vrhajú iné svetlo na ich sociálnu situáciu. Myslím tým najmä fakt, že mnoho z nich musí zabezpečovať rodinu viac alebo menej početnú. Až 81 % respondentov je ženatých a nezaopatrené deti má 78 % výsluhových dôchodcov, 45 % má dve a viac detí.

Významným aspektom ovplyvňujúcim sociálnu situáciu bývalých profesionálnych vojakov je ich bývanie. Výsledky výskumu ukazujú, že bývalí vojaci – výsluhoví dôchodcovia, bývajú väčšinou vo vlastných bytoch (domoch), uviedlo to až 89 % respondentov.

Najväčšia je skupina tých, ktorí majú vlastný dom alebo byt a neplatia hypotéku, takto býva 55 % respondentov. Druhú skupinu tvoria bývalí vojaci, ktorí splácali v čase zberu údajov hypotéku na vlastný dom či byt (34 %). Tretiu skupinu, ktorá však je už výrazne

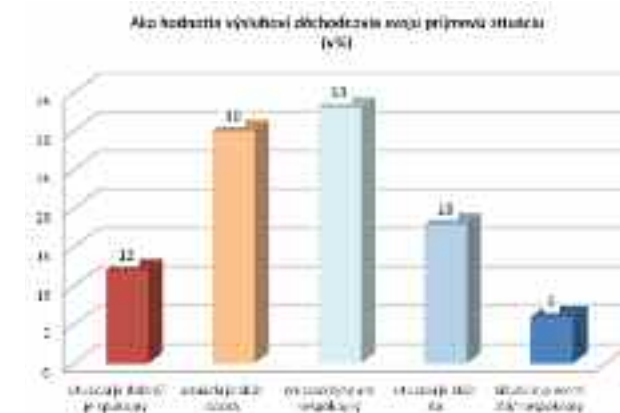
menej početná ako prvé dve, tvoria bývalí vojaci býajúci v prenajatých bytoch alebo domoch, či v podnájomoch (10 %).

Zaujímali sme sa aj o to, ako samotní respondenti hodnotia svoju osobnú situáciu z hľadiska úrovne ich súčasných príjmov. Najpočetnejšiu skupinu tvorili respondenti, ktorí sa nevedeli priložiť ani na stranu spokojných, ani na stranu nespokojných (33 %). Druhou skupinou podľa početnosti sú tí, ktorí vyslovovali skôr spokojnosť so sociálnou situáciou z hľadiska príjmov (30 %). Negatívne hodnotí svoju príjmovú situáciu takmer jedna štvrtina opýtaných (24 %).

Dotazník obsahoval aj otázky zamerané na samohodnotenie zdravotného stavu. Len malá časť respondentov pociťuje významnejšie zhoršenie zdravotného stavu spojené s obmedzovaním v bežnom živote. Väčšina respondentov uviedla, že zdravotné problémy ich v bežných činnostiach neobmedzujú (53 %), takých, ktorí uviedli, že sú veľmi obmedzovaní, je 6 %, ďalších 33 % je takých, ktorí pripustili určité obmedzenie, ostatní sa k otázke nevyjadrili.

Až 70 % oslovených výsluhových dôchodcov hodnotí svoj zdravotný stav ako dobrý. Len 6 % zhodnotilo svoj zdravotný stav ako zlý, ostatní (24 %) sa vyslovili za neutrálne hodnotenie svojho zdravotného stavu (ani dobrý, ani zlý).

Pri celkovom hodnotení zdravotnej situácie bývalých vojakov sa však potvrdzujú informácie zo Štatistického úradu SR, ktorý konštatoval, že obyvatelia SR vo vzťahu k výskytu chronických chorôb svoje zdravie podceňujú. Takmer polovica respondentov pri odpovedi na otázku, či majú nejaké chronické ochorenie alebo dlhotrvajúci zdravotný problém, konštatovala, že trpí takýmto ochorením (46 %).

Ocenili sme Život v Hlohovci a Nový Clus

V III. ročníku celoslovenskej súťaže Miestne noviny ocenil rezort obrany časopisy Život v Hlohovci a Nový Clus - mesačník obce Veľký Klíž. Súťaž organizuje Národné osvetové centrum, Slovenský syndikát novinárov a ďalšie organizácie. Rezort obrany tradične udeľuje cenu periodikám, ktoré sa dlhodobo a korektné venujú aj činnosti ozbrojených síl či vojenskej histórii. „Takýchto obecných, mestských či regionálnych časopisov bolo spomedzi približne 110 zúčastnených periodík asi desatina. Život v Hlohovci aj Nový Clus však dokazujú, že sa to dá,“ konštatoval Pavol Vitko z Komunikačného odboru MO SR, ktorý bol v porote súťaže. „Články ako Vojaci potešili deti v Domove sociálnych služieb Pastuchov, Misii veľil Hlohovčan či „Päť rokov od tragédie dokumentujú, že záujem o ozbrojené sily je v časopise Život v Hlohovci skutočne širokospektrálny,“ ocenil Lukáš Milan. Dedinský mesačník Nový Clus bol výnimočný celoročným seriálom o vojakoch z Veľkého Klíža, ktorí bojovali v 1. svetovej vojne.

Pavol VITKO

Vlado Jan Libant, šéfredaktor časopisu Život v Hlohovci, vpravo Peter Matášeje, šéfredaktor časopisu Nový Clus

Slovník anglicko slovenský

- booklet** – brožúra
- entente** – dohoda
- to mentor** – radiť, viesť
- benefit** – úžitok, osoh, príspevok, podpora
- concise** – stručný
- to assess** – ohodnotiť
- confusion** – zmätok, zámena, záhuba, zánik
- enthusiasm** – nadšenie, oduševnenie
- to recruit** – hľadať ľudí
- reverse** – obrátený
- bellicose** – bojaktívny, bojovný
- headings** – nadpisy
- to launch** – uviesť na trh
- imaginary** – fiktívny, pomyselný, domnelý, zdanlivý
- grateful** – vďačný
- punctuality** – presnosť
- weakness** – slabá stránka
- to tailor** – prispôbiť na mieru
- accordingly** – podľa toho
- computer literacy** – počítačová gramotnosť
- substantial** – podstatný
- strength** – silná stránka
- benefaction** – dar, dobročinnosť
- conic** – kužeľový, kónický
- enrich** – obohatiť

Vyberám si z tretieho výkladu...

/ kpt. Peter GARAJ

V dnešnej časti malých článkov o veľkých veciach si povieme niečo o softvéri, licenciách, inštalácii softvéru a aj o softvérovom katalógu, ktorý máme k dispozícii v našej doméne.

Softvérom nazývame každý program, ktorý môžeme spúšťať na technickom prostriedku. Medzi základné patrí napríklad BIOS, ktorý riadi základné funkcie pevných častí počítača. Riadi výšku napájacieho napätia procesora podľa aktuálnej záťaže alebo prepája grafický podsystém a pamäť bez zásahu procesora.

Vyššími softvérovými vrstvami by sme mohli nazvať operačný systém a aplikačné vybavenie počítača. Operačný systém riadi pevné časti počítača na vyššej úrovni ako BIOS a zároveň ich sprístupňuje používateľovi v „ľudskej“ forme. Aplikačné vybavenie počítača sú programy, ktoré majú za úlohu aj niečo viac ako len „oživenie“ pevných častí počítača. Ako príklad tejto hierarchie použijeme jednoduchý program, akým je kalkulačka. BIOS pri zapnutí počítača „rozbehne“ procesor. Po BIOS-e je na rade operačný systém, ktorý sa „prisaje“ na výpočtový výkon procesora a používa ho na beh svojich vlastných funkcií. Program kalkulačka potom po zadaní matematického príkladu tento príklad rozoberie na základné operácie a podsunie ich operačnému systému na vyrátanie. Operačný systém ich zase predhodí procesoru a ten

ich vyráta. Procesor sa síce tiež môže rozhodnúť, či ich vyráta sám, alebo si zavolá na pomoc svoj matematický koprocesor.

Kedže každý softvér je vlastne človekom napísaný program, je samozrejme, že tie lepšie programy boli viac žiadané, a teda programátori si mohli za ne pýtať peniaze. Tak vznikol softvérový trh. Kedže programy chceli používať nielen jednotlivci, ale aj skupiny a dokonca niektorí programátori chceli programy používať ako základ svojich vlastných programov, tak vznikli tzv. softvérové licencie: licencie pre domáce použitie zadarmo, softvér pre študentov a školy za znížené ceny, prípadne softvérová licencia, ktorá umožňovala daný program využiť na vytvorenie nového programu, za percentá zo zisku z tohto nového programu. Celý proces vyústil do toho, čo máme teraz. Máme programy, ktoré sa musia platiť vždy, programy, ktoré môžeme používať zadarmo doma, programy, ktoré môžeme používať zadarmo na nekomerčné účely (čo nie je to isté ako „zadarmo doma“) a programy, ktoré sú „open“. Pri väčšine programov „za-

Pevní vo vernosti

/ Jozef ŽIAK

V Barborinom paláci na trenciánskom hrade sprístupnili výstavu, ktorá v spolupráci Nadácie Svätého Archanjela Michala, trenciánskeho múzea i s príspevím Vojenského historického ústavu mapuje bohatú históriu najznámejšieho slovenského vojenského útvaru Rakúsko-uhorskej armády: 71. pešieho trenciánskeho pluku tzv. drotárskeho od jeho vzniku v roku 1860 až po jeho prečíslenie v roku 1920. Pluk bojoval v Rakúsko-pruskej vojne, pomáhal obsadzovať Bosnu a Hercegovinu, potláčal tam povstania a v rokoch prvej svetovej vojny bojoval na ruskom, talianskom i francúzskom fronte. Navyše časť jeho príslušníkov prešla na druhú stranu a bojovala v radoch čs. legionárov v Rusku a v Taliansku. Práve talianski legionári sa významne podieľali v roku 1919 na bojoch pri začleňovaní Slovenska do Československa. „Generálplukovník v. v. Jozef Tuchyňa sa stal spoločne s veliteľom Sil výcviku a podpory generálmajomom Petrom Vojtekom a Patrikom Dvořákom z nadácie Svätého Archanjela Michala prvými nositeľmi nového najvyššieho vyznamenania Zväzu vojakov SR Hviezdy zväzu vojakov SR, ktorú im udelil prezident Zväzu vojakov SR plukovník v. v. Michal Bohunický.

darmo“ je slušné autorovi venovať nejaký dobrovoľný príspevok, no program bude fungovať aj bez neho. Druhou možnosťou sú programy, ktoré sú platené zobrazovanou reklamou (napríklad pri mobilných aplikáciách) a po zaplatení malého poplatku je zobrazovanie reklamy zrušené.

V našich podmienkach je situácia jednoduchá. V našej doméne je zakázané inštalovať ľubovoľné programy. Ak však narazíte na program, ktorý by ste radi využili, môžete požiadať o jeho inštaláciu v Kontaktnom centre. Technici ZaSKIS-u prevencia možnosť inštalácie, licenciu, ako aj vhodnosť programu. Ak je program naozaj potrebný pre vašu prácu, jeho licencia umožňuje použitie vo vládnej sfére (nie domáce použitie) a nie je v konflikte s inými našimi programami či zásadami, určite vám ho technici regionálneho úseku nainštalujú. Ak však niektorá z týchto podmienok nie je dodržaná, šance na inštaláciu programu sa prudko znižujú. Napríklad ak váš program nie je voľne použiteľný, môžete si zakúpiť licenciu na jeho používanie a potom môžete požiadať o jeho inštaláciu na pracovnú stanicu. Samozrejme, ostatné podmienky musia byť dodržané.

Kedže väčšina požiadaviek na softvér je prakticky rovnaká (s prihliadnutím na softvér používaný len na pracovné účely), je v rezorte zavedený softvérový katalóg. Funguje tak, že každý používateľ má možnosť si ho otvoriť a zo zoznamu overených a pripravených programov si môže sám vybrať a (väčšinou) automaticky inštalovať programy, ktoré mu uľahčia prácu. V ponuke sú slovníky, nové verzie Office, flash plugin či napríklad prehliadač Internet Explorer vo verzii 8 a v slovenskej mutácii. Myslím, že väčšina používateľov uvidia možnosť inštalácie potrebného programového vybavenia bez účasti Kontaktného centra alebo regionálnych uzlov KIS.

Aby som nezabudol, katalóg je ukrytý v pravom dolnom rohu za zelenou ikonkou SD agenta.

PS: autor článku neručí za prípadné znefunkčnenie pracovnej stanice vinou nadmernej inštalácie programov. Inými slovami, tento návod by sa nemal brať ako návod na bezhlavú inštaláciu všetkého, čo tam nájdete.

Ples

/ Miloš ARNOLD

/ oddelenie protokolu KaMO

Plesová sezóna sa blíži, a tak si pripomeňme, na čo nesmieme zabudnúť. Ples je vrcholná spoločenská udalosť a vyžaduje si slávnostný večerný odev. Pri významných plesoch sa nezaobídeme bez fraku s bielym motýlikom (lebo čierny nosia časníci) alebo slávnostnejšieho smokingu s čiernym motýlikom a bielou košelou. Na bežný ples postačí pánom čierny oblek s bielou košelou a hodvábnou kravatou alebo motýlikom, čierny znamená to isté ako tmavomodrý. Rozhodne to však nesmie byť oblek inej farby či dokonca sivý. Sivý je iba denný, popoludňajší, vychádzkový, odkladáme ho po 18. hodine. Ani čierny oblek by však nemal byť výrazne vzorovaný. Prípustný je decentný prúžok, a to iba vlasový. Pánske oblečenie sa dopĺňa čiernymi lakovanými topánkami, dovolené sú aj čierne topánky z hladkej kože. Frak páni dopĺňajú podľa starých pravidiel bielymi rukavičkami, cylindrom či bielym šálom.

Dámam postačia dlhé spoločenské šaty, dlhé šaty s výrazným dekoltom, rukavicami a ďalšími doplnkami. Ak však ideme na významný reprezentačný ples, páni si obliečú smoking alebo frak, ak je na pozvánke predpísaný a dámy si zado- vážia kvalitné večerné šaty z kvalitného luxusného materiálu, ako satén, brokát, zamat a pod. So šatami by mali ladieť všetky doplnky – šperky, topánky, kabelka, rukavičky.

Pri kombinovaní oblečenia by sme mali vedieť, na akú príležitosť ideme, čo si chceme obliecť, a najmä aká farba sa hodí k našej farbe pleti, vlasov a očí. Pri doplnkoch sa dostávame k zásadnej otázke – šperky či bižutéria? Odpoveď znie: aj, aj. Vyberajte si však len jeden typ doplnkov, ak máte výrazné šaty, doplnky voľte nenápadnejšie a, naopak. Bižutéria však nesmie vyzerať lacno. Pri kabelkách platí, menej je viac. Na ples si zoberte tú najmenšiu, ktorá ladí nielen s topánkami, ale aj so šatami. Nezabúdajte, kabelka na plese slúži na parfum, textilnú vreckovku a nevyhnuté šminky (prípadne mobil), na nič viac! No a, samozrejme, nezabudnime na topánky. Nemali by to byť čižmy alebo balerínky. Na ples, bál i zábavu sa k večernej róbe nosia vždy len topánky na opätku. Aj keď sa v rámci etikety mierne upustilo od uzavretej špičky a nosia sa aj sandáliky, topánky musia byť predovšetkým v súlade s typom šiat. Ak použijeme pančuchy, zásadne len tenké bez švov pri prstoch a päte.

Na plese bezvýhradne platí, že dáma je spoločensky staršia. Už samotný príchod do šatne má isté pravidlá. Muž musí žene najprv pomôcť z jej kabáta, žena následne odchádza k zrkadlu, kde sa upravuje. Muž odloží aj svoj kabát a oba dajú do šatne. Listok si necháva muž. Ak prichádzame k stolu, kde už sedí nejaká spoločnosť, tak sa musíme predstaviť. Najprv podáva ruku dáma dáme, potom dáma mužovi a napokon si podávajú ruky muži. Muž sa posadí tak, aby mal ženu po svojej pravicí.

Nezabúdajme na pravidlá správania a tanca. Ak muž príde na ples s partnerkou, tak tancuje iba s ňou a s dámami pri ich stole. Nie je možné, aby svoju partnerku nechal sedieť pri stole a v sále si vyzeral nejaké potenciálne obete svojho záujmu. Je neprípustné, aby muž skončil kdesi pri bare a prestal sa zaujímať o svoju partnerku!

Pre ples je príznačná elegancia, a preto nezabúdame, že ani v neskorších hodinách si nevyzliekame sako, neuvolňujeme kravatu, netancujeme bosí a pod. Tak ako partneri spolu na ples prichádzajú, tak by z neho mali spolu aj odísť. Ideálne je, ak sa dohodnú na čase odchodu a nepokazia si záver plesu tým, že jednému z nich sa už chce odísť, zatiaľ čo druhý by sa ešte rád bavával.

Nepokojná doba

/ František RÁBEK

biskup-ordinár OS a OZ SR

Rád využívam príležitosť blížiacich sa vianočných sviatkov, aby som každého a každú z Vás úprimne pozdravil a odovzdal Vám blahoželanie k sviatkom.

Pred niekoľkými rokmi som mal možnosť pred Vianocami navštíviť vojakov našej mierovej misie na Golanských výšniach. Zrejme v tom čase býva aj v Betleheme dosť chladno. Aj Boží Syn prichádzal na tento svet v krajnej chudobe, v nehostinnom prostredí a v zime.

Zdá sa, že ani súčasnosť sa veľmi nelíši od tej spred dvetisíc rokov. Našu pozornosť upútávajú aktivity a rozhodnutia politikov, ktoré dávajú do pohybu osudy mnohých jednotlivcov i celých národov; ekonomické a hospodárske záujmy vedú ľudí k migrácii; ani v našich časoch nechýbajú bezdomovci a sú medzi nimi aj budúce matky. Agresívne reklamy, ktoré neváhajú zneužívať ani vianočné koledy, nám vnucujú, že obsahom šťastných Vianoc sú rozličné veci a bezbrehé užívanie a pritom nechýbajú situácie krajnej biedy nielen v ďalekej Afrike, ale možno ani v našej bezprostrednej blízkosti. Na mnohých miestach Vášho pôsobenia niet takmer nič z vianočnej idylly – na misiách, vo väzniciach, pri policajných hliadkach alebo zásahoch záchranárov...

Skutočná hodnota Vianoc. Tak ako vtedy Kristus nečakal na ideálne podmienky, aby sa narodil, ale prišiel, lebo bola „plnosť času“, prišiel práve do takého sveta a prišiel vďaka tým niekoľkým, čo ho boli ochotní, bez ohľadu na okolnosti s vierou prijať – tak prichádza aj dnes, do okolností, v akých sa práve nachádzame. Podstatné je, aby sme boli schopní a ochotní sa zorientovať a uvedomiť si, že napriek tomu, že hlasy vianočných zvonov sú prehlúsené tvrdou realitou našich starostí a radostí, stredobodom sveta i nášho života, najdôležitejšou skutočnosťou je Boh a jeho láska voči ľudstvu, voči každému človeku. Nositeľom tejto zachraňujúcej lásky je večný Boží Syn Ježiš Kristus. On sa stal v tú betlehenskú noc reálne jedným z nás, skutočným človekom. Jeho život, jeho učenie, jeho skutky, a najmä jeho obeta na kríži a zmŕtvychvstanie, zanechali v našom svete nezmazateľnú stopu.

Keď čítate tieto slová, nejeden či nejedna z Vás zareagujete na ne s nedôverou. Niet sa čo čudovať. Veď sme denne vystavení toľkým vplyvom, každý nás chce dostať na svoju stranu a získať pre svoje záujmy. Aj náboženských a kresťanských aktivít a vplyvov je toľko... Kde je vlastne pravda, na čom sa dá stavať život? Mnohí sú náchylní neveriť radšej nikomu, urobiť si aj z Vianoc súkromnú záležitosť podľa svojho.

V rámci našej duchovnej prípravy na slávenie 1 150. výročia príchodu našich vierozvestov sa usilujeme každý rok prehlibnúť v jednej téme, ktorá je časťou „dedičstva našich Otcov“. Boli to práve sv. Cyril a Metod, ktorí vo vtedajších turbulentných časoch hľadali spoločlivú istotu pre svoje pôsobenie vo vzťahu k Petrovmu stolcu v Ríme a mladé spoločenstvo Cirkvi u nás ukotvili práve na jednotu s vierou rímskeho biskupa. Vzťah k pápežovi ako k Petrovmu nástupcovi a duchovnému otcovi kresťanov je súčasťou nášho cyrilometodského dedičstva. Je však potrebné, aby tento vzťah nezostával len v emocionálnej rovine, ale aby sa prejavoval predovšetkým v ochote osvojovať si učenie Cirkvi, vedenej pápežom.

Každému a každej z Vás, milí príslušníci nášho ordinariátu, Vaším rodinám, zo srdca želám Vianoce prežiť v pokoji a v láske – a najmä, napriek všetkým neidyllickým okolnostiam, ochotu prijímať Ježiša Krista v jeho slove i vo sviatostnom Chlebe a silu prinášať jeho životodarnú lásku blížnym vždy a všade, za každých okolností, počas celého nového roka.

Vplyv klímy na človeka

/ kpt. Michaela ŠTAMMOVÁ

/ foto PhDr. Alena HARAGOVÁ

- S pôsobením v operáciách medzinárodného krízového manažmentu sa viaže ďalší z chronických stresorov, a to pôsobenie v extrémnych klimatických podmienkach. Zvýšená teplota alebo chlad pôsobia na človeka záťažovo, hoci sa na ne v istom zmysle môže adaptovať a chrániť sa pred ich účinkami.

M. Štammová

Nadmerný chlad je nebezpečnejší ako teplo. Pri ochladení tela pod 30 °C je stav organizmu vážne ohrozený. Činnosť srdca stráca rytmus, chveje sa, znižuje sa spotreba a využitie kyslíka. Mrznúci človek je ospalý, apatický, nečinný. Teplo sa znáša lepšie ako zima a suché teplo lepšie ako vlhké. V prípade vystavenia ľudského organizmu vysokým teplotám sa zvyšuje prerušenie kože, krvný tlak, činnosť srdca a potenie. So stratou vody hustne krv, čo sťažuje činnosť srdca. V dôsledku toho je mozog menej zásobovaný kyslíkom a ľudia omdlievajú.

Užitočným spôsobom ako sa vyrovnáť s pôsobením v takýchto podmienkach je dodržiavanie správneho pitného režimu. Dospelý človek by mal vypíť za bežných podmienok dva až tri litre tekutín. Niektorí lekári uvádzajú prepočet 0,4 dcl na jeden kilogram hmotnosti. Pri extrémne vysokých teplotách a fyzickej námahe sa toto množstvo výrazne zvyšuje. Jednoduchým ukazovateľom či dodržiujeme správny pitný režim, je ranný moč. Má byť svetlý a v dostatočnom množstve.

Nesprávne je jednorazové pitie väčšieho množstva vody, ktoré zdanlivo odstráni pocit smädu.

Neprimeraný objem nie je v súlade s aktuálnymi potrebami organizmu. Telo si nedokáže vytvoriť zásoby a voda iba prejde organizmom. Správne je priebežné pitie menších dávok tekutiny bez toho, aby sme pocítili smäd. Pociť smädu predstavu akýsi alarm, že telo má nedostatok vody. Nápoje by mali obsahovať čo najmenej cukru.

Ďalším opatrením je aj vhodné oblečenie do horúčav – jednovrstvový odev, podľa možnosti svetlej farby a z prírodných materiálov. Syntetické materiály totiž neumožňujú, aby sa pot odparoval.

Na vysoké teploty môžu niektorí ľudia reagovať aj mdlobami. Okrem mdllob bývajú pocitované aj nevoľnosť, malátnosť a závraty. V takom prípade treba postihnutého preniesť na chladné, zatienené miesto, zdvihnúť mu nohy (napr. oprieť ich o stenu), uvoľniť odev a postupne ho ochladzovať obkladmi alebo ľadom. Chladíme predovšetkým hlavu. Tekutiny nahrádzame postupne v malých množstvách. Podávame iontové nápoje alebo osolenú vodu (čajová lyžička soli na liter tekutiny), vhodný je aj mierne osladený čaj. Čistá voda sa neodporúča.

Služba pokoja

/ ThDr. Tibor UJLACKÝ, PhD.

Pri príležitosti 25. výročia promulgácie Apoštolskej konštitúcie Spirituali militum curae bl. pápeža Jána Pavla II. upravujúcej kánonické usporiadanie vojenskej duchovnej správy a 3. medzinárodného formačného kurzu o humanitárnom práve pre vojenských kaplánov, sa vo Vatikáne koncom októbra uskutočnil aj 6. medzinárodný kongres vojenských ordinárov. Medzi 80 účastníkmi a vojenskými biskupmi z 37 krajín nechýbal ani ordinár OS a OZ SR Mons. František Rábek. Organizovaný bol pod gesciou Kongregácie pre biskupov a v nej pôsobiaceho Úradu pre riadenie vojenských ordinárov a v spolupráci s Pápežskou radou pre spravodlivosť a pokoj. Biskupi si vypočuli prednášky odborníkov aj na také témy, akými boli napríklad apoštolát medzi mládežou ozbrojených síl.

V Klementínskej sále Pápežského paláca vojenských biskupov na osobitnej audiencii prijal aj pápež Benedikt XVI. V príhovore zhrnul úlohu vojenského kaplána, ako aj kresťana - vojaka. V súvislosti s úlohou vojenských ordinárov i vojen-

ských kaplánov zdôraznil, že pre správne formovanie im zverených kresťanov vojakov je potrebné, aby sa cítili vždy zodpovední za ohlasovanie evanjelia a vysluhovanie sviatostí kdekoľvek sa nachádzajú vojaci a ich rodiny. Biskupi na záver audiencie dostali od pápeža Benedikta XVI. ako dar pero so slovom „mier“, vyrytým v rôznych jazykoch. Biskupi navštívili aj kassárske Švajčiarskej gardy a Vatikánskeho žandárskeho zboru. Kongres vojenských ordinárov ukončila ich púť do Assisi.

Vývoj NH-90 formálne ukončený

Program nového spoločného vrtuľníka NH-90 vo verzii TTH (taktická preprava jednotiek) dosiahol významný míľnik, ktorým je vyhlásenie o zhode pre túto verziu v súlade s požiadavkami na záverečnú operačnú konfiguráciu. Prakticky to znamená, že už do konca roka pre zákazníkov výrobca dodá stroje tejto verzie v zhode s plnými operačnými požiadavkami programu NH-90 TTH. Informovala o tom 8. novembra spoločnosť Eurocopter. „Ukončenie procesu dosiahnutia zhody so záverečnými požiadavkami na NH-90 TTH potvrdzuje, že tento viacúčelový vrtuľník bude spĺňať špecifikácie a prevádzkové požiadavky tých zákazníkov, ktorí sa podieľali na vytvorení programu spoločného vrtuľníka,“ uviedol pre médiá Lutz Bertling, prezident a generálny riaditeľ spoločnosti Eurocopter.

Vyhlásenie o zhode vydala NAHEMA (NATO Helicopter Management Agency), úrad aliancie pre riadenie politiky v oblasti vrtuľníkov, ktorý dozerá aj na nákupy NH-90 pre členské krajiny aliancie zapojené v programe. Prvý stroj plne certifikovaný podľa finálnych požiadaviek na taktickú prepravu vojakov dostanú francúzske ozbrojené sily. V budúcom roku budú nasledovať ďalšie dodávky vrtuľníkov pre Taliansko, Belgicko a Nemecko.

Vrtuľník novej generácie NH-90 TTH je určený na použitie v širokej škále operácií, vrátane plnenia úloh v oblasti logistiky a nákladnej prepravy, bojového pátrania a zá-

chranu, evakuácie zranených, elektronického boja, špeciálnych operácií i boja proti terorizmu. V jeho schválenej záverečnej prevádzkovej konfigurácii ponúka vyspelý avionický systém, ktorý umožňuje pôsobenie počas dňa i v noci bez väčších obmedzení, plne funkčný systém utajenej komunikácie interoperabilný pri použití v zahraničných operáciách, kompletnú sadu technických dokumentov a schválenie na prevádzku pri nasadení na palube lodí kdekoľvek vo svete.

Do novembra si objednalo celkovo 529 strojov NH-90 14 krajín, z toho 418 kusov bolo vo verzii pre taktickú prepravu, zvyšné v námornej verzii NFH. Na výrobe vrtuľníka, ktorý je jedným z najrozsiahlejších európskych zbrojných programov sa podieľa šesť finálnych montážnych liniek, ktoré sú v prevádzke vo Francúzsku, Nemecku, Taliansku, Fínsku, Austrálii a Španielsku pod vedením konzorcia NH Industries, kde majú podiely Eurocopter (62,5 %), AgustaWestland (32 %) a Fokker (5,5%). Výrobca doteraz dodal do služby viac ako 80 kusov NH-90, pričom tieto stroje si zapisali do letových kníh viac ako 19 100 hodín vo vzduchu.

text rak

ilustračné foto Eurocopter

Ozbrojené sily Slovenskej republiky

Armádny magazín
v Slovenskej televízii

PROFESIONÁL

uvidíte v premiére
každý štvrtok na
Dvojke po 16,00 h.
a v dvoch reprízach
- ich vysielač čas sledujte
na internete.

Vážení čitatelia a priaznivci mesačníka OBRANA,

dovoľte, aby sa Vám naša redakcia poďakovala za Vašu priazeň. Ďakujeme Vám za tipy na články, za reakcie, za pochvaly a oponentúry či upozornenia na tlačiarenských škriatkoch. Za žičlivosť.

Samozrejme, ďakujeme kolegom z 5. kartoreprodukčnej základne Nemšová za ich profesionálnu a skutočne kolegiálnu spoluprácu pri tvorbe grafiky a realizácii tlače. Vážime si prácu podacích staníc zabezpečujúcich distribúciu.

Stáli spolupracovníci redakcie či občasní dopisovatelia – vďaka aj Vám.

Pekné Vianoce a dovidenia v novom roku.

Vaša redakcia